

অনুভৱৰ ডায়েৰী

একতা শইকীয়া

অসম সাহিত্য সভা

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন

যোৰহাট

কিশোৰ-কিশোৰীৰ জনপ্ৰিয় গ্ৰন্থ আঁচনি-৭

অনুভৱৰ ডায়েৰী

একতা শইকীয়া

অসম সাহিত্য সভা

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন,

যোৰহাট

Anubhabar Dairy : A Literary collection, ,written by Ekta Saikia and published by Dr. Paramananda Rajbongshi, General Secretary, Asam Sahitya Sabha, Chandrakanta Handiqui Bhawan, Jorhat - 785001, Assam. Price-90.00

গ্ৰন্থস্বত্ব
অসম সাহিত্য সভা

প্ৰথম প্ৰকাশ :
২০১৩ খ্ৰীষ্টাব্দ

প্ৰকাশক :
ড° পৰমানন্দ ৰাজবংশী
প্ৰধান সম্পাদক
অসম সাহিত্য সভা
চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন, যোৰহাট ৭৮৫০০১

বেটুপাত :

মূল্য :
৯০.০০ টকা

মুদ্ৰণ :
কমী-জুমী এণ্টাৰপ্ৰাইজ, ছয়মাইল, গুৱাহাটী
দূৰভাষ : ০৩৬১-২৩৩৯৯২৩

প্ৰধান সম্পাদকৰ এযাৰ

অসম সাহিত্য সভাই সততে শিশুসকলক উপেক্ষা কৰি আহিছে বুলি অভিযোগ শুনা যায়। আজিৰ শিশু কাইলৈ ভৱিষ্যতৰ নাগৰিক। এইসকলক বিশ্বৰ অদ্বিতীয় জাতীয় সাহিত্যৰ মন্দিৰ স্বৰূপ অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰতি আকৃষ্ট কৰিবলৈ হ'লে সভাই এলানি দীৰ্ঘম্যাদী আঁচনি গ্ৰহণ কৰিব লাগিব।

অসম সাহিত্য সভাৰ ২০০৯-২০১১-১৩ বৰ্ষৰ সন্মানীয় সভাপতি পদ্মশ্ৰী ৰংবং তেৰাং মহোদয়ে এইবেলি শিশু, চেমনীয়া যুৱকসকলক সভাৰ অংগাংগি কৰাৰ বাবে শিশু দিৱসৰ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ণ, সভাৰ দ্বাৰা গ্ৰীষ্মকালীন শিশু প্ৰশিক্ষণ কাৰ্যসূচী, শিশুৰ বাবে চিত্ৰাংকণ, প্ৰশ্নোত্তৰ আদি অনুষ্ঠান জিলা-শাখা সভাৰ জৰিয়তে পালনত গুৰুত্ব দি আহিছে। 'বামধেনু' অনুষ্ঠানৰ জৰিয়তে পয়ত্ৰিছ বছৰৰ তলৰ যুৱক-যুৱতীৰ প্ৰতিভাক প্ৰেৰণা দিবলৈ যত্ন কৰা হৈছে।

সভাই এইবেলি জনপ্ৰিয় গ্ৰন্থমালাৰ শিতানত কেইগৰাকী নবীন লেখক-লেখিকাৰ গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিছে। একেদৰে এগৰাকী সম্ভাৱনাময় কিশোৰীৰ 'অনুভৱৰ ডায়েৰী' নামৰ গ্ৰন্থৰ পাণ্ডুলিপিটো কেইবাজনো বিশিষ্ট ব্যক্তিৰ পৰামৰ্শ অনুসৰি প্ৰকাশ কৰিলো।

এই চেষ্টাতে শ্ৰীমতী একতা শইকীয়াই আমাৰ আন্তৰিক অভিনন্দন আৰু শুভ ইচ্ছা জ্ঞাপন কৰিলো। বেটুপাতৰ শিল্পী, অংগসজ্জা, অলংকৰণ আৰু মুদ্ৰণৰ সৈতে জৰিত সকলোলৈকে শলাগ জ্ঞাপন কৰিলো।

চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা জননী!

(পৰমানন্দ ৰাজবংশী)
প্ৰধান সম্পাদক
অসম সাহিত্য সভা

২৫.০১.২০১৩ খ্ৰীষ্টাব্দ

পদূলিমুখতে

মই সৰুৰে পৰাই কিতাপ পঢ়ি ভাল পাওঁ। বিশেষকৈ গল্পৰ কিতাপ মোৰ বৰ প্ৰিয়। বিদেশী শিশু সাহিত্যৰ উল্লেখযোগ্য কেইখনমান কিতাপ মায়ে মোক সৰুতেই যোগাৰ কৰি দিছিল। তাৰে ভিতৰত মাৰ্ক টোৱেইনৰ “হাকলবেৰি ফিন”খন মোৰ বৰ ভাল লাগিছিল। মোৰ অতিকৈ মৰমৰ আৰু শ্ৰদ্ধাৰ ককা ড° ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ “মহাদুষ্টৰ দুষ্টবুদ্ধি” আৰু “শান্ত-শিষ্ট, হুষ্ট-পুষ্ট, মহাদুষ্ট”খনো মোৰ বৰ প্ৰিয়। মাৰ মতে এইকেইখন পঢ়িবলৈ পাই মই আৰু বেছি দুষ্ট হৈ পৰিলো। এই কিতাপবোৰ পঢ়ি আৰু মাৰ অনুপ্ৰেৰণাত মই সৰুৰে পৰা কিবা-কিবি লিখি ৰাখিছিলো। পাছলৈ সেইবোৰ নিজৰ কম্পিউটাৰতে ডি. টি. পি. কৰিলো। মাজে সময়ে সেই ফাইলবোৰ মেলি চাই ভাল লাগে। কেতিয়াবা দুই-এটা সালসলনিও কৰো। কিছুমান গল্প আগতকৈ বেছি ধুনীয়া হ’ল। এদিন মোৰ শ্ৰদ্ধাৰ মা ড° ৰেণু ভূঞা শইকীয়াই মোৰ গল্পৰ সংকলন এটি উলিয়াই পেলোৱাৰ কথাটো ক’লে। মাৰ মতে সময়ৰ কামবোৰ সময়তে কৰা ভাল। মোৰো ভালেই লাগিল। সেয়েহে আটাইতকৈ ভাল লগা গল্পকেইটা আৰু মই এতিয়ালৈকে লিখা আৰু অ’ত-ত’ত প্ৰকাশ পোৱা লেখা দুটিমান একেলগ কৰি সংকলন এটি প্ৰকাশ কৰাৰ কথা ভাবিলো।

গল্পবোৰৰ বেছিভাগেই মই আজৰি সময়ত ভাবি থকা কথাবোৰৰে অংশ। কিছুমান মোৰ এতিয়ালৈকে হোৱা অভিজ্ঞতাৰ কাহিনী।

মোক গল্পবোৰ লিখিবলৈ উৎসাহ দিয়াৰ বাবে মা, স্বৰ্গীয় দেউতা, মোৰ বন্ধুবৰ্গ আৰু মোৰ শুভাকাংক্ষীসকলক বহুত ধন্যবাদ। সংকলনটি আদৰেৰে সজাই-পৰাই প্ৰকাশ কৰাৰ বাবে অসম সাহিত্য সভা আৰু সমূহ বিষয়ববীয়াসকলৰ প্ৰতি চিৰকৃতজ্ঞ হৈ ৰ’লো।

১০.০১.২০১২

ৰুক্মিণীগাওঁ

একতা শইকীয়া

সূচীপত্ৰ

	পৃষ্ঠা নং
হেৰোৱা সুবাসৰ মায়া	১
বাপুকণৰ গৰুবিহু	৭
মৰমৰ পূৰণ চিন, পূৰণ চিন, পূৰণ চিন	১০
শান্তি	১২
অনুভৱ	১৪
এপ্ৰিলৰ আমেজ	১৭
কণমানি হোৱাৰ অভিজ্ঞতা	২০
যাত্ৰা	২৬
জাৰকালিৰ এনিশা	২৮
মৰম	৩১
অবুজ মন	৩৫
কিতাপ ভালপোৱা ছোৱালীজনী	৪২
সৃষ্টিৰ সুখ	৪৫
ৰোমছন	৪৮
শিশু উপন্যাসিকাঃ	
অদ্ভুত অভিযান	৫২
অন্যান্যঃ	
মই নিৰ্মলপ্ৰভা আইতামণিৰ কোলাত উমলিছিলোঁ	৬৭
গ্ৰন্থমেলা	৬৯
শিশুৰ বিকাশ আৰু World Vision	৭১
আখৰৰ জখলাৰে শিশুৰ মনত প্ৰৱেশ কৰা ককাজন	৭৩
বিজ্ঞান দিৱস আৰু কিছু কথা	৭৫
বাতৰিকাকত	৭৮

হেৰোৱা সুবাসৰ মায়া

সম্পূৰ্ণ এবছৰৰ মূৰত মই অৱন্তিকাৰ ঘৰলৈ আহিছো। তাইৰ অকণমানি কোঠাটোৰ একমাত্ৰ খিৰিকীখন খুলি দিছো; এচাটি বতাহ আৰু এচমকা পোহৰ কোঠাটোলৈ সোমাই আহিছে। মোৰ এনে লাগিছে যেন অৱন্তিকাৰ মৰম-কোমল সান্নিধ্যই মোক আকৌ এবাৰ আকোঁৱালি লৈছে। ঠিক এনে সময়তেই স্কুললৈ যোৱাৰ আগে আগে মই অৱন্তিকাৰ ঘৰলৈ সদায় আহিছিলোঁ। তাই নিজ হাতে তাইৰ কোঠাৰ থাপনাত জ্বলোৱা চাকিগছৰ পৱিত্ৰ পোহৰে মোক সদায় আকৰ্ষণ কৰিছিল। আজি অৱশ্যে সেই চাকিগছ জ্বলি থকা নাই।

অৱন্তিকা মোৰ শৈশৱৰ বন্ধু। মোৰ অতিকৈ আপোন। আমি দুয়ো সদায় ৰাতিপুৱা এই সময়তেই স্কুললৈ বুলি একেলগে ৰাওনা হওঁ। বাটে বাটে বিভিন্ন কথা পাতোঁ।

বন্ধৰ দিন আহিলেই অৱন্তিকাৰ জীৱনলৈ আকৌ ভয়াবহ, অস্বস্তিকৰ দিনবোৰে প্ৰত্যাহ্বান কৰে। সদায় ৰাতিপুৱা শুই উঠাৰে পৰা গালি-শপনি খোৱাটো তাইৰ অভ্যাস হৈ পৰিছে। অৱন্তিকাৰ কেতিয়াবা কেতিয়াবা এনে লাগে যেন তাই সকলোৰে হাতৰ এটা পুতলাহে মাথোঁ, ৰাতিপুৱাৰে পৰা ৰাতি এপৰলৈকে অকণো জিৰণি নোলোৱাকৈ ইটোৰ পিছত সিটো কাম কৰি কৰি তাই ভাগৰি পৰেগৈ; তথাপিও কাকো সন্তুষ্ট কৰিব নোৱাৰে।

অৱন্তিকা নিচেই সৰু হৈ থাকোঁতেই তাইৰ মাক-দেউতাকৰ বোমা বিস্ফোৰণত মৃত্যু হয়। মাক-দেউতাকৰ মৃত্যুৰ পিছত তাই খুৰাকহঁতৰ লগত থাকে। খুৰাকে চহৰৰ অফিচ এটাত কেৰাণীৰ চাকৰি কৰে। খুৰীয়েকজনী বৰ লুভীয়া। তেওঁৰ পেটটো ঢোল এটাৰ সমান মস্ত। মুখখন গোল আৰু ওঁঠখন বহল। চুলিকোছা একেবাৰে কাৰ্টুন ছবিত থকা ৰাফ্‌সীৰ দৰে। ওপৰলৈ পাক খুৱাই বান্ধি থয়। সচৰাচৰ শাৰী পিন্ধে। চকু দুটা ডাঙৰ ডাঙৰ; দুৰবীণৰ দৰে। তাতে লেপালেপে কাজল সানে। ভূতৰ দৰে লাগে! অৱন্তিকাক তেওঁ সদায় কেটেৰা কথা শুনাই ভাল পায়। ঢেৰ গহনা পিন্ধে যদিও দেখিবলৈ তেওঁক একেবাৰে ভাল নালাগে। খুৰাকৰ পিছে সেইবোৰ চখ বৰ নাই। তেওঁ অৱন্তিকাক ভালেই পায়। সাজ পাৰ তেওঁ ঠিকেই পিন্ধে। কিন্তু চুলিখিনিক লৈ তেওঁৰ ভেম অলপ বেছি। পাকটো মাৰি আইনাৰ সন্মুখলৈ গৈ চাই আহিব। খুৰাকৰ পুতেক অমল! তাৰ কথা ক'বই নালাগে। গপত গঙ্গাটোপ। তাৰ কাপোৰৰ বাহাৰ কি চাবা, জিনছ পেণ্ট, স্পৰ্টিং, বুট শ্ব'ৱ'...

আৰু চুলিত সদায় নতুন হেয়াৰষ্টাইল। কথাই প্ৰতি অৱস্থিকাক ঢমক দিয়াত যে সি বিশাৰদ পাছ। সি তাইক চাকৰৰ দৰে ব্যৱহাৰ কৰে। ৰাতিপুৱাই ঘৰ সাৰি মচি, গা ধুই আহি চাকি এগছ জ্বলাবলৈ লওঁতেই সিফালৰ পৰা অমলে চিঞৰ মাৰিবই, “ঐ মৰতি, তেতিয়াৰে পৰা মাতি আছোঁ শুনা নাই? সোনকালে আহ। মোৰ জোতাযোৰ পলিচ কৰ আৰু কাপোৰযোৰ ইষ্ট্ৰী কৰি দে।” অমলৰ মাত শুনি তাই দৌৰি যায়। কামখিনি শেষ হয় মানে স্কুল যাবৰে হয়। স্কুললৈ যাওঁতেও খুৰীয়েকে তাইক এপালি নিদিয়াকৈ এৰি নিদিয়ৈ। ইপিনে ৰাতিপুৱাৰে পৰা খাবলৈ নাপাই তাইৰ পেটৰ নাড়ী ডাল ডাল হয়। বিষাদমনেৰে তাই স্কুললৈ বুলি ওলাই আহে।

স্কুলখনৰ নিচেই ওচৰতে এটা মন্দিৰ আছে। স্কুলত সোমোৱাৰ আগতে আমি মন্দিৰত সেৱা কৰোঁ আৰু তাতেই তাই ৰাতিপুৱাৰ পূজাভাগৰ প্ৰসাদ খাই পেটৰ ভোক ওচায়। তাই মন্দিৰৰ খুঁটাটোৰ ওচৰতে বহি বহি প্ৰসাদ খাই থাকোঁতে মোক কয় যে স্কুলত থকা সময়খিনি তাইৰ বাবে বৰ আনন্দৰ সময়। কাৰণ এই সময়খিনিত তাইক কোনেও খং নকৰে।

আমাৰ স্কুলখনৰ নাম যতীন্দ্ৰ নাথ দুৱৰা উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয়। স্কুলখন দেখিবলৈ বৰ ধুনীয়া। পদূলিৰ দুয়োকাষে ধুনীয়া ধুনীয়া নাৰ্জীফুলৰ শাৰীৰে সজোৱা দুখন বাগিচা। এখনত এজোপা আমগছ আছে। তাত আহাৰ-শাওণ মহীয়া লমালমে আম পকি থাকে। আমি তাৰ পৰা থপিয়াই থপিয়াই আম খাওঁ। আমজোপাৰ কাষতে এজোপা বকুল। বকুলজোপা যেতিয়া ফুলে তেতিয়া তাৰ মন মতলীয়া কৰা সুবাসে চৌপাশ মায়াময় কৰি তোলে। একোণত এজোপা শেৱালিও আছে। তদুপৰি স্কুলৰ মূল দুৱাৰৰ দুয়োকাষে আছে খৰিকাজি ফুলৰ শাৰী। এই গছবিলাক স্কুলখনৰ প্ৰধান শিক্ষকৰ জন্মদিনত ছাত্ৰীসকলে ৰুইছিলোঁ। গছবিলাকৰ তলত আমি জিৰণিৰ সময়ত নানাবিধৰ খেল খেলোঁ। তাৰ হিমশীতল বতাহে শৰীৰৰ সকলো দুখ-ভাগৰ পলকতে হৰি নিয়ে। তদুপৰি বছৰৰ বিভিন্ন ঋতুত বাগিচাখনত বিধে বিধে ফুল ফুলি সকলোৰে দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰে। ফুলবোৰ চালে চাই থাকিবৰ মন যায়। সেয়েহে অৱস্থিকা আৰু আমাৰ সকলোৰে বাবে স্কুলখন অতিকৈ আপোন। স্কুলৰ কোঠাবোৰ বেছ আহল-বহল। ডাঙৰ ডাঙৰ খিৰিকীবোৰেৰে বতাহ আৰু পোহৰ অহাৰ সুন্দৰ ব্যৱস্থা আছে। পৰিপাটিকৈ সজোৱা কোঠাবোৰত পঢ়ুৱাবলৈ অহা শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰী সমূহে অতি মৰমীয়া। তেওঁলোকে আমাক শিক্ষা দিয়াৰ লগতে আমাৰ সৈতে ধেমালিও কৰে। আমাৰ বন্ধুবৰ্গও খুব ভাল। সেয়েহে আমি স্কুলত পঢ়া-শুনাৰ লগতে বেছ স্মৃতিও কৰোঁ।

স্কুল ছুটীৰ পিছত যেতিয়া ঘৰলৈ ঘূৰিবৰ হয় তেতিয়া তিক্ততাৰে ভৰা ঘৰখনৰ পৰিবেশটোলৈ মনত পৰি অৱস্থিকাৰ মনৰ আনন্দবোৰ নিমিষতে স্তান পৰি যায়। সৰু চাকৰি কৰিলেও খুৰাকে যথেষ্ট উন্নতি কৰিছে। তেওঁৰ ঘৰখন বৰ ডাঙৰ, আহল-বহল পিছে তাত থকা মানুহবোৰ ঠেক মনৰ। ঘৰখনৰ পদূলিত এজোপা আঁহত গছ আছে। সেইজোপা বহু বছৰ আগতেই তাইৰ আইতাকে ৰুইছিল। সেইজোপাই বহু ঠাই আগুৰি আছে। মোক তাই আঁহত জোপাৰ কথা কোৱা এতিয়াও মনত আছে। সেইজোপাৰ তলত বহিলে তাইৰ হেনো মাক-দেউতাক, আইতাকলৈ বৰ মনত পৰে। তাৰ ডাঙৰ ডাঙৰ ডালবোৰত যেন আইতাকৰ হাতৰ চিন আছে। যেন তাৰ শিপাবোৰত তাইৰ মাকে দিয়া সাৰ-পানীৰ গোস্ক এতিয়াও লাগি আছে। তাইৰ দেউতাকৰ ল'ৰালি কাল যেন এতিয়াও গছজোপাৰ পাতে পাতে অঁকা আছে। তাইৰ কথা শুনি মোৰ ভাৱ হৈছিল যেন তাই গছজোপাকেই নিজৰ আপোন বুলি ধৰি লৈছিল। পদূলিটোৰ এফালে আছে কাঁইটীয়া গছৰ জোপোহা এটা। তাতে বৰ ধুনীয়া জাতৰ এবিধ ফুল ফুলে। সেইজোপাত এতিয়া অৱশ্যে ফুলৰ চিনমোকাম নাই। মৰহি গৈছে। খুৰাকে সেই ঠাইতে এখন পাচলি বাগিচা কৰাৰ কথা ভাবিছিল। পিছে ঠাইখনৰ মাটিখিনি পাচলি খেতিৰ বাবে উপযুক্ত নহয়, সেয়েহে বাৰীখন হৈ নুঠিল। তাত বৰ্তমান তেওঁলোকৰ নতুনকৈ কিনি অনা গাড়ীখন ৰাখিবৰ বাবে গেৰেজ এটা সজা হৈছে।

বন্ধৰ দিনবোৰত তাই সদায় ঘৰৰ কাম-কাজ কৰে আৰু গেৰেজটোৰ লগতে আঁহতৰ তলখন চাফা কৰে। পঢ়িবলৈ তাই অলপো সময় নাপায়। অমলে ইপিনে তাইক এইটো কৰ, সেইটো দে কৈয়েই থাকে। তাৰ ওজৰ-আপত্তি মাৰোঁতে মাৰোঁতে পঢ়িবলৈ তাই আহৰিকৈ নাপায়। সেয়েহে তাই ওৰে নিশা উজাগৰে থাকি পঢ়ে। নপঢ়িলেতো পৰীক্ষাত ফেল কৰিব, তাই সদায় নিজকে এনেকৈয়ে সান্তনা দিয়ে।

ঘৰখনৰ বাকী কোঠাবোৰ আহল-বহল হ'লেও অৱস্থিকাৰ কোঠাটো হ'লে ঠেক আৰু আন্ধাৰ। ঘৰটোৰ আটাইতকৈ অস্বাস্থ্যকৰ কোঠাটোৱেই তাইৰ ভাগত পৰিছে। তাত সূৰ্যৰ পোহৰ আৰু বতাহ অহাৰ ভাল ব্যৱস্থা নাই। এখন সৰু খিৰিকীৰে পোহৰৰ কিৰণ কোঠাটোলৈ সোমাই আহে। কিন্তু সেইকণ পোহৰ কোঠাটোৰ বাবে পৰ্যাপ্ত নহয়। খিৰিকীখনৰ তলতেই আছে এখন সৰু পুৰণি বিচনা। তাৰ কাষতে এটা মামৰে ধৰা আলমিৰা। তাতে তাইক পিন্ধিবলৈ দিয়া পুৰণি কাপোৰবোৰ ভৰাই থয়। তাইৰ নিজৰ ধুনীয়া ধুনীয়া কাপোৰৰ সাজবোৰ খুৰীয়েকে নিজৰ ছোৱালী মীনাক দি দিলে। তাই চহৰৰ হোষ্টেলত থাকি পঢ়ে।

ৰাতি নিজৰ কোঠাটোত সোমাই অকণমান অকলশৰে জিৰণি লোৱাৰ সময়ত তাইৰ সদায় মাক-দেউতাকলৈ মনত পৰে। তাইক মাক-দেউতাকে বৰ মৰম কৰিছিল। তাইৰ কোঠাটো বৰ আটোমটোকাৰীকৈ সজাই থৈছিল। তাত আছিল তাইৰ ধুনীয়া পঢ়া টেবুলখন; আৰু আছিল এটা পুতলাৰে সজোৱা কাপবোৰ্ড। তাতে তাইৰ খেলনা বস্তুবোৰ থোৱা হৈছিল। তাইৰ এখন ধুনীয়া অকণমানি বিচনা আছিল। এখন ফুটফুটীয়া হালধীয়া বঙৰ বেডকভাৰেৰে বিচনাখন সজোৱা হৈছিল। তাইৰ প্ৰতিটো বস্তু আটক ধুনীয়া আৰু চালে চকু ৰোৱা। তাইৰ কাপোৰৰ সাজবোৰ যে কেনে সুন্দৰ আছিল! ফ্ৰিল লগোৱা ফ্ৰক, ফুফুটীয়া চোলা আৰু বহুতো। তেনে এটি মৰমৰ কোঠা এৰি থৈ এতিয়া তাই এই সৰু লেতেৰা কোঠাটোত দিন কটাব লগীয়া হৈছে। ভাবিলেই তাইৰ বেয়া লাগি যায়। তাই সেয়েহে কোঠাটো যিমান পাৰে সুন্দৰকৈ সজোৱাত ব্যস্ত হৈ থাকে। গছৰ পৰা সৰা ফুল বুটলি আনি মালা গাঁথি কোঠাটো সুন্দৰকৈ সজায়। পিছে খুৰীয়েকে তাই স্কুলৰ পৰা আহি পোৱাৰ আগতেই আকৌ সকলোবোৰ লগু ভগু কৰি থৈ গুচি যায়।

এদিনাখনৰ কথা। অৱস্তিকাৰ সেইদিনা খুব জ্বৰ। ৰাতিপুৱাৰ পৰাই থৰ থৰকৈ কঁপি আছে। তাতে আকৌ হাড় কঁপোৱা ঠাণ্ডা। তেনে এটা দিনতেই অমলে তাইক এদ'ম লেতেৰা কাপোৰ ধুবলৈ দিলে। তাই বাৰু এই ঠাণ্ডা দিনটোত কেনেকৈ চোঁচা পানীৰে কাপোৰ ধুব! বাৰম্বাৰ কোৱা সত্বেও যেতিয়া তাই কামটো নকৰিলে, তেতিয়া অমলৰ উগ্ৰ খং উঠিল। সেইদিনা ঘৰত খুৰাক-খুৰীয়েকো নাছিল। সি সেই সুযোগতে তাইক বৰকৈ মাৰিলে। তাই নিজকে বচাবলৈ তাৰ পৰা পলাই আহিল। দৌৰি দৌৰি তাই গেটখন পাৰ হ'ল আৰু ৰাজপথত উঠিল। অমলে অলপ দূৰলৈ তাইৰ পিছ লৈছিল। পিছত কিবা ভাবি ঘূৰি গ'ল। এনেয়ে দেহত তীব্ৰ জ্বৰ তাতে হাড় কঁপোৱা ঠাণ্ডাত কঁপি কঁপি তাই লেবেজান হৈ পৰিছিল। কি কৰিব তাই এতিয়া! ক'লৈ যাব? তাইৰ চিন্তা শক্তিও লাহে লাহে নোহোৱা হৈ অহা যেন লাগিছিল। বিষন্ন মনেৰে তাই আগলৈ গৈ থাকিল। এনেদৰে গৈ গৈ এটা সময়ত তাই একেবাৰে অৱশ হৈ পৰিল আৰু ফুটপাথতে বহি পৰিল। তেতিয়া ধৰালৈ সন্ধ্যা নামিছিল।

ৰাজপথটো বৰ আহল-বহল। পথৰ দুয়োকাষে ফুটপাথ। তাতে খোজনীয়া মগনীয়াবোৰে কাপোৰ পাৰি বহি আছিল। ফুটপাথটোৰে যাত্ৰীসকলে সঘনাই অহা-যোৱা কৰিছিল। ৰাজপথটোত বিবিধ যান-বাহনৰ চলাচল। গাড়ীবোৰৰ মাতবোৰ যেন তাইৰ খুৰাক-খুৰীয়েকৰ মাত। তাইক যেন সিহঁতে খং কৰি আছিল ঘৰৰ পৰা পলাই অহাৰ

কাৰণে। কিন্তু তাৰ মাজতে যেন কিছুমান মাত আছিল তাইৰ মাক-দেউতাকৰ, আইতাকৰ। তেওঁলোকে তাইক মৰমেৰে বুজাইছিল। যান-বাহনবোৰৰ মাতো তাইক বেলেগ এখন পৃথিৱীলৈ উৰুৱাই লৈ গ'ল।

তেতিয়ালৈ ৰাতি ভালেমান পৰ হৈছিল। অৱস্তিকাৰ গাড়ীবোৰৰ গতি-বিধি লক্ষ্য কৰি কৰি ভাগৰ লাগি আহিল। তাই ফুটপাথতে শুবলৈ ধৰোঁতে দেখিলে যে অলপ দূৰৰ পৰা এজাক ল'ৰা-ছোৱালীয়ে জুম পাতি তাইলৈ চাই আছে। তাৰে কেইটামান অৰ্দ্ধনগ্ন। ছোৱালীবোৰে ফটা-ছিটা কাপোৰ পিন্ধি আছে। সিহঁতৰ চুলিবোৰ জপৰা। তাৰে মাজৰে দুটামান ল'ৰাই আগবাঢ়ি আহি তাইক খেদি পঠাব খুজিছিল। তেনেতে, সিহঁতৰে মাজৰ এহাল সমবয়সীয়া ল'ৰা-ছোৱালীয়ে ল'ৰাকেইটাক ৰখালে আৰু অৱস্তিকাক নিজৰ ঠাইলৈ মাতি নিলে। সিহঁতেও খাবলৈ একো পোৱা নাছিল। সেয়েহে বোধহয় সিহঁতে তাইৰ দুখ অনুভৱ কৰিব পাৰিছিল। সেইদিনা সিহঁতে ৰাতিটো তাতেই ফুটপাথতে কটালে।

ৰাতিপুৱাৰ ভাগলৈ তাই বিকট চিঞৰ এটা শুনি সাৰ পাই গ'ল। আৰু তাৰপিছত তাই যি দেখিলে সেয়া আছিল এডোঙা কেঁচা তেজ। তাইৰ যেন মূৰত আকাশ ভাগি পৰিল। তাইৰ নতুন বন্ধু সকলৰ মৃতদেহবোৰৰ ওচৰে পাঁজৰে এঠাইত কাৰোবাৰ হাত এখন আৰু আন এঠাইত তেজেৰে লুতুৰি-পুতুৰি হৈ থকা কাৰোবাৰ দেহৰ কাপোৰৰ টুকুৰা।

তাইৰ নতুন বন্ধুহঁতক টোক এখনে গছকি পাৰ হৈ যায়। বোধহয় মদপী চালকজনে ফুটপাথত সিহঁত শুই থকা নেদেখিলেই। তাইৰ ভাগ্য ভাল কাৰণে সেইখনে তাইক নেচেপিলে। তাইৰ অকণি বন্ধুবোৰৰ দুজন থিতাতে মৰিল। আন দুজনৰ ভৰি আৰু হাত কটা গ'ল। তাই সিহঁতৰ ৰক্তসিক্ত শৰীৰ দেখি মুহূঁ কঁচ যোৱাৰ উপক্ৰম হ'ল। হঠাতে তাইৰ মূৰ ঘূৰাব ধৰিলে আৰু চকুযুৰি মুদ খাব ধৰিলে। অস্পষ্ট ভাবেই তাই দেখিলে যে লাহে লাহে এজুম মানুহে সিহঁতক বেৰি ধৰিছে। কিছুমানে মুখখন কমাল বা চাদৰৰ আচলেৰে ঢাকি ৰাখিছে আৰু কিছুৱে মুখ বিকটাই ইফালে সিফালে চাইছে। কোনেও কিন্তু সেই অবোধ শিশুহঁতৰ মৃত্যুত চকুলো টোকা তাই নেদেখিলে।

সাৰ পাই তাই দেখিলে যে মানুহখিনি তেতিয়াও আঁতৰ হোৱা নাই। তাইলৈ বহুতে ঘোপাকৈ চাই আছিল। ভয়ে ভয়ে তাই চাৰিওফালে চকু ফুৰাই চালে। মানুহৰ ভিৰ দেখিলে এনেয়েও তাই বৰ ভয় খায়। বাটৰুৱাসকলৰ মাজৰে এজনে তাইক ধৰি আনি ঘৰ ক'ত, ক'ৰ ছোৱালী আদি নানা কথা সুধিব ধৰিলে। দৰাচলতে তাইৰ পৰিধান দেখি মানুহবোৰে তাইক ফুটপাথৰ বাসিন্দা বুলি বিশ্বাস কৰা নাছিল।

ইপিনে প্ৰশ্নৰ উপৰি প্ৰশ্ন সোধাত তাই মানুহজনৰ ফালে ভেৰা লাগি চাই থাকিল। তেওঁলোকৰ মাজৰে আন এজনে ক'লে, “এইক অনাথ আশ্ৰমলৈ লৈ ব'ল।” সকলোৱে তাকে কৰিলে। তাইৰ অনিচ্ছা সত্ত্বেও তাইক সিহঁতে ধৰি বান্ধি নি আশ্ৰমত সুমুৱাই দিলেগৈ।

অনাথ আশ্ৰমখনৰ প্ৰধান পৰিচালিকাগৰাকী বৰ নিৰ্দয় অন্তৰৰ। তেওঁ সৰু সৰু কথাত ল'ৰা-ছোৱালীবোৰক গালি-শপনি পাৰে। কেতিয়াবা মাৰেও। তাইকো তেওঁ যথেষ্ট বেয়া ব্যৱহাৰ কৰিছিল। তেতিয়াহে তাই উপলব্ধি কৰিলে যে খুৰাকৰ ঘৰখন ইয়াতকৈ বহুগুণে ভাল আছিল। আন নহ'লেও তাই নিজৰ মানুহৰ লগততো আছিল। তাই আকৌ সেই ঘৰখনলৈ উভতি যোৱাটোকে ঠিৰাং কৰিলে। পৰিচালিকাগৰাকীক কথাতো কওঁতে তেওঁ ভেকাহি মাৰি ক'লে, “ইয়াত কাম-কাজ কৰিব লাগে বুলি পলাব খুজিছ! ইমান দিনে ঘৰখনলৈ মনত নপৰিল নহয়? নোৱাৰ তই তালৈ যাব। ইয়াতে থাকিব লাগিব।” তাই উপাই নাপাই নিজৰ কোঠালৈ উভতি আহিল।

আজি তাইৰ নিজৰ খুৰাকৰ ঘৰখনলৈ, স্কুলখনলৈ বৰ মনত পৰিছে। এতিয়ালৈ চাইগৈ বন্ধৰ দিন শেষ হৈ স্কুল খুলিবৰে হ'ল। খুৰাকৰ ঘৰখনৰ পৰা পলাই অহাৰ পিছৰে পৰা তাইৰ কেতিয়া আৰু কেনেকৈ দিন বাগৰিছে সেয়া মনত নাই। আশ্ৰমখনত এনেকৈ থাকিবলৈ তাই মুঠেই ভাল পোৱা নাই।

এদিন ৰাতি সকলো টোপনিত পৰাৰ পিছত অৱন্তিকাই হাতত সাৰে ভৰিত সাৰে কোঠাৰ পৰা বাহিৰ ওলাল। আশ্ৰমৰ বাৰান্দাখন কোনোমতে পাৰ হৈ তাই বাহিৰলৈ লৰ মাৰিলে। হঠাৎ তাই বৈ দিলে। গাৰ্ভকমটোৰ পিছফালৰ খিৰিকীৰে তাই ভিতৰলৈ চাই পঠিয়ালে। চকীদাৰজন তেতিয়া ঘোৰ টোপনিত লালকাল দি শুই আছিল। তাই গেটখনৰ ওচৰ পাই অতি সাৱধানে খুলিলে আৰু পাৰ হ'ল। তেতিয়াও চকীদাৰজন শুয়েই আছিল। অৱশ্যে তেওঁৰ টোপনি ভাঙিবলৈ বেছি দেৰি নালাগিল। অৱন্তিকা অলপ দূৰ যাওঁতেই তেওঁ জোৰেৰে ছইছেলটো বজাই দিলে আৰু এজাক মানুহ লগত লৈ তাইৰ পিছলৈ। তায়ো প্ৰাণটাকি দৌৰিলে।

দৌৰি দৌৰি তাই আকৌ ৰাজপথ পালেহি। তাই সিপাৰলৈ দৌৰি যাব খোজোঁতেই এখন তীব্ৰ বেগী গাড়ীয়ে তাইক খুন্দিয়াই থৈ গুচি যায়। তেতিয়াও তাই দৌৰিবলৈ আপ্ৰাণ চেষ্টা কৰিছিল। কিন্তু নোৱাৰিলে। লাহে লাহে তাইৰ শৰীৰটো জৰ্খ হৈ আহিল আৰু তাই ৰাজপথৰ মাজ মজিয়াতে ঢলি পৰিল। বিকট শব্দ কৰি কৰি তাইৰ নিথৰ দেহটোৰ ওপৰেৰে একেদৰেই যান-বাহনবোৰ চলি থাকিল।

(১২.০৩.২০০৮)

০০০০

৬

বাপুকণৰ গৰু বিহু

পৰহিলৈ গৰু বিহু। বাপুকণৰ মন উলাহে নধৰা হৈছে। এইবছৰ দেউতাকে তাক গৰু নদীৰ ঘাটলৈ নি গা ধুৱাবলৈ অনুমতি দিছে। আগৰ কেইবছৰ ককায়েকে গৰু ধুৱাইছিল। কাৰণ তেতিয়া সি সৰু আছিল। নদীৰ ঘাটতে বৈ সি সকলোৱে কেনেকৈ গৰু ধুৱাই আৰু দীঘলতী মাখিয়তীৰে গৰু কোবাই কোবাই “লাও খা বেঙেনা খা, বছৰে বছৰে বাঢ়ি যা, মাৰ সৰু বাপেৰ সৰু তই হ'বি বৰ গৰু” ইত্যাদি গীত গোৱা মন দি শুনি থাকে। তাক মাত্ৰ “ছাট” কেইডাল নিবলৈ আৰু আনৰ লগত সলাবলৈহে দিয়ে। কিন্তু এইবাৰ বিহুৰ বন্ধত চহৰৰ পৰা আহিয়েই সি মাকহঁতক তাক গৰু ধুৱাবলৈ দিবলৈ কাৰ্বৌ-কাকুতি কৰিছে। চহৰৰ পৰা অহাৰে পৰা তিনিদিন ধৰি সি মাকহঁতক কৈয়ে আছে যে এইবাৰ তাক গৰুহালক অকলে গা ধুৱাব নিদিলে অহাবাৰৰ পৰা সি ঘৰলৈকে নাহে। এবাৰ নোৱাৰা হৈ তেওঁলোকে ক'লে যে ককায়েকই ধুৱাই দিয়াৰ পিছত তুমি ধুৱাব। সেয়েহে বাপুকণ ফুৰ্তিতে ক'ব নোৱাৰা হৈ পৰিছে। গাঁৱৰ সকলো ল'ৰাকে সি কৈ ফুৰিছে যে এইবাৰ সি নিজে অকলে গৰু গা ধুৱাব। লগৰবোৰে তাক কয়, “গৰু ধুৱাবলৈ পাই তোমাৰ ইমান ফুৰ্তি কিহৰ হে? আমিতো প্ৰতিবাৰেই ধুৱাওঁ।” “সেয়াইতো, তোমালোকে কি জানিবা, চহৰত মই গৰু দেখাকে নাপাওঁ। এতিয়া ইয়ালৈ আহি গা ধুৱাবলৈ পাম। কম ডাঙৰ কামনে এইটো!”

তাৰ ককায়েক সৰুধনে প্ৰায়ে তাক কয় যে আনৰ আগত বেছিকৈ নিজে কৰিবলগীয়া কাম বা কথা ক'ব নালাগে। যদিহে কেনেকৈ সেয়া হৈ নুঠে তেতিয়া তেওঁলোকৰ আগত লাজ পাৰ লাগিব। বাপুকণে হ'বলা ককায়েকৰ কথা শুনিব। সি মাথোঁ জানে যে এইবাৰ সি বৰ মজাৰ কাম এটা কৰিব। সি এতিয়াৰ পৰাই ভাবি থৈছে যে ইয়াৰ পৰা ঘূৰি গৈ নিজৰ সহপাঠীবোৰক এইবিষয়ে ক'ব। সিহঁতৰ ভেৰা লগা মুখবোৰ চাবলৈ কেনে বঢ়িয়া হ'ব! আঃ, ভাবিলেই তাৰ ভাল লাগি যায়। ৰাতি শুবৰ সময়তো সি গৰু বিহুত কি কি কৰিব তাকে ভাবি থাকিল।

বাপুকণ চোকাবুদ্ধীয়া ল'ৰা। কিন্তু কেতিয়াবা সি নাভূত-নাশ্ৰুত কাম কিছুমান কৰে। অ' তাৰ ভাল নামটো ক'বলৈ মই পাহৰিয়েই গৈছিলোঁ। তাৰ ভাল নামটো হ'ল অনিৰ্বাণ। ঘৰতহে বাপুকণ বুলি মাতে। কিতা প পঢ়িবলৈ সি বৰ ভাল পায়। দেউতাক

মৌজাদাৰ। মাকেও গাঁৱৰে প্ৰাথমিক স্কুল এখনত চাকৰি কৰে। ককায়েক সৰুখন মানে আকাশেও চহৰতে পড়ে। দুয়ো একেলগে চহৰৰ হোষ্টেলত থাকে। ককায়েকে ডাক্তৰী পঢ়িছে। তাৰ পিছে চুৰী-কেঁচীত ৰুচি নাই। সেইকাৰণেই সি ঠিৰাং কৰিছে যে ভৱিষ্যতে সি এজন ইঞ্জিনিয়াৰ হ'ব। বৰ ডাঙৰ চাকৰি কৰিব। ডাঙৰ হোৱাৰ পিছত সি হেনো ককায়েকক বিহুত একো কৰিবলৈ নিদিয়। চৰ কাম সি অকলে কৰিব।

এনেকৈয়ে এদিন যাবলৈহে পালে, লাগিল নহয় কেণা। বাপুকণৰ আটাইতকৈ মৰমৰ ৰঙা গৰুটো এবাল ছিঙি গুচি গ'ল। আবেলি ভাত খাই থাকোঁতে মদন নামৰ লগুৱা এটাই এই দুঃখবৰটো দি থৈ যোৱাৰ পিছৰে পৰাই বাপুকণৰ মুখৰ মাত হৰিল। কপালত হাত থৈ অলপ পৰ সি তভক মাৰিলে। তাৰ পিছত চিঞৰি চিঞৰি কান্দিবলৈ ধৰিলে, “মোৰ আটাইতকৈ মৰমৰ গৰুটো, কোনে চৰাবলৈ নিছিল তাক? মই তাৰ বাহিৰে কাকো গা নুধুৱাও। মোক মোৰ মৰমৰ গৰুটো লাগিবই।” মাকে বুজাইছেহে বুজাইছে, “তুমি এনেকৈ কান্দিব নালাগে নহয়। ছোৱালীয়েহে এনেকৈ কান্দে। তুমি জানো ছোৱালী?” দেউতাকে ইপিনে পুতেকৰ কান্দোন শুনি ভোৰভোৰাই আছে, “এইকেইটাৰ কাম কৰিবলৈ ইমান এলাহ, সৰুটো আহিছিলহে, তাৰ মৰমৰ গৰুটো হেৰাল আৰু এতিয়া সি কান্দি আছে। হেৰোঁ কটা, তহঁতে গৰুক পথাৰত চৰিবলৈ দি ঘাঁহ খাই আছিলি নেকি?” সিপিনে ককায়েকে তাক সান্তনা দিবলৈ চেষ্টা কৰিছে — “চিন্তা নকৰিবি, ব'ল আমি এতিয়াই তাক বিচাৰি যাওঁ।” কথা শুনি বাপুকণ জাঁপ মাৰি উঠি বহিল, “ব'ল এতিয়াই যাওঁ। এতিয়া গ'লেহে ৰঙাক বিচাৰি পাম।” দুয়ো ভাই-ককাই চাইকেল লৈ ওলাই গ'ল। গাঁৱত আহিলেহে বাপুকণৰ চাইকেলত উঠাৰ চখ পূৰা হয়। পিছে এতিয়া সি নিজে চলাবলৈ শিকা নাইতো, সেয়েহে ককায়েকে চলাইছে।

বাপুকণহঁতে প্ৰথমে পথাৰে পথাৰে বিচাৰিলে। নাই, ক'তো গৰুটোৰ চিনমোকাম নাই। এইবাৰ সিহঁতে গাঁওখনৰ প্ৰতি ঘৰতে গৰুটোৰ কথা সুধিলে। সিহঁতৰ বন্ধুবোৰো সহায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিল। পিছে কোনেও গৰুটোক বিচাৰি উলিয়াব নোৱাৰিলে। সেইদিনা ৰাতি তাৰ দুখতে ভাত খোৱাই নহ'ল। ককায়েকে পাৰেমানে তাক বুজাবলৈ চেষ্টা কৰিলে যে বেলেগ এটা গৰুকোতো সি ধুৱাব পাৰিব। পিছে বাপুকণৰ মনে নামানিলে। মাকৰ কোলাতে মূৰটো থৈ সি গান শুনি শুনি টোপনি গ'ল।

গৰু বিহুলৈ আৰু মাত্ৰ এটা দিন বাকী। সেইদিনাও সিহঁত গৰু বিচৰা অভিযান সফল কৰিবৰ বাবে কাহিলীপুৱাতে ঘৰৰ পৰা ওলাল। বহুত বিচৰাৰ পিছতো গৰুটো সিহঁতে বিচাৰি নাপালে। ৰ'দে ৰ'দে এনেকৈ ঘূৰি থকাৰ কাৰণে তাৰ মুখখন ৰঙা পৰি

গৈছিল। তথাপিও সি আশা এৰি দিয়া নাই। এনেতে তাৰ কেইদিনমানৰ আগতে মদনে কিবা কথাত কোৱা প্ৰবচন এফাঁকি মনত পৰিল। সি কৈছিল, “এনেহে গছত গৰু উঠা কথা নকৰিচোন।” এতিয়া বাপুকণৰ যিহেতু কি কৰোঁ কি নকৰোঁ লাগিছে, সেয়েহে সি প্ৰবচন ফাঁকি মনত পেলাই দুবাৰমান ককায়েকে মানা কৰা সত্ত্বেও গছত উঠিও গৰুটো বিচাৰি চাইছিল। ককায়েকৰ সেই সময়ত মূৰটো যেন কিহবাই খাই পেলাইছে তেনেকুৱা লাগিছিল। বাপুকণৰ পিছতহে মনত পৰিল যে তাৰ অৰ্থ কিবা বেলেগহে আছিল।

অৱশ্যে মই তাৰ মূৰ্খামিটোৰ কথা কোৱাৰ বাবে সি মোক খং কৰিব বুলি এতিয়া ভয় লাগিছে। তথাপিও তাৰ কথা কৈছোঁ যেতিয়া পিছত কি হ'ল শুনা। সি উঠা বৰগছজোপা বৰ ওখ আছিল আৰু তাৰে এটা ডাল অলপ ভাগি আছিল। সি গৰুটো বিচাৰিবলৈ ইটো ডালৰ পৰা সিটো ডাল বগাবলৈ ধৰিলে। তেনেতে ধুপুচ্। তাৰ পিছত কি হ'ল সেয়া মই ভালদৰে নাজানো। সি মোক চিঠিত কোৱা মতে পিছমুহূৰ্তত সি বিছনাৰ তলত!!!

(০৪.০৪.২০০৮)

০০০০

মৰমৰ পূৰণ চিন, পূৰণ চিন, পূৰণ চিন

ৰিব্ ৰিব্ বতাহ জাকে অক্লান্তৰ মনটো জুৰ পেলাই গ'ল। ঘৰৰ আগফালে নাহৰ তগৰে কলি পেলাইছে। কুউ..... কুউ..... উ..... কৈ কুলিৰ মাত দূৰণিত ৰিণি ৰিণি শুনা গৈছে অৰ্থাৎ বিহু আহিলেই। অক্লান্তই বৰ ভাল পালে। পুখুৰীৰ পাৰলৈ গৈ কেতেকী ফুলৰ থোপাটো মনদি চালে। ওচৰতে ঘনচিৰিকা কেইটামানে কিবা ভাবি থকা যেন দেখি অক্লান্ত আচৰিত হ'ল। মাকে তেনেতে তাক মাতিলে — “অকু, সোনকালে এইফালে আহ। কপৌ ফুল কেইপাহমান আনি দেচোন। ভটীক লাগে।” অক্লান্তই লৰা-লৰিকৈ পুখুৰীৰ পাৰৰ পৰা অকণহঁতৰ ঘৰলৈ লৰ ধৰিলে।

তাত গৈ গম পালে যে অকণহঁতে এইবাৰ ঝঁচৰি নামাৰি বিহু ফাংচন পাতিব। ভালেই হ'ল। তাত সিহঁতে প্ৰতিযোগিতা কিছুমানো পাতিব। ৰাতিপুৱাৰ ভাগত অসম, অসমৰ সংস্কৃতি আৰু বিহুক লৈ এখন কুইজ প্ৰতিযোগিতা। শেষত বিহু নাচ। পিছদিনাৰ পৰা চান্দা গোটাৰলৈ ঠিক কৰি অক্লান্তই কপৌফুল লৈ ঘৰ পালেহি।

পিছদিনা ৰাতিপুৱাই অক্লান্তই গা-পা ধুই গোঁসাই ঘৰত চাকি জ্বলাই সেৱা এটা কৰি অকণহঁতৰ ঘৰলৈ গ'ল।

অকণ, অমৰ, দীপাংকৰ, অশ্ব, বিকাশ, অজয়, অনন্ত, অক্লান্ত আদি চুবুৰীটোৰ গোটেই ল'ৰাজাক বটগছজোপাৰ তলতে একগোট হ'ল। আগতে ঠিক কৰা মতে মুঠ বিশজন ল'ৰাক চাৰিজনকৈ পাঁচটা ভাগত ভাগ কৰা হ'ল। প্ৰতিটো ভাগক এটা নাম দিলে। আৰু প্ৰতিটো ভাগৰ এজনে এখন সৰু বহী লগত আনিছিল। অক্লান্তৰ ভাগটোৰ নাম ‘কেতেকী’। বাকীকেইটা ভাগ হ'ল— ‘কুলি’, ‘কপৌ’, ‘বহাগ’ আৰু ‘নাহৰ’।

প্ৰত্যেকেই চাৰিআলিটোৰ চাৰিওফালে গতি কৰিলে। সকলো এক বজাত আকৌ চাৰিআলিত লগ হ'ব। অক্লান্তহঁত বেলেগ এটা চুবুৰীলৈ গ'ল। তাৰ ভাগটোত আছিল— অকণ, অশ্ব, বিকাশ, আৰু সি।

প্ৰথমে সিহঁত যিটো ঘৰত সোমাব তাৰ বাহিৰত লিখা আছিল— ‘চান্দা তুলিব নাইব। আৰু গেটৰ ভিতৰতো নোসোমাব।’ সিহঁতৰ বৰ খং উঠিল। আৰু দুঘৰমানৰ পৰা সিহঁতে ২০০ টকা পালে। এনেদৰে গৈ গৈ সিহঁতে যেতিয়া চুবুৰীটোৰ শেষৰ ঘৰকেইটাত উপস্থিত হ'ল তাতো লিখা আছে ‘চান্দা তুলিবলৈ নাইব’। সিহঁতে লগত নিয়া বহীত

কিবা-কিবি লিখি সেই জাননীখনৰ ওপৰত লগাই থৈ গ'ল। ঘূৰি আহি তেওঁলোকে প্ৰত্যেকেই কিমান চান্দা গোটালে হিচাপ কৰি চালে। ‘কপৌ’ দলে গোটালে ২০০০ টকা, ‘নাহৰ’ দলে ১৫০০ টকা, ‘কুলি’ দলে ১৭০০ টকা, ‘বহাগ’ দলে ২৫০০ টকা আৰু অক্লান্তহঁতৰ ‘কেতেকী’ দলে আটাইতকৈ বেছি ৫০০০ টকা গোটালে। বাকীবোৰ হতভম্ব হ'ল। তেতিয়া সিহঁতে ক'লে যে আমি প্ৰতিটো কেঁকুৰিতে এজনকৈ পঠিয়ালো আৰু চুবুৰীটোৰ পৰা তেনেকৈয়ে চান্দা উঠালো। শেষৰ ফালে আমি কেঁকুৰি নেদেখি একেলগে তুলিলো আৰু বৰ সুন্দৰ দুষ্টামি এটাও কৰিলো। প্ৰথম ঘৰ আৰু শেষৰ ঘৰ দুখনত জাননী দিয়া আছিল যে— ‘চান্দা তুলিবলৈ নাইব’। আমি কেইটাই লগত নিয়া বহীত কিবা লিখি তাতে লগাই দিলো। লগৰ এটাই সুধিলে— ‘কি লিখিছিলি?’ অক্লান্তই ক'লে— ‘মৰমৰ XXX তোমালোকে ইয়াত চান্দা তুলিব পাৰা। আমি প্ৰত্যেককে এহাজাৰ টকা চান্দাকপে দিম।’ আৰু ক'লে— ‘আমি সেই এহাজাৰ টকা নাপালো তাতে কি হ'ল! বেচেৰাহঁতে যে এতিয়া প্ৰতিটো দলকে এহাজাৰ টকা দিব লাগিব!’ সিহঁতে লৰালৰিকৈ সেইফালে গৈ আৰু বহুত বেছি টকা পালে।

শেষত সিহঁতৰ বিহু ফাংচনখন বৰ সুন্দৰভাৱে উদ্‌যাপিত হ'ল।

০০০০

শান্তি

ৰাতিপুৱাৰ ব'দকণ খিৰিকিয়েদি সোমাই আহি অনুভবৰ ফুলকুমলীয়া হাতত লাহেকৈ পৰিল। সাৰ পাই তাৰ ঘড়ীটোত চাই দেখে ছয় বাজিছে। মুখ-হাত ধুই সি শেৱালিজোপাৰ তললৈ গৈ তলভৰি সৰি থকা শেৱালিবোৰলৈ চালে। কাষতে থকা তুলসীজোপাত নিয়ৰবোৰ মুকুতামণিৰ দৰে জিলিকি আছে। শৰতৰ সেই সুন্দৰ ৰাতিপুৱাটোত শেৱালি পাহিবোৰ খৰাহী এটাত বায়েকলৈ বুলি সি বুটলিৰ ধৰিলে। বায়েক নীল পৰীয়ে হেনো মালা গুঠি। দুবৈৰ নীলা পাহৰবোৰ একোজন বিৰাটাকায় দৈত্যৰ নিচিনা; মৰমিয়াল দৈত্য। হাতত তুলি নি আকাশৰ বাগিচাত ফল-মূল খাবলৈ দিয়া মৰমিয়াল দৈত্য। দুবৰিবনত ভৰি দিওঁতেই তাৰ মনটো উচাট মাৰি উঠে। এৰা! আন আন ল'ৰাবোৰৰ দৰে সি অঘাইতং নহয়; শাস্ত-শিষ্ট, প্ৰকৃতিক ভালপোৱা ল'ৰা। বায়েক নীল পৰীয়ে প্ৰায়ে তাক সোধে, “অনু, তুমি ইমান শাস্ত কিয়? আন ল'ৰাৰ দৰে পূজাত কাপোৰ নোলোৱা নেকি? তোমাৰ আও-ভাও দেখি মোৰ সন্দেহ হৈছে যে আগৰ দৰেই তুমি এইবাৰো পূজাত একো নোলোৱা।” সঁচাকৈয়ে অনুভৱে মাত্ৰ মনতে ভাবে— ল'ৰাবোৰে এই এয়াৰ গান, বন্দুক, গুলী, গাড়ী আদিৰ বাবে মাক-দেউতাকক অতিষ্ঠ কৰি তোলে সেইবোৰে সিহঁতক কি দিব বাক? মাৰা-মাৰি, ঠেলা-ঠেলি আদি কৰি কি আনন্দ পায় সিহঁতে? শ্ৰেণীকোঠাতো সিহঁতৰ ব্যৱহাৰ একেই থাকে; আনক যে সিহঁতে কষ্ট দিছে বা আমনি কৰিছে এই কথা সিহঁতৰ মনত নেখেলাই নেকি!

অনুভৱৰ স্কুলৰ সময়খিনি বৰ দীঘলীয়া যেন লাগে। তাৰ সহপাঠীবোৰৰ মাজত প্ৰায়ে এই কথা আলোচনা হয় যে সি কিয় ইমান শাস্ত, গহীন আৰু প্ৰতিটো কথা জুখি-মাখি কোৱা ল'ৰা; কিয় সি আন ল'ৰাৰ দৰে মাৰ-পিট, কাজিয়া, চিঞৰ-বাখৰ ভাল নাপায়। তাৰ বন্ধুবোৰে মাজে সময়ে তাক কয় যে তাৰ দৰে ল'ৰা সিহঁতে জীৱনত পোৱা নাছিল। অনুভৱৰ কোনো কোনো বন্ধুৱে বহু ঠাই ঘূৰিছে আৰু বহুত বন্ধু পাতিছে। সিহঁতেও তাক কয় যে সি এনেকুৱা এজন ল'ৰা যি অমার্জিত কথা-কাণ্ড ভাল নাপায় আৰু সেয়েহে সি অলপ ছোৱালীৰ লেখীয়া। তাৰ বন্ধুবৰ্গৰ মাজৰে কোনোবাই তাক বৰ বিশেষ ভাল নাপায়। সিহঁতেতো তাক এইপৰ্যন্ত সঁকিয়াই থৈছে যে তুমি আমাৰ লগত থাকিব বিচাৰিলে এই ভাল ল'ৰা হোৱাৰ অভিনয়বোৰ কাপোৰৰ টোপোলাত সামৰি সুতৰি থৈ দিবা; আমি

তোমাৰ এই ভণ্ডামিবোৰ ভাল নাপাওঁ। অৱশ্যে অনুভৱক ভাল পোৱা বন্ধুবোৰ লানি নিছিগা শাৰী আছে।

বন্ধুবোৰৰ এনে কথা শুনি অনুভৱে একো নকয়; মাথোঁ চাই থাকে আৰু ভাবি থাকে যে এই পৃথিৱীখন যদি শান্তি আৰু মৰম-প্ৰীতিৰে ভৰি থাকিলহেঁতেন!

অনুভৱেও দুষ্টামি কৰে; কিন্তু সেইবোৰ বৰ মৰমলগা; তাৰ পৰা কাৰো অনিষ্ট নহয় আৰু কাৰো আমনি কৰাও নহয়। তাৰ দুষ্টালিবোৰ বায়েক আৰু মাকৰ মাজতে সীমিত থাকে। তাৰ মাকে সিহঁতৰ চোতালত বহি কেতিয়াবা বায়েকৰ লগত কথা পাৰ্তোঁতে তাক কয়, “নীলা, তুমি বাক মন কৰানে; অনুৱে কৰা কামবোৰৰ লগত আন ল'ৰাবোৰৰ কামৰ কিমান পাৰ্থক্য আছে!” তাই হুমুনিয়াহ কাঢ়ি কয়, “পাৰ্থক্য আছে মা, অকল তাৰ কামতে নহয়; তাৰ কথা-বতৰা, স্বভাৱ, তাৰ পছন্দ, চিন্তা-চৰ্চা বহুতৰে লগত নিমিলে। মই যে এইটো ভাবি তত্ নাপাওঁ যে সি আনৰ লগত কেনেকৈ মিলি থাকিব। এই সমাজখন বৰ নিষ্ঠুৰ হৈ পৰিছে মা, সি কিমানলৈ সহ্য কৰিব পাৰিব মোৰ সেয়া সপোনৰো অগোচৰ।”

স্কুলত সেইদিনা পূজা। স্কুলৰ পূজা মানেই পঢ়াৰ পৰা অলপ সময় নিলগে থাকি বন্ধুৰ লগত কথা পতা, স্মৃতি কৰাৰ দিন। তেনেতে ঘটিল অঘটনটো। অষ্টম শ্ৰেণীৰ ল'ৰা দুজনৰ মাজত কাজিয়া লাগিল। দুয়োজনেই নীল পৰীহঁতৰ শ্ৰেণীৰ আটাইতকৈ অঘাইতং ল'ৰা। এটাৰ নাম মদন আৰু আনটো প্ৰীতম। আচলতে মদনে এয়াৰ গান এটা ঘৰৰ পৰা আনিছিল। নতুন এয়াৰ গানটো দেখি সহপাঠী প্ৰীতমে সেইটো চাব খুজিলে, মদন অমান্তি হ'ল আৰু সেয়েহে দুয়োৰে মাজত কাজিয়াৰ সূত্ৰপাত হ'ল। লাহে লাহে কাজিয়াখন বৰ ডাঙৰ হৈ আহিল। তেনেতে প্ৰীতমৰ মূৰটো গৈ বেঞ্চৰ কোণ এটাত লাগিল। হোঁ হোঁৱাই তেজ ওলাবলৈ ধৰিলে। লগে লগে তাক চিকিৎসালয়লৈ নিয়া হ'ল। স্কুল কৰ্তৃপক্ষৰ দুজনমান প্ৰীতমৰ লগতে গ'ল। ঘটনাটো মুহূৰ্ততে ঘটি গ'ল; কোনেও একো বুজি নাপালে যে বাস্তৱতে কি ঘটি গ'ল। মাথোঁ নীৰৱে পূজা ভংগ হোৱা বুলি ধৰি লৈ নিজৰ নিজৰ শ্ৰেণীকোঠালৈ সোমাবলৈ ধৰিলে। অনুভৱ তেতিয়াও জঠৰ হৈ একে ঠাইতে বৈ আছিল। বোধহয় সি অনুভৱ কৰিছিল যে পৃথিৱীখন সঁচাই বৰ নিষ্ঠুৰ হৈ পৰিছে। বন্ধু-বন্ধু, ভাই-ভাইৰ মাজত অনবৰতে ঘটি থকা কন্দলসমূহৰ পৰা আমি আঁতৰি থকা উচিত নে সেইসমূহ সমাধান কৰা উচিত, সি ভাবি পোৱা নাছিল। আমাৰ গুৱনি ধৰাখনত সঁচাকৈয়ে শান্তিৰ অভাৱ হৈছে নেকি?.....

লাহে লাহে সি আন সহপাঠীসকলৰ লগত শ্ৰেণীকোঠালৈ খোজ ল'লে।

অনুভব

অকণ বৰ খটাসূৰ প্ৰকৃতিৰ ল'ৰা। ঘৰখনৰ বাহিৰ-ভিতৰ সকলো তোলপাৰ লগাই সি যিবোৰ কাম কৰে, সেইবোৰ দেখি শুনি থাকি তাৰ ওপৰত এখন দীঘলীয়া উপন্যাস লিখিব পাৰি। এইটো বেলেগ কথা যে উপন্যাস লিখিবৰ বাবে আমি তাৰ ওপৰত যি গভীৰ অধ্যয়ন আৰু গৱেষণা কৰিব লাগিব তাৰ কষ্টৰ পৰা বাচি থাকিবলৈ আমি এই চমু লেখনীটোহে লিখিবলৈ মনস্থ কৰিলোঁ।

অকণৰ ভাল নামটো হ'ল শ্ৰীমান অনুভব দাস। পিছে তাৰ নামটোৰ দৰে সি কিমান অনুভব প্ৰৱণ তাক বাখ্যা কৰাটো সম্ভৱ হৈ নুঠিল যিহেতু তাৰ আৰু 'অনুভব'ৰ দূৰ-দূৰণিলৈ কোনো চিনা-পৰিচয় নাই। ঘৰত থকা সময়খিনিত সি যিমান দুষ্টালি কৰে তাৰেই তাৰ পেট নভৰে। চুবুৰীটোত থকা সিহঁতৰ প্ৰতিবেশীসকলৰ মনতো সি ত্ৰাসৰ সৃষ্টি কৰাত অগ্ৰণী। কোনেও নিজৰ ঘৰলৈ তাক স্বইচ্ছাই নিমন্ত্ৰণ নকৰে। কাৰণ সেয়া কৰিলে তেওঁলোকৰ ঘৰখন ঘৰ গুচি এখন চিৰিয়াখানা হৈ পৰিব। চুবুৰীটোৰ ল'ৰাহঁতৰ সি নায়ক। সিহঁতৰ মতে সি যিকোনো কাম কৰিব পাৰে। আনৰ লগত কিবা কথাত চুক্তি কৰাটো তাৰ নিচা বুলি ক'ব পাৰি। বিন্দিঙৰ ওপৰৰ পৰা তললৈ জপিওৱা, গছৰ একবাৰে ওখ ডালটোত উঠি বিদেশী সাহিত্যৰ নায়ক যেনে টাৰজানৰ দৰে জপিওৱা আৰু চিঞৰ-বাখৰ কৰা, কোনোটো কামতে তাক হৰুৱাব পৰা ল'ৰা সেই চুবুৰীটোত নাই। যদিওবা অকণে বায়েক অপৰ্ণাৰ সকলো কথা অমান্য নকৰে, তথাপিও সি তাইৰ উচ্চ ৰক্তচাপ নামৰ সকলোৰে চিনাকি অসুখটো কৰাম বুলি শপত খাই থৈছে। যেনে ধৰা হওক সেই শৰতৰ কোমল ৰাতিপুৱাটোৰ কথা। সেইদিনা বায়েকে তাক মালা গুঠিবলৈ বুলি শেৱালি ফুল বুটলিবলৈ কৈছিল। মই ইতিমধ্যে কৈ অহা কথাবোৰ সঁচা প্ৰমাণিত কৰিবলৈ হ'লে সি বায়েকৰ লগত সেইদিনা কি কৰিলে তাকে বৰ্ণনা কৰিব লাগিব। বায়েক অপৰ্ণাই তাক বুটলিবলৈ দিয়া শেৱালিবোৰ যিটো খৰাহীত ভৰালে তাতে তাই আটাইতকৈ ভয় কৰা বস্তুটো মানে এটা মকৰা ভৰাই থ'লে। বায়েকে খৰাহীটো পাই বৰ আনন্দেৰে মালাডাল গুঠিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। এবাৰ হাতখন ভৰাই এপাহ শেৱালি তোলে আৰু সেইপাহ বেজীটোৰে সূতাডালত ভৰায়। তাৰ পাছত আকৌ এপাহ। এনেকৈ এপাহ দুপাহ শেৱালি সূতাডালত ভৰাই যাওঁতেই তাইৰ হাতত কিবা এটা বগোৱা যেন পালে। সেইটো আছিল আমাৰ শ্ৰীমান খটাসূৰ অকণে ভৰাই থোৱা মকৰাটো। বায়েকে একে আচাৰে সেইটো হাতৰ পৰা

পেলালে আৰু তাৰ পৰা দৌৰি গৈ মাকৰ ওচৰ পালেগৈ। সেইসময়ত পাগঘৰত সি মাকৰ হাতৰ গৰম গৰম শেৱালিভজা খাই আছিল। বায়েকৰ মুখখন তেতিয়ালৈ বঙা পৰি গৈছিল। সি তাকে দেখি মিচিকিয়াই হাঁহি এটা মাৰিলে। তাৰ পাছত সচৰাচৰ ঘটনা এটা কাণ্ড— বায়েকে খং কৰিলে আৰু মাকক তাৰ দুষ্টামিৰ কথা ক'লে; মাকেও তাক ৰঙা চকু দেখুৱাই সেই কাম আকৌ নকৰিবলৈ কাঢ়া হুকুম দিলে আৰু তৎক্ষণাত সি তাৰ পৰা পলায়ন কৰি পঢ়ামেজত গৈ কিবাকিবি বিৰবিৰাই পঢ়িবলৈ ধৰিলে। যদিহে কেনেকৈ দেউতাকে গম পাই তেতিয়াহঁলে তাৰ নিস্তাৰ নাই। বায়েকে সেইসময়ত কান্দি কান্দি নিজৰ কোঠালৈ গৈ আধৰুৱা হৈ ৰোৱা শেৱালিফুলৰ মালাডাল আকৌ গুঠিবলৈ ধৰে।

তাৰ কিছুদিন পাছৰ কথা। সেইদিনা বায়েকে তাক ক'লে যে তাইক এডাল দীঘল মাৰিৰ প্ৰয়োজন হৈছে। সেইডাল তাই বিজ্ঞানৰ মডেল এটা বনাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰিব। সি তাইক নিশ্চিত হৈ থাকিবলৈ কৈ নিজৰ কোঠালৈ আহিল। বায়েকৰ মূৰ গৰম কৰাৰ এই সোণালী সুযোগটো সি এনেয়ে এৰি দিবনে। সি লগে লগে ভুবনহঁতৰ ঘৰলৈ গ'ল। সিহঁতৰ দেউতাকে নতুনকৈ সজা বাৰীখনত লগোৱা জেওৰাৰ পৰাই এডাল দীঘল বেত বাছি লৈ বাৰীখনতে লমালমে লাগি থকা কঁঠালগছজোপাৰ পৰা কঁঠাল এটা পাৰি আনিলে। এই কামবোৰ কৰাৰ আগতে সি ভুবনহঁতৰ দেউতাকক সুধি লৈছিল। অৱশ্যে কঁঠাল পাৰিবৰ বাবেহে সি অনুমতি পাইছিল। মাৰিডালৰ যোগাৰ বেলেগে কৰিব লগা হ'ল। কামটো কৰিবলৈ তাৰ লগত ভুবনেও সহযোগ কৰিছিল কাৰণ অপৰ্ণাৰ লগত তাৰ পুৰণা অথচ পাহৰিব নোৱাৰা কাজিয়া এখন লাগিছিল। আচলতে অকণে বৃদ্ধি কৰা মতে বায়েকক সি কঁঠালৰ আঠা লগাইহে মাৰি ডাল দিব আৰু এনেকৈ দিব যাতে তাই নোচোৱা-নেমেলাকৈ সেইডাল চুই দিয়ে।

ভবা মতে কাম। পিছদিনা বায়েকে স্কুললৈ যাবলৈ সাজু হৈ থাকোঁতে সি ক'লে যে মাৰি এডাল আনি থৈছে; পিছে সেইডাল অলপ টুচি দিব লাগিব। নহ'লে তাই দুখ পাব। ভোলা অপৰ্ণাই বৰ সহজে ভায়েকে তাইক আগতে ঠগি থোৱা কথাবোৰ পাহৰি থাকে আৰু তাক বৰ বিশ্বাস কৰে। সেই কাৰণেই তাই একো নকৈ স্কুললৈ বুলি ওলাই গ'ল। অপৰ্ণাই স্কুললৈ নিজৰ চাইকেলখন চলাই যায়। আন দিনাৰ দৰে সেইদিনাও তাই চাইকেল থোৱা ঠাইলৈ গ'ল। চাইকেলখন লৈ গেটখন পাৰ হৈছেহে তেনেতে তাই দেখিলে যে ৰাস্তাটোতে দীঘল সাপ এডাল পৰি আছে। ভয়ত বিবুধি হৈ তাই ইফালে সিফালে চালে। ওচৰৰ গছজোপাতে আউজাই থোৱা মাৰি এডাল দেখি সেইডালেৰেই সাপটোক খেদি পঠাও বুলি ভাবিলে। তাই মাৰিডাল ধৰিছেহে মাত্ৰ তেনেতে পিছফালৰ পৰা ডাঙৰকৈ

কোনোবাই হাঁহা তাইৰ কাণত পৰিল। ঘূৰি চাই দেখে যে তাইৰ দুষ্ট খটাসুৰ ভায়েক অকণে ভুবনৰ লগত তাইলৈ চাই চাই হাঁহি আছে। তেনেতে অকণ আহি সাপডাল তুলিলে আৰু তাইৰ গালৈ বুলি দলিয়াই দিলে। ইতিমধ্যে তাইৰ বুজিবলৈ বাকী নাছিল যে সিহঁতে তাইক বুৰ্বক সজালে। মাৰিডাল দলিয়াবলৈ ধৰোঁতে ই কি! মাৰিডালচোন নেৰেহে নেৰে। তাৰমানে আকৌ এবাৰ! এনেকুৱা কাণ্ড বহুবাৰ হৈছে যে অকণে তাইৰ হাতত বস্তু এটা দিছে আৰু তাতে অকণমান কঁঠালৰ আঠা লগাই দিছে। সেইবোৰ এক্সৰাবলৈ যে তাইৰ কিমান কষ্ট হৈছে! এই পৃথিৱীত যদি আৰু কোনোবা অপৰ্ণাৰ দৰেই বায়েকৰ অকণৰ দৰে দুষ্ট ভায়েক আছে যাৰ মূৰটোত পঢ়া-শুনাৰ লগতে এনেকুৱা কিছুমান অসহনীয় দুষ্টবুদ্ধি ভৰি আছে তেনেহ'লে তাইহে অপৰ্ণাৰ কষ্টৰ কিছু অনুমান কৰিব পাৰিব। সেই কঁঠালৰ আঠা একওৱাৰ চিন্তাত তাইৰ সেইদিনা স্কুললৈ যোৱাও নহ'ল।

বছৰৰ পিছত বছৰ বাগৰি গ'ল। পিছে আমাৰ শ্ৰীমান অকণ ওৰফে অনুভৱৰ এতিয়ালৈকে বায়েকৰ তাৰ বাবে হোৱা কষ্টৰ অনুভৱ হ'বলৈ বাকী এথোন। তাৰ দুষ্টালিবোৰ এতিয়াও অব্যাহত আছে। তাত কোনো পৰিৱৰ্তন হোৱা নাই। অৱশ্যে এতিয়ালৈ অপৰ্ণাই তাৰ দুষ্টামিবোৰ সহ্য কৰিবলৈ যথেষ্ট ধৈৰ্য্য আহৰণ কৰিছে। পিছে তাইৰ ধৈৰ্য্যচ্যুতি হ'বলৈ আৰু কিমানদিন লাগিব তাৰ বাবে আমি মাথোঁ অপেক্ষা কৰিব পাৰোঁ।

তাৰিখ- ০৭.০৭.২০০৮

এপ্ৰিলৰ আমেজ

মাৰ্চ মাহৰ শেষৰ সপ্তাহ। ৰাতিপুৱাৰ পৰাই মূৰলধাৰে বৰষুণ দি আছে। খিৰীকীৰে বাহিৰলৈ চাই প্ৰয়াসীৰ মনটো মৰহি গ'ল। তাই মনতে ভাবিলে— আজি বাৰু গোটেই দিনটো বৰষুণেই দি থাকিব নেকি? 'তৰা'— সৌৱা, মাকে তাইক চাহ-জলপান খাবলৈ মাতিলেই। মুখ-হাত ধুই তাই জলপানৰ বাতিটো হাতত লৈছেহে, তেনেতে তাইলৈ এটা ফোন আহিল। অকুমাইনাই ফোন কৰিছে। তাই আনন্দ মনেৰে জঁপিয়াই জঁপিয়াই গৈ ৰিচিভাৰটো কাণত লগাই ক'লে, "হেল্লো"। সিফালৰ পৰা তাইৰ মৰমৰ বান্ধৱী অকুৱে ক'লে, "প্ৰয়াসী, তুমি মোক আজি লগ ধৰিব পাৰিবানে? বৰ জৰুৰী কথা এটা আছে। "মই মাক সুধি লওঁ। ৰ'বা।" তাই মাকক চিঞৰি সুধিলে, "মা, অকুৱে জৰুৰী কথা এটা পাতিবলৈ লগ ধৰিব খুজিছে। মই আহিবলৈ কওঁনে?" "হ'ব", মাকে বান্ধনী ঘৰৰ পৰাই ক'লে। "মায়ে হ'ব বুলি কৈছে।"— তৰাৰ স্পষ্ট উত্তৰ।

প্ৰায় দুঘণ্টামানৰ পাচত অকু আৰু তাইৰ দেউতাক আহি তৰাৰ ঘৰ পালেহি। নতুন স্কুলত তাইৰ প্ৰথম বন্ধু অকু, এতিয়া তৰাৰ আটাইতকৈ ভাল বান্ধৱী। দুয়ো তৰাৰ কোঠালৈ গ'ল। তাতে বিচনাত আৰামেৰে বহি দুয়ো কথা পাতিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। তৰাক অকুৱে সুধিলে, "এইবাৰ এপ্ৰিল ফুল কাক কৰিবা?" "কাকনো কৰিম? তুমিয়ে কিবা কোৱাচোন।" তাই বহু সময় ভাবি-চিন্তি ক'লে, "স্কুলৰ চকীদাৰটোক কৰিলে কেনে হয়?" "নাই ভাই। স্কুলত নকৰোঁ। তেওঁ ইমান ভাল। ইমান মৰম কৰে।" "ঠিক আছে। তুমি ভাবাচোন আৰু কাক কৰিম?" অকুৱে প্ৰয়াসীক ক'লে। দুষ্টামি কৰি ভাল পোৱা তৰাই দুষ্ট হাঁহি এটা মাৰি ক'লে, "মোৰ দাদাক। সি বৰ ওস্তাদি মাৰি থাকে। এইবাৰ মজা দিম বহ।" সিহঁতে কি কথা পাতিলে কোনেও গমেই নাপালে।

কথা মতে কাম। পিছদিনা ঢলপুৱাতে শুই উঠি তাই ককায়েকৰ ওচৰলৈ গৈ ক'লে, "দাদা, মোক এটা ধুনীয়া পুতলা লাগে।" দাদাকে তাইক বৰ মৰম কৰে। কিন্তু দেখুৱাই নিদিয়। তাৰ মতে বেছি মৰম দেখুৱালে পিছলৈ ভনীয়েকে তাক পাত্ৰাই নিদিব। সেয়েহে সি একোৱেই যেন হোৱা নাই তেনেকুৱা ভাব এটা দেখুৱাই থাকে। সেয়েহে সি মুখেৰে নোৱাৰোঁ বুলি ক'লেও এটা ধুনীয়া পুতনা আনি দিলে। সেই পুতলাটোকে সিহঁতে কিবা-কিবি কৰি আচুৱা বনাই পেলালে। দাদাকে গমকে নাপালে।

পহিলা এপ্ৰিলৰ দিনটো আহিল। দুয়োজনীয়ে গেৰেজৰ ভিতৰত কোনোবা আছে বুলি ককায়েকক লৈ গ'ল। ঠিক তেনে সময়তে বাহিৰৰ গেটত কোনোবাই এটা পাৰ্চে ল থৈ গ'ল। সিদ্ধান্ত শৰ্মা বুলি ওপৰত ক'লা চিয়াহীৰে লিখা আছিল। এইটোতো দাদাকৰ নাম। সিহঁতে দাদাকক পিছ পেলাই থৈ পাৰ্চে লটো থাপ মাৰি ধৰিলে আৰু ঘৰৰ ভিতৰলৈ দৌৰ মাৰিলে। দাদাকেও পিছে পিছে লৰ ধৰিলে। বহু সময় খেদা-খেদি কৰি যেতিয়া তাৰ হাতত পাৰ্চে লটো পৰিল, তেতিয়া সি অধৈৰ্য্য হৈ সেইটো সোনকালে খুলিলে। পাৰ্চে লটোৰ ভিতৰত এখন চিঠি আৰু এটা আচৰিত বস্তু। চিঠিখনত লিখা আছিল—

“মৰমৰ

তোমালৈ এটি উপহাৰৰ লগতে এটা কবিতা পঠালো। পঢ়ি চোৱাচোন।

তুমি বৰ মৰমৰ,

তুমি বৰ আদৰৰ,

তোমাৰ দৰে কোনো নাই,

তোমাৰ মাত শুনিলে; সকলো দুখ-ভাগৰ হেৰাই যায়।

তুমি সবগৰ মানিক,

চুলি তোমাৰ ৰেচমৰ দৰে,

তোমাৰ হাঁহিতেই গছৰ পাত

সৰ্বস্বকৈ সৰে।

চেহেৰা তোমাৰ পকা থেকেৰা,

পিছে জানি থোৱা এটা মাথোঁ কথা,

নকৰিবা বেথা।

মই হ'লো এটা মিছলীয়া,

যেনেকৈ সাগৰৰ পানী লুণীয়া।

ইতি

কোনোবা অচিনাকি”

এই চিঠিখন পঢ়ি দাদাকৰ মনত পৰিল যে আজি এপ্ৰিল ফুল। ঠগ খাই লাজতে তাৰ নাক-কাণ ৰঙা পৰি গ'ল। তৰা আৰু অকুৰে বৰকৈ হাঁহিলে। এতিয়া সি কি কৰে?

এঘণ্টামানৰ পিছত আকৌ ফোনটো বাজি উঠিল। এইবাৰ দাদাকে দৌৰি গৈ ফোনটো ধৰিলে আৰু সিহঁতে শুনাকৈ ক'লে, “হেল্লো”, কোনে কৈছে? অ' অনুৰাধাই। ৰ'বা মই তৰাক মাতি দিছোঁ।” তাই গৈ ৰিচিভাৰটো কাণত লগাবলৈহে পালে, সিফালৰ পৰা ডাঙৰ শব্দত এটি গান শুনা গ'ল— “জাহাঁ তেৰী যে নজৰ হে, মেৰী জাঁ মৌৰো খবৰ হে।” হে ভগৱান! তাৰমানে কাকাকৈকো কম নহয়!

(ড° ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়াৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠিত আৰু সম্পাদিত শিশু আলোচনী ‘সফুঁৰা’ত
প্ৰকাশিত)

০০০০

কণমানি হোৱাৰ অভিজ্ঞতা

মই সৰু হৈ বৰ ভাল পাওঁ। কিন্তু সৰু হ'লে কিমান সমস্যা মই পিছতহে গম পালো। তেতিয়া মই চতুৰ্থ শ্ৰেণীত। স্কুল হলি হোম। মনত অশেষ চাঞ্চল্য।

চন ২০০৫। তাৰিখ ১৪/০৫/০৫। সেইদিনা আবেলি বিছনাত শুই থাকোতে মই দেখিলোঁ.....

.... দেখিলো লাহে লাহে মই সৰু হৈ গৈছোঁ। গাটো পাতল পাতল লাগিল। লগে লগে বিছনাৰ পৰা উঠিলো। হাৰে! মই দেখোন এটি খুদকণতকৈও সৰু হৈ গৈছোঁ। বিছনাখন এখন বিশাল খেলপথাৰৰ দৰে। ক'ত কি বস্তু আছে মই জানো। বিছনাখন বৰ ওখ আছিল। গতিকে নিজৰ বুদ্ধিৰ দ্বাৰা ওচৰতে থকা টেবুলখনলৈ জাপ মাৰিলো। টেবুলৰ কাষতে আৰু এখন বিছনা আছিল। সেইখন চাপৰ আৰু বিছনা চাদৰখন দীঘলকৈ পাৰি থওঁ। বিছনাখনলৈ টেবুলৰ পৰা দীঘল জাঁপ এটা মাৰিলোঁ। তাৰ পাছত তললৈ নামি থকা বিছনাচাদৰখনেৰে চুঁচৰি চুঁচৰি মজিয়াত নামিলোঁ।

এতিয়া বেডৰুমত থকা বিছনাখনৰ খুটাৰে বগাই নামি গৈ থাকিলোঁ। লাহে লাহে ইমূৰ পাই আকৌ বগালোঁ। পঢ়া টেবুলখনত উঠি ইফালে সিফালে চাই বৃহদাকাৰ কলম এটা লৈ বহল কাগজ এখনত লিখিলোঁ (ডাঙৰকৈ)

“মা, মই সৰু হৈ গৈছোঁ। তুমি মনদি চালে মোক পঢ়া টেবুলৰ ওপৰত থকা পেনছিল থোৱা বাকছতে পাবা। মনদি চোৱা।

মাইনা।”

তাৰপাছত মই নিশ্চিত মনে কাগজখন টেবুলৰ মাজভাগত ৰাখি পেনছিলৰ বাকছটোত সোমাই শুই থাকিলোঁ।

ৰাতি শুবলৈ আহোতে মায়ে কাগজখন চাই পেনছিল বাকছত মোক শুই থকা দেখা পালে। মই তেতিয়া শুই উঠি মালৈ চাই ডাঙৰকৈ ক'লো—মা, মোক দেখিছানে? মই বৰ সৰু হৈ গৈছোঁ। মোক তোমাৰ হাতত উঠাই নিজৰ কাষলৈ নিবানে?

— কিয় নিনিম। জৰুল নিম। আহা মাইনা।

এইবুলি কোৱাত মই লাহেকৈ মাৰ হাতত উঠিলোঁ। মায়ে এতিয়া দাদাৰ ওচৰলৈ গৈ ক'লে—জোন, ভণ্ডি বৰ সৰু হৈ গ'ল। চাচোন। তাইৰ কাৰণে এটা ঘৰ বনাই দেচোন।

দাদাই লাহেকৈ মোক চালে আৰু ভাবিলে যে ঘৰটো ক'ত বনালে ভাল হ'ব। ক্ষণেক পাচত দাদাই মোক আমাৰ পঢ়া কোঠালৈ নি মোৰ পঢ়া টেবুলখনত মোক বহিবলৈ কৈ বাহিবলৈ ওলাই গ'ল।

দাদাই আধাঘণ্টামানৰ মূৰত ঘৰ আহি পালে। দাদাৰ লগত আছিল বহুত বস্তু। দাদাই প্ৰথমে এখন ডাঙৰ কাৰ্ড বোৰ্ডত মাটি দি কাষতে মথাউৰি বান্ধিলে। তাৰ পিছত মাটিখিনিৰ ওপৰত ধুনীয়াকৈ সেউজীয়া ঘাঁহনিৰ দলিচা পাৰি দিলে। দাদাই চোতালত থকা সেউজীয়া দীঘল ঘাঁহবোৰ ছুটিকৈ কাটি দলিচা বনাই আনিছিল। ঘাঁহনিৰ ওপৰত ধুনীয়া ধুনীয়া সৰু সৰু ফুল ৰুই দিলে। ওপৰৰ পৰা চালে বৰ ধুনীয়া লাগে।

ইয়াৰ পিছত দাদাই মোৰ খেলনা ঘৰটোত থকা সকলো বস্তু ঘাঁহনিখিনিৰ মাজত থকা বগা হৈ থকা খালি ঠাইখিনিত থৈ দিলে। লগে লগে মোৰ ঘৰ সাজু। মোৰ খাদ্যবোৰ দাদাই আনি দিয়ে। মই সেইবোৰ বহু দিনলৈ খাব পাৰো। কাৰণ এটা আপেল মোৰ বাবে এটা পাহাৰৰ সমান।

এনেকৈ হাঁহিফুৰ্তিৰে এমাহমান যোৱাৰ পিছত মোৰ বৰকৈ ফুৰিবলৈ মন গ'ল। মই দাদাইতক ক'লোঁ- দাদায়ে সন্মতি দিলে।

পিছদিনা ৰাতিপুৱা শুই উঠি মই দেখিলোঁ মোৰ দুখন ধুনীয়া পাখি ৰাতিৰ ভিতৰতে গজি আহিল। মই লগে লগে উৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলোঁ। শেষত মই উৰিবলৈ সক্ষম হ'লোঁ। দাদাই যেতিয়া মোক উৰি থকা দেখিলে তাৰ বৰ আচৰিত লাগিল। আৰু ডাঙৰ কথাটো হ'ল মই মোৰ পাখি দুখনি মোৰ ইচ্ছামতে নাইকীয়া কৰিবও পাৰোঁ। মই দাদাৰ কান্ধত বহি আমাৰ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলোঁ। কাৰণ মা-দেউতা অসম্মত নহয়। আগ চোতালতে থকা বাগিছাত সোমাই বৰ ভাল লাগিল। ৰং বিৰঙৰ ফুলবোৰ মোৰ বাবে ডাঙৰ ডাঙৰ এপাহ বিশালাকৃতিৰ ফুল। একোটা পাতৰ আগত মোৰ নিজকে পৰুৱা এটাৰ সমান লাগিল। মনটো আনন্দৰ উল্লাসত উপঙি থকাৰ সময়তে বেজাৰৰ ডাৰৰে মোক আৱৰি ধৰিলে.....এতিয়া যে মই ফুলবোৰ হাতৰ মুঠিত লৈ স্কুললৈ যাব নোৱাৰোঁ, আগৰ দৰে বাগিচাখনত খেলিবও নোৱাৰোঁ, ফুলৰ মালা গাঁঠিবও নোৱাৰোঁ.....

এনেকৈয়ে সুখ-শান্তি, বেজাৰ আদিক সামৰি মোৰ জন্মদিন কাৰ চাপি আহিল। এতিয়া আমি কি কৰোঁ। এইবছৰ মা, দেউতা, দাদা, বাইদেউ আৰু ভাইটিৰ সৈতে আমাৰ ডাঙৰ পৰিয়ালটোৰ লগত মই নিজৰ জন্মদিন পাতিম। মা, বাইদেউ আৰু দেউতাই সকলো যো-জা কৰি জন্মদিনৰ ৰাতি মোৰ বাবে ৰৈ আছিল।

আচৰিত কথা, দাদা আৰু ভাইটিয়ে ফেনৰ ওপৰত গোলাপ ফুলৰ পাহিসজাই থৈছিল। ফেনখন চলাওতে পাহিবোৰ আমাৰ গাত পৰি গ'ল। আপোন পৰিয়ালৰ লগত জন্মদিন পতাৰ আনন্দ অপাৰ। এইবাৰ মই দহবছৰত ভৰি দিলোঁ। বছৰৰ দ্বাৰা ডাঙৰ হ'লেও মই শাৰীৰিকভাৱে এতিয়াও চাপৰ। খুদকণৰ সমান হৈ কেনেকুৱা লাগে মইহে জানো।

বিনাকষ্টে বাৰ্থডেৰ প্ৰথম পৰ্ব অৰ্থাৎ তৈয়াৰী, সজোৱা-মেলা শেষ হ'ল। দ্বিতীয় পৰ্ব অৰ্থাৎ কেৰ্কাটোতেহে লাগিল লেঠা। জন্মদিনত মোক ইমান ডাঙৰ কেৰ্কাটো কাটিবলৈ দিওঁতে মোৰ অৱস্থা শোচনীয়। দাদাৰ হাতত উঠি মমবাতিডাল নুমাওঁ হে নুমাওঁ কিন্তু সি যেনে আছিল তেনেই থাকিল। শেষত গৈ নুমাৰ। ভাগৰ লাগি গৈছিল মমডাল নুমাওঁতে। মহা পয়মাল, পিছে কেৰ্কাটো কেনেকৈ কাটো। মহা সমস্যা! শেষ সময়ত দাদাই চুৰীখন লৈ মোক এহাতে উঠাই মোৰ হৈ কেৰ্কাটো কাটিলে। এতিয়া তৃতীয় পৰ্ব— খোৱা-মেলা আৰু স্ফুৰ্ত্তি কৰা। এইটো বৰ সহজ নহয়। কাৰণ Birthdaygirlজনীয়েই ইমান সৰু যে বাকীসকলে নাচিলে মই তেওঁলোকৰ ভৰিৰ তলত পোত যাম। আৰু গান গালে..... মোৰ মাতটো ইমান সৰু। মোৰ টেটুফলা চিঞৰ ভিজা মেকুৰীৰ মাত যেন পোৱা মাইতে গানৰ মিঠা সুৰবোৰ কেনেকৈ শুনিব বাক।

এতিয়াতো মোৰ বিচনাখনো এটা সৰু মটৰৰ বাকলিহে। মোৰ কাপোৰবোৰ মায়ে ডাঙৰ ডাঙৰকৈ চকু মেলি মেচিনত বনাই দিছে। যেনে হালধীয়া, ৰঙা, গোলপীয়া আৰু কমলা ৰঙৰ ফ্ৰক, নীলা ৰঙৰ স্কাৰ্ট-টপ তাতে ফুটফুটীয়া সোণালী ৰঙৰ বেল্ট। আৰু আছে এটা সেউজীয়া ৰঙৰ টুপী য'ত ৰঙা টিলিঙা এটা লাগি থাকে। মোৰ খেলনা বস্ত্ৰৰ ভিতৰত দাদাই এটা সমান কাঠৰ টুকুৰাত ৰং কৰি তাক নাওখনৰ দৰে বনাই দিলে। বৰ ধুনীয়া। মোৰ দেখিয়েই ভাল লাগি যায়। মোৰ বাবে দাদাই বনাই দিয়া ঘৰটোৰ ওচৰতে এখন প্লেটৰ ওপৰত অলপমান পানী থৈ নাওখন তাত থোৱা হ'ল। মন গ'লে মই প্লেটখনত উঠি নাওখনত খেলিব পৰাকৈ দাদাই এডাল সৰু স্কেল মাটিৰ পৰা প্লেটখনলৈ এডাল জখলাৰ দৰে থ'লে। মই জখলাডাল অৰ্থাৎ স্কেলপাতত বগাই প্লেটখনত উঠি লৈ নাওখনত খেলি থাকোঁ। মাজে মাজে পানীতো সাতোঁৰোঁ।

মোৰ পুতলাৰ কথা ক'বলৈ লাজেই লাগে। যিবোৰ পুতলাক মই শিক্ষক হৈ চকু ঘোপা কৰি পাঠ পঢ়াইছিলোঁ, সিহঁতেই এতিয়া মোৰ বাবে হৈ পৰিছে একো একোটা দৈত্য। এদিন অলপ সাহসেৰে মই খেলনা থকা কোঠাটোলৈ গৈ চুচুক-চামাককৈ মোৰ টেডীবিয়ৰটোৰ ওচৰ পালোঁগৈ। তেনেতে সি মোৰ ওপৰতে বাগৰি পৰিল। ভয়তে মোৰ লাহি পাখি দুখনি মেলি মই তৎক্ষণাত তাৰ পৰা উধাও হ'লোঁ। উস্ সেইদিনা কথমপিহে ৰাচিলোঁ।

দিন বাগৰাৰ লগে লগে মোৰ সৰু হৈ থাকিবলৈ আমনি লাগিল। দাদাই তেওঁ মোক ডাঙৰ কৰিব পৰা নাই। মোৰ স্কুলৰ বন্ধুও শেষ হ'বৰ হ'ল। চিন্তাত সকলোৰে তত্ব নাই।

এদিন ফুৰিবলৈ বুলি মই অকলেই ঘৰৰ পৰা ওলালোঁ। উৰি গৈ থাকোঁতে বাটতে এটা ঈগলে মোক থপ্‌কৰে ধৰি লৈ গ'ল। ভয়তে মোৰ পেটতে হাত-ভৰি লুকাল। ঈগলৰ বাহটো পাওঁতে এঘণ্টা লাগিল। অনুভৱ কৰিলোঁ যে মৃত্যু ওচৰ চাপি আহিছে। তেনেতে ঈগলটোৱে মোক তাৰ বাহত লাহেকৈ পেলাই গুচি গ'ল। বাহটোত থকা পোৱালি ঈগল দুটা দেখি মই ভালদৰেই বুজি উঠিলোঁ যে এতিয়া মই সিহঁতৰ আহাৰ হ'ব লাগিব। ভয়তে পিছুৱাই গৈ থাকোঁতে এপাকত মই তললৈ পৰি গ'লোঁ। ইমানপৰে মই পাহৰিয়েই গৈছিলোঁ যে এতিয়া মোৰ দুখন পাখিও আছে। সেয়েহে মই তাৰ পৰা উৰি আহিলোঁ। কিন্তু ঘৰলৈ উভতি যাওঁ কেনেকৈ! ঘৰলৈ যোৱা বাটটোও মই নিচিনো। মোৰ বৰ ভাগৰ লাগিল। পাখি দুখনো অৱশ্যে হৈ পৰিছিল। গছ এজোপা দেখি মই তাৰ ছাঁতে অলপ বহিলোঁ। ঘৰৰ কথা বৰকৈ মনত পৰিল। এনেতে দেখিলোঁ যে এটা শহা নিজৰ গাঁতৰ পৰা ওলাই আহি মোক প্ৰণাম জনাইছে। সি লাহেকৈ সুধিলে—ৰাজকুমাৰী, আপুনি ইয়াত কি কৰিছে?

মইতো অৱাক হৈ তালৈকে চাই থাকিলোঁ। ই মোক ৰাজকুমাৰী বুলি কেলেই মাতিছে! সুধিলোঁ—তুমি কোন?

— মিলু, এটা শহা।

— তুমি মোক কিয় ৰাজকুমাৰী বুলিছা? মই বুলবুলহে।

— আপুনি ৰাজকুমাৰী নহয়! সেয়া অসম্ভৱ। আপোনাৰ অপহৰণ হোৱা বুলি শুনি আমি প্ৰজাগণ কিমান চিন্তিত হৈ পৰিছিলোঁ।

— নিশ্চয় তুমি ভুল বুজিছা। মই ৰাজকুমাৰী নহয়। মোক এজনী ঈগলে ধৰি আনিলে। এপাকত মই সিহঁতৰ বাহৰ পৰা সৰি পৰিলোঁ আৰু উৰি আহি ভাগৰ লগাত এইখিনিতে জিৰাইছোঁ। খুব সম্ভৱ তোমালোকৰ ৰাজকুমাৰীৰ লগত মোৰ চেহেৰাৰ বহুত সাদৃশ্য আছে।

— আপুনি যে অলপ আগতে ক'লে ঈগলজনীৰ কথা, তাই দৰাচলতে ৰাজকুমাৰীৰ অংগৰক্ষক আছিল। আপোনাৰ চেহেৰাত নিজৰ ৰাজকুমাৰীক দেখিহে তাই আপোনাক ইয়ালৈ আনিলে। কিন্তু এতিয়া আমাৰ ৰাজকুমাৰী ক'ত আছে বা!

এনেতে দুটা হৰিণা আমাৰ কাষ চাপি আহিল। শহাটোৱে মোক সিহঁতৰ লগত চিনাকি কৰাই দিলে। এটাৰ নাম দুলু আনটোৰ নাম বুলু।

— তুমি দেখিবলৈ একেবাৰে আমাৰ ৰাজকুমাৰীৰ দৰে। কথাবোৰো ইমান ধুনীয়াই কোৱা। ব'লা তোমাক আমাৰ ৰাজ্যলৈ লৈ যাওঁ।

সিহঁতে মোক এখন ধুনীয়া ফুলৰ বাগিচালৈ নিলে। সিহঁতে সুতৰিয়াই দিলত ফুলবোৰৰ মাজৰ পৰা একোজনী সুন্দৰ পৰী ওলাই আহিল। সিহঁতৰো মোৰ দৰে দুখনি অকণমানি পাখি আছিল। তাৰে মাজৰে এজনী পৰীয়ে আটক ধুনীয়া সাজ পৰিধান কৰিছিল। তেওঁৰেই আছিল ৰাজকুমাৰীৰ মাক অৰ্থাৎ মহাৰাণী চাহেবা। পখিলাতকৈয়ো সৰু সৰু আকৃতিৰ পৰীবোৰৰ মাজত নিজকে পাই মোৰ খুব আনন্দ লাগিল। নানা ৰঙী ফুলবোৰৰ স'তে নাচি-বাগি থকা পৰীবোৰো একোপাহ ফুলৰ দৰেই ধুনীয়া। সিহঁতে মোকো নিজৰ মাজত আদৰি ল'লে। সিহঁতৰ দৰেই ধুনীয়া সাজপাৰ পিন্ধিবলৈ আৰু সুস্বাদু ফল খাবলৈ দিলে। সিহঁতে মোক এপাহ সুগন্ধি ফুলৰ মাজত থাকিবলৈও দিলে। ফুলপাহৰ ভিতৰখন একেবাৰে মোৰ ঘৰটোৰ দৰে। তাতে এখন অকণমানি বিচনা, আইনা, আলমাৰি আৰু বহুত বস্তু আছিল। তাৰপাছত মহাৰাণী চাহেবা মোৰ লগত কথা পাতিবলৈ আহিল।

— তুমি দেখিবলৈ একেবাৰে মোৰ জীৰ দৰে। তুমি বাকু তাইক বাটত ক'বাত দেখিছিলো নেকি?

— নাই দেখা, ৰাণী চাহেবা।

— হে ভগৱান, তাই এতিয়া কি অৱস্থাত আছে বা! এটা দৈত্যই তাইক প্ৰায় এমাহমান আগতে ধৰি লৈ গৈছিল আৰু আজি পৰ্যন্ত তাইৰ কোনো খা-খবৰ নাই।

— দুখ নকৰিব ৰাণী চাহেবা। আপোনাৰ জীয়াৰীক ওভতাই আনিবলৈ মই সহায় কৰিব বিচাৰোঁ।

— ধন্যবাদ। তোমাক বাকু মই অলপ আকাৰত ডাঙৰ কৰি দিওঁ আৰু এতিয়াৰ পৰা তোমাৰ লগত যাদুকৰী শক্তিও থাকিব।

দুজনী পৰী ক্ৰমে তৰা আৰু জোনক লগত লৈ ৰাজকুমাৰীক বিচাৰি মোৰ অভিযান আৰম্ভ হ'ল। আমি সকলোৰে সুভাষি লৈ পূৰ্বাভিমুখী হ'লোঁ। মহাৰাণীয়ে আমাক একো একোটা আঙঠিও দি পঠালে যাক ঘাঁহি দিলে তেওঁ আমাৰ সহায়ৰ বাবে উপস্থিত হ'বহি।

বহুদূৰ বাট অহাৰ পাছত আমি খুব ভাগৰুৱা অনুভৱ কৰিলোঁ। সেয়েহে গছৰ ছাঁত জিৰাই লগত অনা ফল-মূল খাবলৈ ধৰিলোঁ। তেনেতে পাছফালৰ জোপোহৰ পৰা এটা ভয়ংকৰ চিঞৰ শুনিলোঁ। শব্দটো লাহে লাহে ওচৰ চাপি আহিল আৰু একেদৰে ডাঙৰো হৈ আহিল। শব্দটো অলপ পাছত স্পষ্ট হৈ পৰিল। কোনোবাই যেন আমাক খং কৰি গৰজি আছে। গোঁজৰণি মৰা সেই শব্দটো শুনি ভয়ত আমাৰ পেটতে হাত-ভৰি লুকাল। ইটোৱে সিটোৰ কাষ চাপি চকু-কাণ মুদি দিলোঁ। অলপ পৰ কোনো সাৰ-সুৰ নাই। হঠাতে হৰহৰাই বৰষুণ আহিল। এনে লাগিল যেন প্ৰশান্ত মহাসাগৰৰ চৈচা পানীবোৰ কোনোবাই গাত ঢালি দিছে। গাটো একেবাৰে বিষাই গ'ল।

চকু মেলি দেখোঁ সমুখত অগ্নিশৰ্মা হৈ মোৰ মাতৃদেৱী। হাতত ত্ৰিশূলৰ ঠাইত বাল্টি এটা। লগে লগে গুৱলা মধুৰ গালিবোৰৰ বৃষ্টি। তাৰ মাজতে ভাবিব ধৰিলোঁ— উস্, ইমানপৰে তেত্তে সপোনহে দেখি আছিলোঁ।

মাক কথাটো বুজাই দিবলৈ সেয়েহে ক'ব ধৰিলোঁ— নহয় অ'মা, জানা বৰ ভাল সপোন এটা দেখিলোঁ। জানা তাতে পৰী আছিল— ময়ো এজনী পৰী আছিলোঁ। আমি কিমান ডাঙৰ কাম কৰিবলৈ গৈছিলোঁ। তাৰ কাৰণে এতিয়া মোক ব্ৰেভাৰী এৱাৰ্ডহে দিব লাগে। শুনাচোন মা, শুনাচোন.....।

(১৮.০৫.২০০৫-১৭.০১.২০১০)

যাত্ৰা

আনোৱাৰ এটা সৰু ল'ৰা। মাক-দেউতাক আৰু ভনীজনীৰ সৈতে বস্তি অঞ্চলত থাকে। সিহঁত থকা জৰাজীৰ্ণ জুপুৰী ঘৰটোৰ ঠিক কাষতে চহৰৰ জাবৰ-জোঁথৰ কঢ়িয়াই নিয়া নলা এটা আছে। চহৰখনৰ যান্ত্ৰিক জীৱনটোৰ নিষ্ঠুৰতাবোৰে দিনে-নিশাই সিহঁতক আমনি কৰে। তথাপি তাৰ জীৱনৰ প্ৰতি খুব আশা। স্কুললৈ যোৱা তাৰ নহ'ল। মাক-দেউতাক আৰু সি নিজৰ উপাৰ্জনৰ টকাৰে ভনীয়েক ফাতেমাক এখন চৰকাৰী স্কুলত পঢ়ুৱাইছে।

এদিন ভনীয়েকৰ লগত সি জোনাক ৰাতি মুকলি আকাশৰ তলত বহি আছিল। জহকালিৰ ৰাতি। মহবোৰে সিহঁতক নাকে-কাণে কামুৰি দিগদাৰি কৰি আছিল। ফাতেমাই ককায়েকক ক'লে— “মহে বন্ধ পানীতহে কণী পাৰে জানা ভাই! আমাৰ বাইদেৱে কৈছে সিহঁতে হেনো একেলগে বহুত কণী পাৰে।”

ভনীয়েকৰ মুখত এইবাৰ কথা শুনাৰে পৰা সি মহবোৰ খুব মন দি চাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। পাছে ৰাতিৰ আন্ধাৰত ভালদৰে দেখা নাপালে। সেয়েহে পিছদিনা সি দিনৰ পোহৰত মহ আৰু মহৰ কণী চাবলৈ সেই নলাটোত জুমি চাব ধৰিলে। জাবৰ-জোঁথৰেৰে ভৰ্ত্তি নলাটোৱে পানী সৰকিবই নোৱাৰে। পুৰণি টিন, প্লাষ্টিকৰ বটল, পলিথিন— কি নাছিল তাত! সি ভাবিলে— এইবোৰ বস্তু যদি আমাৰ ঘৰত থাকিলহেতেন! মাৰ যে কিমান সহায় হ'লহেতেন। দুখন কাঁহীতে আমি চাৰিওজনে ভাত খাবলগীয়া অৱস্থা তেতিয়া নিশ্চয় নহ'লহেতেন।

লেতেৰা নলাটোত থকা বস্তুবোৰকে উঠাই আনি ঘৰত ভাত বনাই থকা মাকৰ হাতত দিবলৈ তাৰ বৰ মন গ'ল। পাছে আনোৱাৰে সেই লেতেৰা বস্তুৰ ঠাইত কিবা নতুন বস্তুহে দিয়াতো বেছি ভাল হ'ব বুলি ভাবিলে।

তেনেতে ভঙা প্লাষ্টিকৰ টেমা এটাত থকা মহৰ কণীবোৰৰ ওপৰত তাৰ চকু পৰিল। তাৰ উৰণীয়া মনটোৱে আকৌ এবাৰ ভাবৰ সাগৰখনত সাঁতুৰিব ধৰিলে। —এই মহবোৰো আমাৰ দৰেই ভাই-ভনী। সিহঁতৰ চাইগৈ কিমান কিমান ভাই-ভনী আছে।

এনেতে উৰা জাহাজ এখন উপৰেদি উৰি গ'ল। আনোৱাৰে আকৌ ভাবিলে— আমি যদি চাহাবহঁতৰ দৰে ধনী হ'লোঁহেতেন, তেতিয়া আমিও এনেকৈ আকাশত উৰিব পাৰিলোঁহেতেন। মহবোৰো উৰে। চৰাইবোৰো উৰে। আনোৱাৰ কেলেই বহি থাকিব।

নাই নাই, আনোৱাৰো উৰিব। — এইবুলি ভাবি সি হাত দুখন মেলি দি উৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। জঁপিয়াইহে জঁপিয়াই তাৰ পাচে উৰা নহ'ল। তাৰ এই গোটেই কাণ্ড-কাৰখানা চাই পাছফালৰ পৰা এজন মানুহে হাঁহি দিলে।

আনোৱাৰে ঘূৰি চাই সোধে— বাবুচাহাব, আপোনাকতো আগতে ইয়াত দেখা নাছিলোঁ।

— মই অৰূপ বৰ্মন। মই ইয়াত তোমালোকৰ দৰে শিশুসকলক বিচাৰি আহিছোঁ যি আকাশত উৰিব খোজে কিন্তু কেনেকৈ উৰিব লাগে সেয়া নাজানে। আহা মই তোমাক উৰিবলৈ শিকাম, পঢ়িবলৈ শিকাম। আহিবানে তুমি মোৰ লগত স্কুললৈ। তাত তুমি নিজৰ দৰে আন বহুত ল'ৰা-ছোৱালী লগ পাবা যি তোমাৰ দৰেই সপোন দেখে আৰু সেইবোৰ পূৰা কৰিবলৈ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি আছে।

— কিন্তু চাহাব, আমি বৰ গৰীব। স্কুলত পঢ়িব পৰাকৈ মোৰ আৰু মা-বাবাৰ হাতত যে পইচা নাই। কেনেকৈ পঢ়িম, চাহাব!

— সেইবিষয়ে তুমি নিশ্চিত থাকা। আমাৰ এন. জি. অ'টোৱে তোমালোকৰ দৰে দুখীয়া অথচ পঢ়িবলৈ আগ্ৰহী শিশুসকলক বিনা পইচাই স্কুলত পঢ়ুৱায়। তোমালোকে আমাক একো দিব নালাগে। মাথোঁ নিজৰ সপোন পূৰা কৰিবলৈ কষ্ট আৰু চেষ্টা কৰিব লাগে। কৰিবানে বাকু?

— কৰিম চাহাব।

— তোমাৰ মা-বাবা ক'ত আছে? মোক তেওঁলোকৰ লগত চিনাকি কৰাই নিদিয়া নেকি?

— কিয় নিদিম চাহাব! আহক।

এইবুলি কৈ দুয়ো আনোৱাৰৰ ঘৰৰ ফালে গতি কৰিলে। নিজৰ সোণালী ভৱিষ্যতৰ ফালে আগবঢ়োৱা আনোৱাৰৰ প্ৰতিটো খোজতে দৃঢ়তাৰ চিন ফুটি উঠিল। তাৰ এই সাফল্য অভিমুখী যাত্ৰাত সংগী হৈ ৰ'ল সেই দেৱদূতজন যাক ভগৱানে তাৰ দৰেই আন বহুতো শিশুৰ বাবে আশাৰ বতৰা কঢ়িয়াই আনিবলৈ পঠাইছে।

দূৰণিত ৰাঙলী আকাশখনৰ পৰা সূৰ্যটো লাহে লাহে খহি পৰিল। লগে লগে অস্ত হ'ল আনোৱাৰৰ জীৱনত দুখৰ দিনবোৰৰ।

জাৰকালিৰ এনিশা

ঘড়ীটোৰ স্পষ্ট শব্দই কোঠাটোত ৰাজ কৰি আছে। তনয়াৰ এতিয়াও টোপনি অহা নাই। কিবা-কিবি ভাবি আছে। আচলতে ভাবি থকা নাই। ভাববোৰেহে তাইক আগুৰি ধৰিছে। এটাক ঠেলি পঠালে আনটো ওচৰ চাপি আহে। এপাকত ভাব এটাই মনৰ দুৱাৰখনত টোকৰ মাৰি ক'লে, “বহুৰেকীয়া পৰীক্ষালৈ বেছি দিন নাই। তুমি দেখোন একোৱেই ভালদৰে নাই পঢ়া। যোৱা তনয়া, পঢ়া গৈ।” ভাবটোৰ লগত তাইৰ ভয়ংকৰ যুদ্ধ হ'ল। ভাবটোৱে তাইক যদি ঠেলা মাৰি বিচনাখনৰ সিফালে বগৰাই দিয়ে, তায়ো উঠি আহি তাক থেকেচি বিচনাতে পেলাই থয়।

এনেকৈ বগৰা-বগৰি কৰি থাকোঁতে সিহঁত পাকঘৰ পালেগৈ। ওচৰতে থকা চুৰীখন লৈ যদি সি আক্ৰমণ কৰে, তেন্তে তায়ো কটাৰীখন থাপ মাৰি ধৰি লৈ মোকাবিলা কৰে। পাছে বলবান ভাবটোৱে অৱশেষত তাইক হৰুৱালে। টোপনিৰ পৰা উঠি মন্ত্ৰমুগ্ধ হৈ তাই কাষতে শুই থকা মাকজনীক এৰি বিচনাৰ পৰা উঠি আহিল। তাইৰ খোজৰ শব্দবোৰে কাণত চাবুকৰ দৰে আঘাত হানিলে। তথাপিও তাই অৱশ শৰীৰটোৰে কোনোমতে গৈ নিজৰ পঢ়া টেবুলত বহিল। তাইৰ খুব ভাগৰ লাগিছিল পাছে পঢ়িবও লাগে। তাইৰ গধুৰ চকুপতাই মেলি ৰখা কিতাপখনত থকা আখৰবোৰ দেখুৱাব খোজা নাই।

টেবুলখন এখন ডাঙৰ খিৰিকীৰ কাষত। জাৰকালিৰ ৰাতি। বাহিৰত হো হোৱাই বতাহ বলিছে। শুকান পাতবোৰ গছৰ ডালৰ পৰা টানি আঁজুৰি থাকোঁতে বতাহজাকে তনয়াৰ মনটোকো উৰুৱাই কেতিয়ানো লৈ গ'ল, বতাহজাকে চাগৈ নিজেও গম নাপালে। তনয়াও বৈ থকা চেঁচা বতাহজাকৰ লগত কল্লনাৰ গালিচাখনত উৰি গ'ল, ঠিক সাধুকথাৰ আলাদিনৰ দৰেই। বতাহজাকৰো চাগৈ তনয়াৰ দৰেই খুব ভাগৰ লাগি আছিল। সেয়েহে বোধকৰোঁ ৰাজপথে বৈ তনয়াৰ লগত তীব্ৰবেগী গাড়ীবোৰৰ শব্দবোৰ শুনি আছিল।

তেনেতে মেলি ৰখা কিতাপখনে তনয়াৰ ধ্যান নিজলৈ আনিবলৈ টেবুলৰ পৰা পৰি দিলে। তাই চকু খাই উঠিল আৰু চকুদুটা মোহাৰি লৈ আকৌ পঢ়াত মন দিলে।

তাই বিজ্ঞান পঢ়িবলৈ বৰ ভাল পায়। আজিও তাকেহে পঢ়িছে। পাঠটোত বিভিন্ন ধৰণৰ আইনাৰ কথা পঢ়ি থাকোঁতেই কাষৰ খিৰিকীখনত তাইৰ চকু পৰিল। খিৰিকীখনৰ আইনাখনত নিজৰ প্ৰতিবিম্বটো দেখি তাই আচৰিত হৈ গ'ল। বাহিৰৰ আন্ধাৰ পৰিবেশটোত তাইৰ প্ৰতিবিম্বটো যেন সোমাই গৈছে। ওখ লঠঙা সোণাক গছজোপা তাইৰ ডাঙৰ খুঁটা

এটা যেন লাগিল। কঁঠাল গছজোপাৰ ঘন ঘন পাতবোৰে তাইৰ চকুত চুলিৰ দৰে দেখা দিলে। আৰু কাষতে থকা বিন্দিংটো! যেন এটা কিভূত-কিস্মাকাৰ দৈত্য।

“উস্, মই এইবোৰ কি ভাবি আছোঁ!” তাই নিজকে খং কৰি পৰ্দাখন টানি লৈ আকৌ পঢ়িবলৈ চেষ্টা কৰিলে। এটামান পৃষ্ঠা পঢ়ি পাতটো লুটিয়াইছেহে মাথোঁ— চুবুৰীয়া কুকুৰজাকৰ নৈশ বেণ্ড পাৰ্টিটোৰ ফাংচন আৰম্ভ হ'লৈই নহয়। তাতে ৰাজপথেদি যোৱা night busবোৰৰ হৰ্ণে তাল সংগত কৰিব ধৰিলে। তনয়াৰ দাদাকে কোৱা কথাষাৰ মনত পৰিল। সি কৈছিল যে কুকুৰবোৰে হেনো ৰাতি ভূত দেখে কাৰণেহে ভূকে।

তাই কথাবোৰ আৰু ভাবি থাকিব নোৱাৰি চকুদুটা মুদি দিলে।

মুদিলেও কি লাভ হ'ব, চব দেখোন আন্ধাৰেই আন্ধাৰ। সেইদিনা স্কুলতো তাই লগৰ বান্ধবীকেইজনীৰ লগত ভূতৰ গল্প কেইটামান আলোচনা কৰিছিল। এতিয়া চকু মুদি তাই সেই গল্পবোৰকে (আৰু তাৰ ভূতবোৰ— যেনেকৈ তাইৰ বান্ধবীকেইজনীয়ে বৰ্ণনা কৰিছিল) চকুৰ আগত দেখিব ধৰিলে। “বৰ আপদ!” তাই ভাবিলে, “এনে সময়তনো এইবোৰ কথা মূৰলৈ কেলেই আহিব লাগে!” গল্পবোৰৰ ভূতবোৰে তাইক যেন চাৰিওফালৰ পৰা বেৰি ধৰিছে।

“উস্! মই এইবোৰ কি ভাবি আছোঁ! বিজ্ঞান পঢ়ি ভালপোৱা ছোৱালীজনীয়েনো এতিয়া ভূতলৈ ভয় কৰিব লাগেনে!” তাইৰ নিজৰ ওপৰতে খং উঠিল। “তুমি ইমান ডাঙৰ ছোৱালীজনী হৈয়ো ভূতলৈ ভয় কৰিব লাগেনে!” তাই আকৌ পঢ়াত মন দিবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

ভাগৰুৱা তনয়াৰ লাহে লাহে টোপনি আহিব ধৰিছিল। অলপ পাছত তাই টেবুলখনতে হাতৰ ওপৰত মূৰটো ৰাখি শুবলৈ ধৰিলে। ইঠাং তাই নিজকে দলং এখনৰ কাষত আবিষ্কাৰ কৰিলে। বেলিটো পশ্চিমৰ ৰাঙালী আকাশখনৰ পৰা লাহে লাহে খহি পৰিব ধৰিছে। তেনেতে তাই দূৰৈৰ পৰা এজন মানুহ আহি থকা যেন দেখা পালে। এনে লাগিছিল যেন তেওঁ খুব খবৰধৰকৈ এফালে যাব লাগে। তাইৰ এনে লাগিল যেন তেওঁ তাইৰ ওচৰলৈকে আহি আছে। তেওঁক বৰ চি স্তিত যেন লাগিছিল। কোৱাকোবিকৈ তাইৰ ফালে আহি থকা মানুহজনক দেখি তাই বৰ আচৰিতো হৈছিল। এপাকত তাইৰ চকু তেওঁৰ ভৰি দুখনত পৰিল। হাৰে, তেওঁৰ দেখোন ভৰিয়েই নাই। তেতিয়ালৈ তেওঁ তনয়াৰ পৰা বেছি দূৰত নাছিল। তাই তেতিয়াহে ভালদৰে মন কৰি দেখিলে যে মানুহটো উৰি উৰিহে আহি আছিল। তেওঁ তাইৰ ওচৰ পাওঁ পাওঁ হওঁতেই তাই দলংখনৰ পৰা পৰি গ'ল। কোনোবাই যেন তাইক ঠেলা মাৰি নদীখনত পেলাই দিলে। পিছমুহূৰ্ততে তাই সিহঁতৰ বিন্দিংটোৰ ছিৰীৰে

পৰি গ'ল। দীঘল ছিৰীবোৰেৰে পৰি যাওঁতে তাই কিন্তু অকণমানো দুখ অনুভৱ নকৰিলে। ছিৰীবোৰেৰে গৈ গৈ তাই দুখন ভৰিৰ সমুখতে পৰিলগৈ। বৰ কুস্কচ ভৰি, ওখহি আছে। দীঘল দীঘল নখ থকা। তাই ভয়তে চিঞৰি দিলে আৰু চকু খাই সাৰ পালে। “উস্, বন্ধা! এইটো তেনেহ'লৈ এটা সপোনহে আছিল। পাছে সেইটো যদি সঁচা হ'লহেতেন!” নিজকে বুজাই-বঢ়াই তাই যিমানেই ভয়টো কমাবলৈ বিচাৰিছে, সিমানেই বাঢ়িহে গৈছে। আন একো উপায় নেদেখি ভয়টো কমাবলৈ তাই গান গোৱাৰ কথা ভাবিলে। এবাৰ তাই ভূতৰ ছিৰিয়েল চাওঁতে দেখিছিল যে কেনেকৈ ডাঙৰ ভূত-বাংলো এটাত আবদ্ধ হৈ থকা ল'ৰা-ছোৱালীহঁতে গান গাই গাই নিজৰ ভয়টো কমোৱাৰ চেষ্টা কৰিছিল। তায়ো তাকেই কৰিলে। স্কুলৰ ফাংচনৰ কাৰণে সিহঁতক শিকোৱা মালয়ালম গান এটা গুণগুনালে। এনে কৰাত তাইৰ ভয়টো বহুত কমিল। সেয়েহে তাই আকৌ পঢ়াত মনোযোগ দিলে।

অলপ পৰ পাছত তাইৰ কাণত এটা বৰ আচৰিত শব্দ পৰিল। তাইৰ ভাব হ'ল যেন কোনোবাই কাষৰীয়া সৰু নদীখন পাৰ হৈ তাইৰ ফালে আহি আছে। নদীখনৰ কোবাল সোঁত ফালি ফালি শব্দটো তাইৰ ওচৰ পাওঁ পাওঁ হ'ল। তাই আৰু ব'ব নোৱাৰিলে। কিতাপখন মেলা ভাগেই থাকিল। তাই মাকৰ ওচৰলৈ দৌৰ মাৰিলে।

কিন্তু অলপ দূৰ আহিয়েই তাইৰ মাকৰ কথা এষাবলৈ মনত পৰিল। এৰাতি খুব জোৰেৰে ধুমুহা বতাহ আহিছিল। তনয়াৰ সেইদিনা বৰ ভয় লাগিছিল। বিজুলী ঢেৰেকণিৰ শব্দবোৰ শুনি তাই ভয়তে পেঁপুৱা লাগিছিল। তেতিয়া তাইৰ ভয়টো কমাবলৈ মাকে তাইক কৈছিল— সুখ, দুখ, খং, ভয় এইবোৰ চব মানুহৰ মনৰ অনুভূতিহে। আমি যিদৰে থাকোঁ, যি কাম কৰোঁ, যি কথা ভাবোঁ, আমাৰ মনটোৱেও তেনেধৰণেই প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ কৰে। গতিকে আমি ভাল বস্তু দেখিলে, ভাল কাম কৰিলে, ভাল কথা ভাবিলে সুখ অনুভৱ কৰোঁ আৰু বেয়া বস্তু দেখিলে, বেয়া কাম কৰিলে বা বেয়া কথা ভাবিলে দুখহে পাওঁ। ঠিক একেদৰেই মনলৈ বেয়া ভাব আহিব নিদিলে আমাৰ ভয়ো নালাগিব।

উস্, বন্ধা, ঠিক সময়তে কথাষাৰ মনত পৰিছে, তাই ভাবিলে। লগে লগে তাই নিজৰ পঢ়া টেবুললৈ উভতি আহিল আৰু পঢ়াত মনোযোগ দিলে। এইবাৰ আৰু দুষ্ট বতাহজাকে, ঘড়ীটোৰ মাতে আনকি কুকুৰজাকৰ বেণুপাৰ্টিটোৱেও তাইক আমনি কৰিব নোৱাৰিলে।

(১২.০৪.২০১০)

মৰম

খোলা খিৰিকীখনেৰে বলিয়া বতাহজাক সোমাই আহি পৰ্দাবোৰ লৰাই দিছে। দৃষ্টিয়ে এনেকুৱা বতাহক ভাল নাপায় যি আনক দিগদাৰি দি থাকে। সেয়েহে তাই খিৰিকীখন খঙতে জপাই দিলে। কাষৰ বিচনাতে শুই থকা বায়েক নীলাক্ষী সাৰ পাই গ'ল। আজি ৰাতিপুৱাৰে পৰা দৃষ্টিয়ে সকলোৰে ওপৰত খং কৰি আছে। বায়েকহঁত কাইলৈ পিকনিকলৈ যাব। তাইৰো সিহঁতৰ লগত যাবলৈ খুব মন। পিকনিকলৈ বোলে নিলোৎপল দাদা, দিলু দাদা, ৰুবী বা, নীলিমা বা, বনৰাজ দাদা, জেনিফাৰ বা— সকলো যাব। তাই সিহঁত সকলোকে ইমান ভাল পায়। সিহঁতেওতো তাইক মৰম কৰে। তেনেহ'লৈ নিজৰ লগত নি নিয়ে কিয়! তাইৰ এই কথাতে খং। মাক-দেউতাক, দুদুল খুৰা সকলো হাৰি গ'ল। কোনেও তাইক বুজাব পৰা নাই। বায়েকে কলেজৰ পৰা আহি ভাত-পানী খাই গুইছিলহে। এতিয়া তাইৰ খংটো দেখি তাই ভনীয়েকক বুজাবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

নীলাক্ষী লাহে লাহে দৃষ্টিৰ কাষ চাপি আহিল। দৃষ্টিও লাহে লাহে তাইৰ ওচৰৰ পৰা আঁতৰি গ'ল। বহুত দেৱী এনেকৈয়ে থাকিল। তাৰ পাছত নীলাক্ষীয়ে ক'বলৈ ধৰিলে— “চোৱা দৃষ্টি, পিকনিকলৈ যাবলৈ তুমি এতিয়াও বহুত সৰু হৈ আছ। তোমাক লগত নিব নোৱাৰি নহয়। তাতে আমিহে বহুত দূৰলৈ যাম। সিমান দূৰলৈ তুমি অকণমানি ছোৱালীজনী যোৱা ভাল কথা নহয়, নহয়।”

— তুমি মিছাকৈ কৈছ। মই তোমাৰ লগত কথা নাপাতো।

— তুমি দেখোন পাতিয়েই আছ।

— নাই নাপাতো। এয়াতো তুমি কথা কৈছ কাৰণেহে মই কৈছোঁ। তুমি বৰ বেয়া।

— হয় নেকি? (তাই হাঁহি হাঁহি সুধিলে)

— অ, তুমি মোক পিকনিকলৈ নিনিয়া। কোনেও মোক ভাল নাপায়। সেইকাৰণে ময়ো কাকো ভাল নাপাওঁ।

— তেনেকৈ কিয় কৈছ। আহাচোন মোৰ কোলাত বহ।

এইবুলি কৈ তাই দৃষ্টিক কোলাতে বহুৱাই ল'লে।

— তুমি সাধু শুনিবা নেকি?

— কাৰ সাধু?

— তোমাৰ দৰেই দুষ্ট অকণমানি ভাইটি এটা আৰু তাইৰ বায়েকজনীৰ সাধু।

— বাক কোৱা। সাধুটো ভাল হ'লে মই তোমাক মাফ কৰি দিম। নহ'লে, (তাই কোলাৰ পৰা নামি গৈ টেবুলৰ পৰা কেঁচী এখন লৈ আহিল) নহ'লে তোমাৰ চুলিখিনি খেচেক কৰি দিম।

— ঠিক আছে বাক। শুনা তেন্তে—— এখন গাঁৱত——

— এজন ৰজা আছিল।

— নহয়, গাঁৱত কেনেকৈ ৰজা থাকিব, ৰজাতো দেশতহে থাকে। এখন গাঁৱত এটা ল'ৰা আছিল। ল'ৰাটোৰ নাম—

— বাজীৰাও।

— নহয়, দৃষ্টি, ৰজা-মহাৰজাৰ নামহে বাজীৰাও হ'ব পাৰে। আমাৰ ল'ৰাটোতো গাঁৱৰ সাধাৰণ ল'ৰাহে। সেইকাৰণে তাৰ নাম নিয়ৰ আছিল। নিয়ৰহঁতৰ গাওঁখনৰ নাম— এহু নকওঁ দিয়া! সেইখনৰ পুৰণি নামটো মই নাজানো।

— কিয় নাজানা, জানিব লাগে নহয়, তোমাৰ এক পইন্ট কটা গ'ল। পাঁচটা পইন্ট কটা গ'লে তোমাৰ চুলিখিনি খেচেক কৰি দিম।

— উস, তুমি মন দি সাধুটো শুনাচোন। — এতিয়া সেই গাওঁখনক সকলোৱে আমাৰ গাওঁ বুলি কয়। নিয়ৰহঁতৰ ঘৰখন গাওঁখনৰ ঠিক দক্ষিণ-পূব দিশত আছে। তাতে থাকে নিয়ৰ, তাৰ বায়েক তৰালি, মাক আৰু দেউতাক। তাৰ দেউতাক গাওঁখনৰ স্কুলৰ শিক্ষক।

— আমাৰ দেউতাৰ দৰে, নহয়নে বা? দেউতাওতো তোমালোকৰ কলেজখনৰ শিখুখু—খ

— শিক্ষক

— অ অ সেইটোৱেই। নহয়নে?

— অ'ক'ব পাৰা, পাছে দেউতা প্ৰধান অধ্যক্ষহে। বাক পাছৰখিনি শুনা। —

তাৰ বায়েকে এইবাৰ মেট্ৰিক দিব আৰু সি ষষ্ঠ শ্ৰেণীত পঢ়ে। সি বেচ তজবজীয়া ল'ৰা। গাওঁখনৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ দিনটো ঘূৰি ফুৰে। তাতে তাৰ লগৰবোৰৰ সি হেনো লিডাৰ। সেয়েহে বায়েকে যদি তাক কয়— “যাচোন নিয়ৰ, মোৰ কাৰণে দুটামান বগৰী ছিঙি আন।” তেতিয়া নিয়ৰে ক'ব— “মোৰ আৰু কাম নাই নেকি? আমাৰ লগৰবোৰে মিটিং পাতিছে— বায়েক আৰু ককায়েকবোৰৰ পৰা কেনেকৈ বাচি চলিব লাগে, এই বিষয়ত। তাতে আকৌ মই হ'লোঁ মিটিংখনৰ মুখ্য বক্তা। ওচৰ-পাঁজৰৰ গাঁৱৰো ল'ৰা-

ছোৱালীবোৰ আহিব। মোৰ মান-সন্মানৰো কথা আছেতো। এতিয়া যদি ময়েই ‘বাইদেউভক্ত’ হওঁ তেন্তে মোৰ লগৰবোৰক কি উপদেশ দিম?” মুঠৰ ওপৰত তাক এটা কথা ক'লে এশটা কথা শুনিব লাগে। সেয়েহে পাছলৈ বায়েকে তাক এইবোৰ কৰিবলৈ নোকোৱা হ'ল।

আহিন মাহ সোমোৱাৰ লগে লগে নিয়ৰহঁতৰ গাওঁখনত উখল-মাখল লাগে। সকলোৱে শাৰদীয় দুৰ্গোৎসৱৰ বাবে তৈয়াৰী কৰাত ব্যস্ত হৈ পৰে।

— দুৰ্গোৎসৱ মানেনো কি?

— দুৰ্গা পূজা আৰু। নিয়ৰহঁতেও দুই-এখন মিটিং বৰুৱা খুৰাকৰ দোকানৰ কাষতে থকা বকুলজোপাৰ তলতে পাতিলে আৰু আলচ কৰিলে যে এইবাৰ কাষৰীয়া গাওঁ কেইখনৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ লগ হৈ সিহঁতেও পূজা পাতিব। চূড়ান্ত সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰাৰ পাছতে সিহঁতে কামবোৰ নিজৰ মাজত ভগাই ল'লে। আঁচনি মতে কাম আৰম্ভ হ'ল। পূজালৈ বেছি দিন নাই। সেয়ে আটায়ে মিলি স্কুলৰ খেলপথাৰতে পূজাৰ মণ্ডপ পতাৰ কথা ভাবিলে। স্কুল কৰ্তৃপক্ষৰ অনুমতি লৈ নিয়ৰ, বিজয়, মন্টু, বিকি, বিবেকহঁতে মিলি মণ্ডপখন সাজি উলিয়ালে। অংকিতা, মালা, অৰ্চনা, পূজা, মৌচুমীহঁতে প্ৰসাদ, পায়স আদি যোগাৰ কৰাৰ ভাৰ ল'লে।

— সিহঁত যে ইমান বুধিয়ক। কামবোৰ ভগাই লৈছে।

— তুমি ঠিকেই কৈছা। — পূজাৰ দিনা নিজৰ নিজৰ সাঁচতীয়া ধন গোটেই সিহঁতে এশ এঘাৰ টকা পালে। সিমান টকাত বনফুল ককাইদেৱে সিহঁতক সৰু কিন্তু সুন্দৰ দেৱী এজনা দিলে। বাকী আয়োজনখিনিত চান্দাত উঠা টকাখিনি ব্যৱহাৰ কৰিলে। দেৱী প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ পিচত গাঁৱৰে মন্দিৰৰ পূজাৰীককাই সকলোকে ফোট দিলে, নিৰ্মালী দিলে। নিয়ৰহঁতৰ স্মৃতি কি চাবা! নিজে পূজা পাতিছে বুলি সিহঁত গপত গঙাটোপ। গাঁৱৰ ডাঙৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰো পিচে পিছ পৰি থকা নাছিল। নিয়ৰহঁতে এশবাৰ মানা কৰা সত্ত্বেও সিহঁতে নিজৰফালৰ পৰা যি পাৰে সহায় কৰি দিছিল। বায়েকহঁতে ৰাতিপুৱাই শেৱালী ফুল বুটলি তাৰ মালা গুঠি দেৱীৰ প্ৰতিমা সজাই দিছিল। ককায়েকবোৰে মণ্ডপ সাজিবলৈ সহায় কৰি দিছিল। সিহঁতে মৰমৰ ভায়েক-ভনীয়েকহঁতক ৰ'দৰ পৰা বচাবলৈ ৰভা এখনো সাজি দিছিল।

দশমীৰ দিনা প্ৰতিমা বিসৰ্জন দিবলৈ গৈহে আচল ঘটনাটো ঘটিল। সেইদিনা ৰাতিপুৱাৰ পৰা মুৰলধাৰে বৰষুণ দি আছিল। বৰষুণক আওকাণ কৰি নিয়ৰহঁত প্ৰতিমা বিসৰ্জন দিবৰ বাবে ঘাটলৈ গ'ল। তাত বহুত পানী উঠিছিল। হঠাৎ দেৱীৰ প্ৰতিমা বিসৰ্জন দিবলৈ যাওঁতে নিয়ৰ আৰু বিবেক দুয়ো পিচল খাই নদীত পৰি গ'ল। নদীৰ প্ৰবল সোঁতে সিহঁতক

টানি লৈ গ'ল। এনেতে হৈ চৈ লাগি গ'ল। ভিৰৰ মাজৰ পৰা মালাৰ চহৰীয়া খুৰাকজনে পানীত জঁপিয়াই সিহঁত দুয়োকে উদ্ধাৰ কৰিলে। নিয়ৰৰ বহুপৰলৈ হুঁচ অহা নাছিল। বিবেকে অৱশ্যে অলপ পাছতে চকু মেলিলে। সিহঁত দুটাৰ দেউতাকহঁতে যিসময়ত মালাৰ খুৰাকক ধন্যবাদ জনায় আছিল তেতিয়া ইমানদিন স্মৃতি কৰাৰ পিছত দশমীৰ দিনা এনে ঘটনা ঘটাৰ বাবে মাকে সিহঁতক খং কৰি আছিল, —“পূজা পাতিছা পাতা, ইমান বেছি কৰিবলৈ কিয় গৈছিল? দাদাহঁতক বিসৰ্জন দিবলৈ নিদিলা কৈলৈ? ইমান বোকাখনত পিচলি পৰি দাঁত-মুখ যে নাভাগিল! উস্! ইহঁতৰ পৰা আৰু মোৰ শান্তি নোহোৱা হৈছে।”

এঘণ্টামানৰ পিছত নিয়ৰ উঠি বহিল। তাৰ বৰ কঁপনি উঠিছিল। ওচৰত তাৰ বায়েক তৰালি আৰু দেউতাক। মাকে তেতিয়া গোঁসাইঘৰত বহি প্ৰাৰ্থনা কৰি আছিল। মানুহজনী যিমান খঙাল সিমানেই মৰমিয়াল।

দশমীৰ দুদিন পাচৰ কথা। তেতিয়ালৈ নিয়ৰৰ পানীলগা জ্বৰ ভাল হ'ল। পাছে এতিয়া সি আগৰ তজবজীয়া ল'ৰাটো গুচি গোমোঠা মাৰি থকাহে হ'ল। কাৰো লগত ভালদৰে মাত-বোল নকৰে। গভীৰ পানীলৈ বৰ ভয় কৰে। ঘৰৰ পাৰৰ তাৰ অতিকৈ মৰমৰ পুখুৰীটোত আজিকালি সি সাঁতুৰিবলৈও ভয় কৰা হ'ল। সি সেইটোৰ ওচৰলৈকে নাযায়। আনকি গাঁৱৰ কাষৰীয়া নদীখনৰ একেবাৰে পাৰতে থকা আমগছজোপাত লাগি থকা পকা পকা আমবোৰো পাৰিবলৈ নাযায়। মাক-দেউতাক, বায়েক, ওচৰ-চুবুৰীয়া সকলোৱে তাৰ এনে অৱস্থাত বৰ চিন্তাত পৰিল। বায়েকৰ লগত হাফপেডেল মাৰি স্কুললৈ যাওঁতেও সি একো কথা নকয়। বায়েকে তাক মাজে সময়ে সোধে — “তই আজিকালি নদীত সাঁতুৰিবলৈ নাযাব কিয়?” উত্তৰ কিন্তু কেতিয়াও নাপায়।

— নিয়ৰৰ কি হৈছিল বাক বা?

— ৰ'বা, শূনি যোৱাচোন, — তাৰ এনে অৱস্থা দেখি দেখি বায়েকে তাৰ মনত সোমাই থকা পানীৰ ভয়টো আঁতৰাবলৈ এটা বুধি পাঙিলে। তাই তাক এদিন বৰ জোৰ কৰি নদীৰ পাৰলৈ লৈ গ'ল। তাইৰ হেনো বৰশী বাবলৈ খুব মন গৈছে। নিয়ৰে প্ৰথমতে যাব খোজা নাছিল। পাছে বায়েকে যেতিয়া ক'লে যে সি পাৰতে বৈ গান গাই থাকিলে তাই ভাল পাব, এই কথা শূনি সি ৰাজী হ'ল। কথামতে কাম। বায়েকে নদীত বৰশী পেলালে আৰু ভায়েক নিয়ৰে পাৰতে বহি লৈ গান গাব ধৰিলে। তেনেতে বায়েকে স্বইচ্ছাই বৰশীত মাছ লাগিছে বুলি আগবাঢ়ি যোৱাৰ চলেৰে পানীত পৰি দিলে। সেই সময়ত যাতে সিহঁতক সহায় কৰিবলৈ কোনো মানুহ নদীৰ ঘাটলৈ নাহে এই কথা বায়েকে আগতেই নিয়ৰৰ লগৰীয়াবোৰক বুজাই থৈছিল। বায়েকক পানীত পৰি যোৱা দেখি নিয়ৰে

খুব চিঞৰি সহায় বিচাৰিলে। পিছে কোনো সহায় কৰিবলৈ নাহিলত সি নিজেই নদীখনত জাঁপ দিলে আৰু বায়েকক কোনোমতে টানি টানি পাৰলৈ আনিলে। পাৰ পায়ৈ সি বায়েকক খং কৰি ক'লে — “তুমি কিয় পৰি দিছিল?”

— “কেতিয়া পৰিলোনো? মই পিচলহে খাইছিলোঁ।” বায়েকে ক'লে।

— “ইহু, মই দেখা নাছিলোঁ নেকি? তাই নিজে পৰি দিছে আৰু এতিয়া কৈছে—” সি খঙেৰে কৈ গ'ল।

— নিয়ৰটোৱে বৰ খং কৰি থাকে, নহয়নে বা! তাক কিয় কোনেও খং নকৰে?

— এতিয়া তুমি মোক সাধুটো শেষ কৰিবলৈ দিয়াচোন, সেইবোৰ বাক মই পিছত ক'ম। বাক মই ক'ত আছিলোঁ.... অ' — তৰালিয়ে ভায়েক নিয়ৰক সুধিলে — “মোক বাক তই এতিয়া এটাই কথা ক, তইনো কিয় পানীত জঁপিয়াইছিলি?”

— “তুমি যে পৰি গৈছিল। তোমাক বচাবলৈ আক'।”

— “কিয়, তোৰ ভয়টোনো ক'লে গ'ল? তোৰ বাক ভয় লগা নাছিলনে?”

— “নাই। আজি কিয় জানো মোৰ ভয়টো নাইকিয়া হৈ গ'ল।”

কথাষাৰ শূনি তৰালিয়ে নিজৰ কষ্ট যে সাৰ্থক হ'ল, আৰু ভায়েকে তাইক কিমান ভাল পায় তাকে উপলব্ধি কৰিলে। তাৰ পিছত দুয়ো ঘৰলৈ উভতি গ'ল। সাধু শেষ।

— তৰালি বাজনী ইমান ভাল, তাই ভায়েকৰ কাৰণে ইমান ডাঙৰ কাম কৰিলে। তুমি মোক ইমান ধুনীয়া সাধুটো ক'লা, তোমাক সেইকাৰণে মই মাফ কৰিলোঁ। আগলৈ এনেকুৱা কৰিলে কিন্তু তোমাৰ চুলিখিনি খেচেক, মনত ৰাখিবা।

— হ'ব বাক, এতিয়া যোৱা হাত-মুখ ধোৱাগৈ। বেলি লহিয়ালেই। প্ৰাৰ্থনা কৰিবৰ সময় হ'ল নহয়।

— অ' এতিয়াই আহিছোঁ ৰ'বা।

এইবুলি কৈ দৃষ্টি হাঁহিমুখে কোঠাটোৰ পৰা ওলাই গ'ল। নিলাক্ষীয়ে দুৱাৰখনৰ ফালেই চাই থাকিল। “এইটো যদি সঁচাকৈয়ে এটা সাধুৱেই হ'লহেতেন। সেইদিনাৰ বোমা বিস্ফোৰণটোও যদি এটা সাধুৱেই হ'লহেতেন! নিয়ৰ, মোৰ ভাই, তোলৈ আজি বৰকৈ মনত পৰিছে অ'—” দুগালেৰে বৈ অহা চকুপানীবোৰ মটি মটি তাই অস্পষ্ট মাতেৰে ক'লে।

(১৩.০৪.২০১০)

অবুজ মন

আকাশীৰ মনটো আজি বৰ বেয়া। তাইৰ মাকে প্ৰমোচন পাইছে। সেয়েহে এতিয়া তেওঁ কলিকতালৈ যাব। তেওঁক এতিয়া নিজৰ লগত নাপাব বুলি আকাশীৰ বৰ দুখ। তাই মাকক খুব ভাল পায়। তেওঁ যদিওবা স্থিৰভাৱে থাকে তথাপিও আকাশীৰ প্ৰতিটো কামতে তেওঁ তাইক উৎসাহ দিয়ে আৰু তাইৰ প্ৰতিটো কথা মন দি শুনে। ক'বলৈ গ'লে দূৰত থাকিলেও তেওঁৰেই তাইৰ আটাইতকৈ ভাল বান্ধবী।

তাইৰ ঘৰখনত বহুত মানুহ আছে। তাইৰ বায়েক, ককায়েক, দেউতাক, খুৰাক, খুৰীয়েক, ভায়েক — কিন্তু সকলো নিজৰ নিজৰ কামত ব্যস্ত। বায়েক নিজৰ পঢ়াত ব্যস্ত আৰু ককায়েক, দেউতাক, খুৰাক নিজৰ চাকৰিৰ কামত। খুৰীয়েকৰো ঘৰখনৰ কামৰ পৰা আহৰিয়েই নাই। তাই সেয়েহে স্কুলত থকা সময়খিনি খুব ভাল পায়। কাৰণ স্কুলত তাইক সকলোৰে বৰ মৰম কৰে; তাইৰ শিক্ষকবৰ্গ, বন্ধু-বান্ধবী—সকলোৰে।

আকাশীয়ে অষ্টম শ্ৰেণীত পঢ়ে। তাইৰ বয়সত সকলো ল'ৰা-ছোৱালীয়েই ঘৰখনৰ সকলোৰে সিহঁতক বেছি মৰম-আদৰ কৰাটো বিচাৰে। তায়ো ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। পাছে তাইৰ ঘৰখনৰ ব্যস্ত সদস্য সকলে নিজৰ আজৰি পৰত কেৱল খুৰাকৰ ল'ৰা সৈশানকহে গুৰুত্ব দিয়ে। তাক খুব বেছি মৰম কৰে। অনবৰতে তাৰ ভাললগা বেয়ালগাৰ কথা শুনিবলগীয়া হ'লে তাইৰ বৰ অস্বস্তি লাগে। তাৰনো জন্ম হোৱা কেইদিন হৈছে! সিনো ক'ৰ একেবাৰে ৰাজকুমাৰটো আহি ঘৰখনত সোমালহি যে কোনেও তাইক গুৰুত্বই নিদিয়া হ'ল! তাই ভাবে আৰু কেতিয়াবা খং আৰু অভিমানত কান্দিয়েই পেলায়।

তাইৰ মাক মাজে সময়ে সুবিধা পালেই ঘৰলৈ আহে। সেইকেইদিন তাইৰ বৰ স্ফুৰ্ত্তি। তেওঁৰ লগতে দিনটো কটায়। সেই অলপ সময়তে যেন তাই ইমানবোৰ দিনৰ কথাবোৰ তেওঁক কৈ পেলাব— স্কুলৰ কথা, ঘৰৰ কথা, পিকনিকৰ কথা, বন্ধুবোৰৰ লগত কৰা দুষ্টামিবোৰৰ কথা। মাকে তাইৰ দুখ বুজি নোপোৱা নহয়। তেওঁ জানে যে ঘৰখনৰ ডাঙৰবোৰে তাইৰ কিশোৰ মনটোক ভালদৰে বুজি নাপাইহে এনেকৈ অজানিতে তাইৰ মনত দুখ দিছে। তেওঁ সেয়েহে তাইক যিমান পাৰে বুজাবলৈ চেষ্টা কৰে। কিন্তু তাই যেন বুজিও নুবুজা হৈ ৰয়। এনেকৈয়ে দিনকেইটা পাৰ হয় আৰু মাক আকৌ উভতি যায়গৈ।

এইবাৰ তাইৰ বছৰেকীয়া পৰীক্ষাৰ ফলাফল সিমান ভাল নহ'ল। মাক বহুত দূৰলৈ যাবগৈ বুলি তাই ভালদৰে পঢ়াত মনোযোগ দিবই নোৱাৰিলে। হতাশাগ্ৰস্ত হৈ পৰীক্ষা দিয়াৰ বাবেই তাইৰ পৰীক্ষা এইবাৰ ভাল নহ'ল। দেউতাকহঁতো তাইৰ এনেকুৱা পৰীক্ষাৰ ফলাফলত অসন্তুষ্ট। তেওঁলোকে তাইৰ মানসিক স্থিতিক ভাললৈ অনাৰ চেষ্টা চলোৱাৰ পৰিৱৰ্ত্তে তাইক বৰ খং কৰিলে। আকাশী আৰু চুপ হৈ থাকিব নোৱাৰিলে। ইমান দিনে তাইৰ মনত তেওঁলোকৰ প্ৰতি যিমান খং, ক্ষোভ সোমাই আছিল, তাই সেইদিনা সকলোবোৰ উলিয়াই দিলে। অন্তিমুখী ছোৱালীজনীৰ মনৰ অৱস্থাটোক উপলব্ধি নকৰি দেউতাকে তাইক হোষ্টেললৈ পঠাই দিয়াৰ সিদ্ধান্ত ল'লে। এই কথাটোৱে তাইক মানসিকভাবে আৰু বেছি দুৰ্বল কৰি তুলিলে।

বন্ধৰ দিনকেইটা তাই অকলশৰেই থাকিব বুলি ভাবিলে। মাকো অফিচৰ জৰুৰী কামৰ বাবে আহিব নোৱাৰা হ'ল। ঘৰখনত সকলোৱে আনন্দমনেৰে থাকে, একমাত্ৰ তাইক বাদ দি। তাই নিজকে নিজৰ কোঠাটোত আবদ্ধ কৰিয়েই ঘৰখনত শেষৰ দিনকেইটা কটালে। দহদিনমানৰ পাছত তাই হোষ্টেললৈ যাব লাগিব। এইকথা ভাবিয়েই তাইৰ চকুপানী ওলাই আহে। মৰমৰ বন্ধু-বান্ধবীবোৰ, ঘৰখনক এৰি থৈ যাবলৈ তাইৰ একেবাৰেই মন নাই। কোনেও তাইক কেলেই বুজিবলৈ চেষ্টা নকৰে। সকলোৱে নিজৰ কথাহে ভাবে। এইকাৰণেই আকাশীৰ সকলোৰে ওপৰত প্ৰচণ্ড অভিমান। এতিয়া আনকি তাইৰ নিজৰ ওপৰতো খং উঠিবলৈ লৈছে। তাইনো কেলেই এই নিষ্ঠুৰ মানুহবোৰৰ পৰা মৰম-আদৰৰ আশা কৰি থাকে। ইমানবছৰে তাই এইকথা বুজিবলৈ কিয় চেষ্টা কৰা নাছিল! তাই যদিহে আগৰেপৰাই নিজকে এইক্ষেত্ৰত কঠোৰ কৰি তুলিলেহেতেন তেনেহ'লে আজি ইমান দুখ নাপালেহেতেন। তাই ভাবে, খং কৰে, অভিমান কৰে পাছে কাক ক'ব তাইৰ মনৰ এই সকলোবোৰ কথা। মাক এতিয়া তাইৰ ওচৰত নাই, কামত ব্যস্ত। তাইৰ মাকলৈও খং উঠিব ধৰিলে। মনৰ কথাবোৰ কাকো খুলি ক'বলৈ নাপাই তাইৰ মানসিক অৱস্থা দিনক দিনে বেয়াৰ ফালে গতি কৰিলে।

এনেকৈয়ে বন্ধৰ দিনকেইটা পাৰ হ'ল। আজি তাই হোষ্টেললৈ যাব। বৰ ডাঙৰ হোষ্টেল বোলে। বায়েকহঁতে তাইক বহুত দিনৰ পৰা সেই একেটা কথাকে কৈয়েই আছে। তাইৰ পাছে সেইবোৰ কথা কাণত সোমোৱা নাই। ট্ৰেভেল বেগটোত নিজৰ কাপোৰবোৰ জাপি জাপি ভৰাই থাকোঁতে তাই এটা কথাই মনতে পাওলি আছিল। সেইটো হ'ল যে বন্ধৰ পাছত লগ হৈ তাইৰ বন্ধুবোৰে চাগৈ খুব স্ফুৰ্ত্তি কৰি আছে। আজি বা সিহঁতে কি নতুন কাম কৰিব। সিহঁতৰ ক্ৰাছত প্ৰতিদিনেই নতুন নতুন ঘটনা ঘটে। এদিন বোলে কাৰোবাৰ

টিফিন কোনোবাই খাই পেলালে, আনদিনা হয়তো দৌৰাদৌৰি কৰি থাকোঁতে একেলগে এজাক ল'ৰা-ছোৱালী তামোল সবাদি মাটিত পৰি যায়। অইন এদিনত হয়তো কেৰম খেলোঁতে সকলোৱে ইজনে সিজনৰ অভিনয় কৰি দেখুৱাই। মুঠতে প্ৰতিদিনেই কিবা এটা নতুন স্ফুৰ্ত্তি। এতিয়াতো আকাশীয়ে এইবোৰ চব এৰি থৈ যাবগৈ। তাইক বাক সিহঁতে মনত পেলাবনে কেতিয়াবা? তাইক যদি কোনোবাই এই প্ৰশ্নটোৰ উত্তৰ দিলেহেতেন।

আজি তাইক হোষ্টেলত থ'বলৈ ঘৰখনৰ প্ৰায়ভাগ মানুহেই ওলাইছে। অচিনাকী ঠাই এখনত তাইক এৰি থৈ আহিব পাৰিবতো সেইকাৰণেই চাগে— আকাশীয়ে ভাবে। গাড়ীৰে ঠাইখিনি পাবলৈ প্ৰায় চাৰিঘণ্টামান লাগে। এই সময়চোৱা আকাশীয়ে কাষৰ ছিঁতত বহি লৈ খিৰিকীৰে বাহিৰৰ মুকলি পথাৰবোৰ, তাত উৰি থকা চৰাইবোৰ, নীলা আকাশখন প্ৰথম আৰু হয়তো শেষবাৰৰ বাবে উপভোগ কৰিলে। কোনে জানে হোষ্টেলখনত বা তাই কি পৰিস্থিতিৰ সন্মুখীন হ'ব লাগিব; সেইবোৰৰ মাজত তাই মুকলি আকাশ, পথাৰ, চৰাই চাবলৈ আহিব পাৰেনে নাই! বায়েকহঁতে তাইক বিভিন্ন উপদেশ দিলে পাছে তাই সেইবোৰ শুনিলেহে। তাইৰ মাথোঁ এটাই চিন্তা; মৰমৰ স্কুলখনক, বন্ধুবোৰক এৰি নতুন স্কুলখনত অচিনাকী মানুহবোৰৰ মাজত তাই কেনেকৈ থাকিব।

তাইক হোষ্টেলত থৈ দেউতাকহঁত গ'লগৈ। তাইৰ কমটো বৰ বেছি ডাঙৰ নহয়। কিন্তু দুজনী ছোৱালী থাকিব পৰাকৈ সকলো সুবিধা তাত আছে। তাইৰ কমমেটজনীৰ নাম বন্দিতা। প্ৰথম দেখাত ছোৱালীজনীক আকাশীৰ ভালেই লাগিল। তাই আকাশীৰ লগত বন্ধু হ'বলৈ কথা-বতৰা আৰম্ভ কৰিলেই। তাই ক'ত থাকে, কোন স্কুলৰ পৰা আহিছে, বন্ধুবোৰৰ নাম কি, তাইক কেলেই হোষ্টেললৈ পঠালে, ইত্যাদি। আকাশীৰ এনে লাগিল যেন ছোৱালীজনী খুব স্ফুৰ্ত্তিবাজ আৰু কৌতূহলী মনৰ। নহ'লেনো অচিনাকী ছোৱালীজনীৰ লগত ইমান সোনকালেই ইমানবোৰ কথা পাতিবলৈ আৰম্ভ কৰিবনে। তাই বৰ বিশেষ একো উত্তৰ নিদিলে। অলপ পাছত বন্দিতায়ে কথা পাতিব এৰি নিজৰ কামত ধৰিলে। আকাশীৰ এনে লাগিল যেন তাইৰ ব্যৱহাৰত ছোৱালীজনীয়ে অলপ বেয়া পালে। তথাপিও তাই বিশেষ কেৰেপ নকৰি নিজৰ বন্ধুবোৰ ছিজিল কৰিবলৈ ল'লে। এইবাৰ তাই মনতে ঠিক কৰি থৈছে যে কাকো বেছি পাত্ৰা নিদিয়ে আৰু নিজকে অলপ টান কৰি তুলিব। ইমানদিনে তাইৰ বুজিবলৈ বাকী নাছিল যে পৃথিৱীখনক মাকৰ চাদৰৰ আঁচলেৰে চালেই নহ'ব, তেতিয়া সেইখন খুব ধুনীয়া লাগে; পিছে বাস্তৱতে এইখন পৃথিৱীত কোনো কাৰো কাৰণে জীয়াই নাথাকে। সকলোৱে মাত্ৰ নিজৰ লাভৰ কথাহে চাই। গতিকে বৰ বেছি sentimental হৈ থাকিলে তাই ঘৰখনত পাব কৰি অহা দিনবোৰ, তাত পাই অহা

দুখবোৰকে ঘূৰাই পাব লাগিব। তাইক সেইচৰ নালাগে। তাইক এতিয়া লাগে মাথোঁ সফলতা। এনেকুৱা সফলতা যাতে তাৰ পিছত কোনেও তাইক আনৰ লগত তুলনা নকৰে, কোনেও যাতে তাইক টান কথা শুনাৰ নোৱাৰে; যাতে তাই ভৱিষ্যতে আন কাৰোবাৰ মৰ্জ্জিমতে থাকিব লগা নহয়। তাই এতিয়া মাত্ৰ নিজকে গঢ়িব, এগৰাকী সফল ব্যক্তি হিচাপে, যিটো কামৰ কাৰণে তাইক ইয়ালৈ জবৰদস্তি পঠোৱা হৈছে।

কিন্তু যিমানেই চেষ্টা নকৰক কিয়, তাইৰ কোমল মনটোৱে এতিয়াও তাইৰ চাৰিওফালৰ এই পৰিৱৰ্ত্তনক সহজভাবে ল'ব পৰা নাই। তাই জানে যে পোনপ্ৰথমে এনেকুৱা হ'বই, কিন্তু তাৰোতো এটা সীমা আছে। নতুন স্কুলখনত বহুত ল'ৰা-ছোৱালী। তাই দৃষ্টিত পৰা একোখন নতুন মুখে লগত কঢ়িয়াই আনে বহুতো নতুন প্ৰশ্ন। আকাশীৰ অবুজ মনটোৱে সেই প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ বিচাৰি হাহাকাৰ কৰি ফুৰিছে। ক্লান্ত আন ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ কথা-কাণ্ডই তাইক প্ৰতিমুহূৰ্ত্ততে পুৰণি বন্ধুবোৰৰ কথা সোঁৱৰাই দিয়ে। সিহঁতে কেনেকৈ খেলিছিল, কথা পাতিছিল, ইটোৱে সিটোক জোকাইছিল, কাজিয়া কৰিছিল, আকৌ বন্ধু হৈ পৰিছিল— সকলোবোৰ কথাই তাইক এসাগৰ চকুপানীত বুৰাই থৈ গুচি যায়। নতুন শিক্ষকসকল তাইৰ ভালেই লাগিছে। কিন্তু সেই অকৃত্ৰিম মৰম আৰু আশীৰ্বাদবোৰ যিবোৰ তাই নিজৰ মেধাৰ বাবে শিক্ষকসকলৰ পৰা আদায় কৰিব পাৰিছিল, সেই বিশ্বাস যি আকাশী আৰু তাইৰ বন্ধুবৰ্গৰ মাজত আছিল সেইবোৰেইতো তাইক আত্মবিশ্বাস যোগাইছিল। এতিয়া সেইবোৰ অবিহনে তাই কেনেকৈ থাকিব! তাই এই কথাৰ ভাবি ভাবি ওৰ নাপায়।

এমাহমান পাৰ হৈ গ'ল, অকলশৰীয়াকৈ থকাটো এতিয়া আকাশীৰ স্বভাৱ হৈ পৰিছে। তাইৰ কমমেট বন্দিতাই এইকথাটো উপলব্ধি কৰিব পাৰিলে যে আকাশীৰ নিশ্চয় কিবা কাৰণত কষ্ট হৈছে। সেয়েহে তাই এদিন স্কুল ছুটীৰ পিছত আবেলিৰ জলপান খাই বিচনাতে মন মাৰি বহি থকা আকাশীৰ ওচৰত বহিলহি। আকাশীয়ে আঁঠুদুটাত মূৰটো গুঁজি লৈ চুপে চাপে নিজৰ বিচনাখনৰ একোণত বহি আছিল। বন্দিতা ওচৰত বহিছেহি বুলি জানিও তাই মূৰ নাদাঙিলে। বন্দিতাই তাইক সুধিলে, “চোৱা আকাশী, মই জানো যে তুমি ইয়ালৈ আহি ভাল পোৱা নাই। মই এইটোও জানো যে তোমাৰ নিশ্চয় কিবা এটা দুখ হৈছে। কিন্তু তুমি বিশ্বাস কৰা, আমাৰ ইয়াত থকা সকলো ল'ৰা-ছোৱালী খুব ভাল, you can trust us; বাক আনক নালাগে, তুমি অন্ততঃ মোকেই কোৱাচোন তোমাৰ কিহৰ কাৰণে ইমান দুখ। Listen আকাশী, নিজৰ দুখবোৰ আনৰ লগত share কৰিলে দুখবোৰ কমি যায়। মোক পাপাই কৈছিল। মোক ভুল নুবুজিবা, কিন্তু তুমি আমাৰ লগত যেনেকুৱা ব্যৱহাৰ কৰি আছা, আৰু অলপদিনৰ পাছত তোমাকো সকলোৱে এনেকুৱা ব্যৱহাৰেই

কৰিব আৰু তেতিয়া তুমি আমাৰ লগত ভাল হ'ব খুজিলেও হ'ব নোৱাৰিবা। আকাশী, তুমি শুনিছানে?" এইবুলি কৈ তাই আকাশীৰ কান্ধত হাতখন থ'লে। তেতিয়াহে তাই গম পালে যে ইমানপৰে আকাশীয়ে মনে মনে কান্দিহে আছিল। আকাশীয়ে তাইক সাৰটি ধৰিলে আৰু হুকহুকাই কান্দিব ধৰিলে। এনেকুৱা আচৰিত পৰিস্থিতিত বন্দিতায়ে কি কৰিব বুজি নাপালে। তাইৰো আকাশীক কান্দি থকা দেখি চকুপানী ওলাই গ'ল।

অলপ সময়লৈ দুয়োজনী কান্দিয়েই থাকিল। তাৰপিছত আকাশীয়ে উচুপি উচুপি বন্দিতাক কৈ গ'ল যে কেনেকৈ তাইৰ মাক কলিকতালৈ যাব বুলি গম পাই তাইৰ পঢ়াত মন নবহা হ'ল আৰু পৰীক্ষাৰ বেয়া ফলাফলৰ বাবেই তাইক দেউতাকহঁতে হোষ্টেললৈ পঠাই দিলে। তাই বন্দিতাক এইটোও ক'লে যে ঘৰখনৰ মানুহবোৰে তাইক অলপো ভাল নাপায়, তাইক মৰম নকৰে। এতিয়া ইয়ালৈ আহি তাইৰ নিজৰ স্কুলখনৰ কথাবোৰ মনত পৰিলেই দুখ লাগে আৰু কান্দোন ওলাই আহে। পাছৰ ফালে তাইৰ মাতটো থোকাথুকি হৈ গৈছিল। ইমানদিন মনৰ মাজত আবদ্ধ কৰি ৰখা গোটেইবোৰ খং, অভিমান, দুখ, সুখৰ কথা শুনাবলৈ পাই তাইৰ মনটোৱে এক অজানা সুখ লাভ কৰিছিল। বন্দিতাৰো তাইৰ কথাবোৰ শুনি শুনি চকুপানীৰে গোটেই ফুকটো তিতি গ'ল। তাই আকাশীক বুজালে, "ডাঙৰ হৈ আহিলে সকলোৱে এইবোৰ দুখেৰে পাৰ হ'বই লাগে। তুমি ভুলতো নাভাবিবা যে অকল তুমিয়েই এইবোৰ দুখৰ মাজেৰে দিন কটাইছা। আহা মোৰ লগত আহা," এইবুলি কৈ তাই আকাশীৰ হাতত ধৰি তাইক বেলকনিলৈ লৈ গ'ল। তাৰ পৰা তলত খেলি-বহি থকা ছোৱালীবোৰ ভালদৰে দেখা পায়। "ইয়াত যিমানবোৰ ছোৱালী দেখিবলৈ পাইছা, সকলোৱে তোমাৰ দৰেই কিবা নহয় কিবা কাৰণত নিজৰ ঘৰখন, নিজৰ পৰিয়ালবৰ্গক, নিজৰ বন্ধুবোৰক, মৰমৰ স্কুলখনক— সকলোকে এৰি থৈ এদিন ইয়ালৈ আহিছিল। এই সকলোবোৰে সময়ৰ লগে লগে খোজ মিলাই নিজকে আওৱাই নিছে। আৰু যিবোৰে সেইটো কৰিব পৰা নাই, দেখিবা সিহঁতে আগলৈ নিজৰ জীৱনতো দুখৰ বাহিৰে আন একো নাপায়। আমি presentত থাকিব লাগে, আকাশী, pastত নহয়। তুমিওতো এদিন নতুনকৈ স্কুলত পঢ়িবলৈ গৈছিল। সেইদিনা তুমিও চাইগৈ আন আন অকণমানি ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ দৰেই মা-দেউতাৰ হাতৰ আঙুলিটো এৰিব খোজা নাছিল। আৰু জোৰেৰে কান্দি দিছিল। সকলোৱে সেইটো কৰে আকাশী। কিন্তু ভাবি চোৱাচোন, তেতিয়া যদি তোমাক মা-দেউতাহঁতে অকলে এৰি থৈ এখন নতুন পৃথিৱী আৱিষ্কাৰ কৰিবৰ সুযোগ নিদিলেহেতেন, তেনেহ'লে তুমি আজি এই নতুন পৃথিৱীখনত থাকিব পাৰিলাহেতেননে? ডাঙৰ কথা এইটো নহয় যে তুমি কেনে পৰিস্থিতিত আছা, ডাঙৰ কথা এইটো যে তুমি সেইটো কেনেকৈ চম্ভালা, কেনেকৈ সেই পৰিস্থিতিতো সুখী হৈ থাকিব পাৰা।" "তুমি

দেখোন বৰ ডাঙৰ কথা এটা ক'লা, বন্দিতা, ইমান ভাল কথাটো তোমাক কোনে ক'লে?" আকাশীয়ে তাইক আচৰিত হৈ সুধিলে। তাইৰ মনটোৱে বন্দিতাৰ কথাবোৰ শুনি নিজৰ প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ বাবে একোটা সঠিক উত্তৰ বিচাৰি পাইছিল। বন্দিতাই ক'লে, "এইবোৰ মোক মোৰ পাপাই কোৱা কথা। যেতিয়া আমাৰ মা কেপাৰ ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ ভগৱানৰ ওচৰলৈ গুচি গৈছিল, তেতিয়া মই দুখত ভাগি পৰিছিলোঁ। তেতিয়া পাপাই মোক এই কথাখিনি কৈছিল। এইকথাখিনিৰ পৰাই মই আজিলৈকে প্ৰেৰণা পাই আহিছোঁ।" "তুমি সঁচাকৈয়ে বৰ ভাল ছোৱালী, বন্দিতা। মই তোমাৰ লগত ইমান বেয়া ব্যৱহাৰ কৰিলোঁ, মোক কিন্তু তুমি বেয়া নাপাবা। মোৰ আচলতে সকলোৰে ওপৰত খং উঠি আছিল, নিজৰ ওপৰতো। মই গোটেই বন্ধৰ দিনকেইটাত এটাই কথা ভাবি আহিলোঁ যে নতুন স্কুলখনত মোৰ ভাল বান্ধবী কোন হ'ব, তুমি হ'বানে বাক?"— আকাশীয়ে অনুতাপবোধ কৰি ক'লে। তাইৰ এই প্ৰস্তাৱত বন্দিতাৰ মুখত হাঁহি বিৰিঙি উঠিল। তাই লৰালৰিকৈ ক'লে, "কিয় নহ'ম? নিশ্চয়কৈ। ঠিক আছে, এতিয়াৰ পৰা আমি দুয়ো ভাল বান্ধবী, হ'বনে? পাছে এতিয়া দুয়োজনীয়ে নিজৰ নিজৰ কাপোৰবোৰ সলাই লওঁ ব'লা, এনেকুৱা লাগিছে যেন আমি এইমাত্ৰ বৰষুণত তিতি আহিছোঁ। কোনোবাই দেখিলে আমাক জোকাবলৈহে ধৰিব। ব'লা ব'লা সোনকাল কৰা।"

দুয়োজনীয়ে নিজৰ নিজৰ আলমাৰীদুটাত এযোৰ এযোৰ ভাল কাপোৰ বিচাৰিবলৈ ধৰিলে। আকাশীৰ মনটো এতিয়া বৰ ফৰকাল। তাই ঠিক কৰিলে যে এতিয়াৰ পৰা তাই প্ৰতিটো কথাকে বেলেগ বেলেগ ধৰণে বিচাৰ কৰি চাব আৰু তাৰপাছতহে কিবা সিদ্ধান্ত ল'ব। তেন্তে আৰম্ভণি নিজৰ কাপোৰযোৰৰ পৰাই কৰা যাওক। এইবুলি ভাবি তাই আলমাৰীটোত নিজৰ পচন্দৰ কাপোৰ এযোৰ বিচাৰি সেইযোৰক মনদি চাবলৈ ধৰিলে।

(১৪.০৪.২০১০)

কিতাপ ভালপোৱা ছোৱালীজনী

অন্তৰাই কিতাপ পঢ়ি খুব ভাল পায়। সেয়েহে প্ৰতিবছৰে অহা গ্ৰন্থমেলালৈ অধীৰ হৈ বাট চাই থাকে। এইবছৰো গ্ৰন্থমেলা পাতিছে। অন্তৰাই মাকক তাইক তালৈ লৈ যাবলৈ খাতিৰ কৰি আছে। মাকৰ এইকেইদিন বৰ ব্যস্ততা। তাইৰ দেউতাক চাকৰিসূত্ৰে বাহিৰত থাকে। এতিয়া অন্তৰাক গ্ৰন্থমেলালৈ কোনে নিব! তাইৰ বৰ দুখ। গ্ৰন্থমেলালৈ যাব নাপালে যে তাই ইমানদিনে কিনিম কিনিম বুলি ভাবি থকা কিতাপকেইখন কিনাই নহ'ব। উস, মাকজনীক তাই এইবোৰ কথা কেনেকৈ বুজাব!

তাই মন মাৰি ঘৰতে বহি আছিল। তেনেতে কলিং বেলটো চাৰিবাৰ একেলগে বাজি উঠিল। তাৰমানে তাইৰ বাহুল দাদাক ঘৰলৈ আহিছে। তাই মাকক চিঞৰি মাতিলে, “মা, বাহুল দাদা আহিছে। সোনকালে আহা।” ঘৰ সোমায় মাকক ইমান আচৰিত দেখি সি ক'লে, “কিয়? তই ইমান আচৰিত কিয় হৈছ! অ' এইবাৰ মোৰ পৰা চিঠি, ফোন একো নাপালিতো, সেয়েহে ভাবিলি বাহুল এইবাৰ বন্ধত নাহিবই চাগে। কিয়? নিজৰ ঘৰখনলৈ আহিবলৈ মই ফোন কৰিহে আহিব পাৰোঁ নেকি?” মাকে তাক একো নক'লে মাথোঁ আথে-বেথে ভিতৰলৈ নিলে।

বাহুলে দিল্লীত ইঞ্জিনিয়াৰিং পঢ়ি আছে। সেইবছৰ দুৰ্গাপূজাত সি অহাৰ কথা আছিল। পাছে সেয়া হৈ নুঠিল। এইবাৰ অৱশ্যে কিছুদিন থকাকৈয়ে আহিছে। ককায়েক অহাৰ বাবে অন্তৰাৰ বৰ স্তুতি। এতিয়া তাইক গ্ৰন্থমেলালৈ ককায়েকেই নিব পাৰিব। সিও তাইক মানা নকৰিলে।

এদিনাখন আবেলি সিহঁত গ্ৰন্থমেলালৈ যাব বুলি ঠিক কৰিলে। ৰাতিপুৱা শুই উঠাৰে পৰা তাই কিনিবলগীয়া কিতাপখিনিৰ তালিকাখনত বাৰে বাৰে চকু ফুৰাই আছে। কিবা বৈ যোৱা নাইতো। তাই আনকি নিজৰ কাৰণে নতুন কাপোৰ কিনিবলৈও ইমান উৎসুকতাৰে বাট নাচায়। যথা সময়ত দুয়ো ঘৰৰ পৰা ওলাল। বাহুলে গাড়ী চলাইছে আৰু অন্তৰাই তাক ইমানদিনে স্কুলত ঘটা সকলো কথাৰ বিৱৰণ দি গৈছে। ককায়েকক তাই নিজৰ বন্ধুবোৰৰ লগত এইবাৰ চিনাকি কৰাই দিব বুলিও ভাবি থৈছে। মাত্ৰ সিহঁতৰ বন্ধ খুলিলেই হ'ল। গ্ৰন্থমেলা পতা ঠাইখিনি পাবলৈ তেতিয়াও আধাবাট বাকী। তেনেতে সিহঁতৰ গাড়ীখন বেয়া হ'ল। এতিয়া! এতিয়া কি কৰিব। ককায়েকে বহুত চেষ্টা কৰিলে। পাছে গাড়ীখন চলাব নোৱাৰিলে। অন্তৰাৰ মাততোও লাহে লাহে থকা-থুকি হৈ আহিল।

ককায়েকৰ এনে লাগিল যেন অলপ পাছতে তাৰ কণমানি ভনীয়েকৰ ডাঙৰ ডাঙৰ চকুদুটাৰ পৰা বহুত মুকুতামণি সৰি পৰিব। সেয়েহে সি তাইক ক'লে, “চোৱা অন্তৰা, তুমিতো এতিয়া ইমান ডাঙৰ ছোৱালী। ডাঙৰ ছোৱালীয়ে কান্দিব নেপায় নহয়। শুনাচোন, এতিয়াও গ্ৰন্থমেলা পাবলৈ বহুত দূৰ আছে। গধূলি হ'ব হ'ল। তাতকৈ আমি গ্ৰন্থমেলালৈ কাইলৈ যাম দিয়া। এতিয়া অন্তৰাৰতো ভোক লাগিব পাৰে। অন্তৰাই আইচক্ৰীম খাবনে?” তাই লাহেকৈ মূৰ দুপিয়ালে। সি ওচৰতে থকা আইচক্ৰীম পাৰ্কাৰ এখনৰ পৰা দুটা আইচক্ৰীম আনিলে আৰু দুয়ো বাছেৰেই ঘৰলৈ ঘূৰি আহিল। গাড়ীখন যাতে পাছদিনালৈ ভাল হৈ থাকে তাৰ বাবে ককায়েকে নিজৰ বন্ধু এজনৰ লগতো কথা পাতি থ'লে। পাছদিনা ৰাতিপুৱাই সি গাড়ীখন ভাল কৰাই আনিলেগৈ।

ঘৰ আহি পাই সি দেখে যে মাক খুব চিন্তাত আছে। মাকে তাক সুধিলে, “তই তাইক যে কালি গ্ৰন্থমেলালৈ নিছিলি, তাত তাইক আইচক্ৰীম খুৱাইছিলি নেকি?” সি তেতিয়াই কথাটো ঠিক ধৰিব নোৱাৰিলে। তথাপিও মাকক সকলো কথা ক'লে। মাকে খঙেৰে ক'লে, “আইচক্ৰীমৰ বাহিৰে আন বস্তু নাপালি? এতিয়া তাইৰ কিমান জ্বৰ হৈছে! তইত দুয়োটাৰ পৰা মানে সুখ নাই আৰু। ইমান ঠাণ্ডাখনত আইচক্ৰীম খাবলৈ কিহে পাইছিলনো?”

তেতিয়াহে বাহুলে বুজিলে যে সি কি কৰিলে। অন্তৰা তেতিয়া বিচনাতে লেপ লৈ শুই আছিল। সি তাইৰ মূৰৰ শিতানতে বহি মূৰত হাতখন থৈ চালে। বহুত গৰম। মানে তাইৰ জ্বৰ বাককৈয়ে হৈছে। এতিয়াতো তাই জ্বৰ শেষ নোহোৱালৈকে কিনিব খোজা কিতাপকেইখন কিনিবলৈ গ্ৰন্থমেলালৈ যাবও নোৱাৰিব। তাৰ নিজকে বৰ দোষী দোষী যেন লাগিল। তাই ইমান হেঁপাহ কৰি আছিল তালৈ যাবৰ বাবে। গ্ৰন্থমেলাখন শেষ হ'বলৈও বেছি দিন নাই। দুই এদিনৰ ভিতৰতে শেষ হ'ব। এইবছৰ চাগে তাইৰ কিতাপ কিনা নহ'বই। দুখতে সেইদিনা সি দুপৰীয়াৰ ভাতসাঁজো নাখালে। নিজৰ কঁমটোতে সোমাই থাকিল। বিচনাত পৰি পৰি মাত্ৰ এটা কথাকেই ভাবি থাকিল যে ভনীয়েকক সি কেনেকৈ ক্ষমা খুজিব। তাৰ কাৰণেইতো তাইৰ ইমান কষ্ট হৈছে। সি যদি তাইক আইচক্ৰীম নুখুৱালেহেঁতেন তেতিয়া তাইৰ জ্বৰো নহ'লহেঁতেন।

গধূলিবেলা মাকে বাহুলক চাহ খাবলৈ মাতিবলৈ গৈ দেখে যে সি তাৰ কঁমত নাই। গোটেই ঘৰখন বিচাৰিও তাক নাপালত তেওঁ অন্তৰাকে সুধিলেগৈ যে বাহুলে তাইক কিবা কৈ থৈ গৈছে নেকি। অন্তৰাই তেতিয়ালৈ কথা ক'ব পৰা হৈছে। তাই ক'লে, “নাই মোকতো একো কৈ যোৱা নাই।” মাকে অলপৰ চিন্তা কৰি নিজৰ চিনাকি দুই-এঘৰলৈ

ফোন কৰিলে। নাই ৰাছল সেইফালে যোৱা নাই। তেন্তে ল'ৰাটো গ'ল ক'লে! তাক বিচাৰিবলৈ বুলি মাক ঘৰৰ পৰা ওলাল। পদূলিমুখ পালেই দেখে যে ৰাছলে হাতত কিবা ডাঙৰ বেগ এটা লৈ আহি আছে। মাকে তাক দেখিয়েই এশ এবুৰি প্ৰশ্ন কৰিব ধৰিলে, “ইমানপৰ ক'ত আছিল? গধূলিপৰলৈকে ডেকা ল'ৰাটো বাহিৰত ঘূৰি ফুৰিব লাগে নেকি? এফালে ভনীয়েকৰ জ্বৰ আৰু আনফালে ককায়েকতো হৈ..” “উস্, তই অলপ মনে মনে থাকচোন। তাই ক'ত আছে?” সি সুধিলে। মাকে ক'লে, “অলপ জ্বৰ কমিছে। গাখীৰ খাই খাই টি. ভি. চাই আছে।”

সি ল'ৰালৰিকৈ ভিতৰ সোমাল আৰু ভনীয়েকৰ হাতত বেগটো তুলি দিলে। তাই বেগটো খুলিয়েই হাঁহি পেলালে। সেইবোৰচোন তাই কিনিব বিচৰা কিতাপকেইখন। এখনো বাদ পৰা নাই। তাৰমানে ককায়েকে তাইৰ বাবে কিতাপ কিনিবলৈ গ্ৰন্থমেলালৈ গৈছিল। অন্তৰাই ৰাছলক আনন্দতে সাবটি ধৰিলে আৰু সুধিলে, “কিতাপকেইখনৰ কথা তুমি কেনেকৈ গম পাল? মইতো সেইবোৰৰ নাম তোমাক কোৱাই নাছিলোঁ।” — “লিখিতো থৈছিলো, বচ্, মোৰ হাতত পৰিল আৰু মই কিনি পেলালোঁ। এতিয়া তুমি যিমান মন যায় সিমান পঢ়িব পাৰিবা।” ৰাছলে ক'লে। তাইৰ চকুৱে মুখে বেলেগ এটা আনন্দৰ হাঁহি ফুটি উঠিল।

(২৩.৫.২০১০)

০০০০০

সৃষ্টিৰ সুখ

বহুপৰ হাতত কলমটো, সমুখত বহীখন লৈ বহি থকাৰ পাছতো একো এটা লিখিব নোৱাৰি দুবৰিৰ নিজৰ ওপৰতে খং উঠিল। সিহঁতৰ স্কুলৰ মাহেকীয়া আলোচনীখনলৈ তাইক লেখা এটা দিবলৈ নিৰ্মালী বাইদেৱে বহুতদিনৰ পৰাই কৈ আছে। দুবৰিয়ে বহুত ভাবিলে তথাপি একো এটা লিখি উলিয়াব নোৱাৰিলে। গোটেই পৃথিৱীখন যেনেকৈ গোল তাইৰ মনটোৱেও কথাবোৰ এফালৰ ভাবি ভাবি গৈ থাকি শেষত আহি আকৌ আগৰ ঠাইতে ওলাইহি। আলোচনীখনৰ বহুতো সংখ্যা প্ৰকাশ হৈ গ'ল তথাপি তাই লেখা এটা নিৰ্মালী বাইদেউক দিব নোৱাৰিলে।

দুবৰি ছোৱালীজনী খুব খোলা অন্তৰৰ, সকলোকে ভাল পায় আৰু সকলোৱে তাইক ভালপোৱাটো বিচাৰে। পঢ়া-শুনাত অৱশ্যে সিমান ভাল নহয়, বেয়াও নহয়। তাইৰ মাক-দেউতাকৰ তাতেই আপত্তি। তাইৰ ককায়েক খুব চোকাবুদ্ধিৰ ল'ৰা। এতিয়া ডাক্তাৰী পঢ়ি আছে। মাক-দেউতাকৰ মুখত ককায়েকৰ বাবে গুণ-গান আৰু তাইৰ বাবে কটু মন্তব্য তাই সহজে ল'ব নোৱাৰে। তেওঁলোকৰ দৃষ্টিত নিজকে তুলি ধৰিবলৈ তাই অশেষ চেষ্টা কৰে। কিন্তু পণ্ডশ্ৰম। যিমানেই চেষ্টা নকৰক কিয় দুবৰিয়ে পঢ়া-শুনা, খেল-ধেমালি, চিত্ৰাঙ্কণ একোতে দক্ষতা দেখুৱাব নোৱাৰে। সৰুৰে পৰা প্ৰতিটো দিশতে কেৱল অসফলতা পায় তাই একেবাৰে হতাশ হৈ পৰিছিল। ঠিক তেনে সময়তে নিৰ্মালী বাইদেৱে তাইৰ ওপৰত যি বিশ্বাসেৰে এটা লেখা দিবলৈ কৈছিল সেই বিশ্বাসখিনি তাই কোনোপধ্যেই হেৰুৱাব নিবিচাৰে।

অলপ সময় জিৰণি লৈ আকৌ লিখিবলৈ বহাৰ কথা ভাবি তাই পাকঘৰলৈ গ'ল। ফিল্টাৰটো খুলি গিলাচ এটাত আধাখিনিমান পানী ভৰালে। তাইৰ মাকহঁতৰ এই কথাটোতো আপত্তি। তেওঁলোকৰ মতে তাই হেনো দিনটোত পানী নাখায়েই। তাইৰ পিয়াহ নলগা সময়বোৰত তেওঁলোকে পানী খাবলৈ জোৰ কৰি থাকে। তাই মানা কৰে। তাতেই তেওঁলোকৰ খং। উস্ এই অভিযোগবোৰ শুনি শুনি তাইৰ আৰু আমনি লাগিছে। তাই ভাবিলে, “মাইতক এটা চমক দিয়াৰ এইটোৱেই সোণালী সুযোগ। যেনে তেনে লেখা এটা তৈয়াৰ কৰিবই লাগিব।”

পানী গিলাচ খাই মানে তাইৰ মনত পৰিল যে ইমানপৰে পঢ়া টেবুলত বহি তাই গল্প লিখাৰ ধাঙাত নিজৰ পঢ়াৰ কথা পাহৰিয়েই গৈছিল। ল'ৰালৰিকৈ তাই উভতি গ'ল

আৰু অসমীয়াৰ পাঠ্যপুথিখন হাতত ল'লে। গল্প লিখা আৰু নহ'ল। “গল্পটো অলপ পিছত লিখিম, এতিয়া থাওক। বেয়া নাপাবা দেই মোৰ ‘লিখিবলগীয়া গল্প’” এইবুলি কৈ তাই নলিনীবালা দেৱীৰ ‘জনমভূমি’ কবিতাটো পঢ়িবলৈ ধৰিলে।

গল্প লিখিবলৈ বহি আন কথা ভাবি থাকোঁতেই দুবৰিৰ বন্ধৰ দিনবোৰ পাৰ হ'ল। প্ৰভাতি সূৰ্যৰ পোহৰত তৰাবোৰ হেৰাই যোৱাৰ দৰেই তাইৰ আত্মবিশ্বাসো লাহে লাহে হেৰাবলৈ ধৰিছিল। মাকহঁতেও তাইৰ মাজত কিবা পৰিৱৰ্ত্তন লক্ষ্য নকৰা নহয়। তেওঁলোকে দুই-এবাৰ তাইৰ লগত এই বিষয়ে কথাও হ'ল। সৌ সিদিনালৈকে পঢ়াৰ টেবুলত এঘণ্টাও পূৰাকৈ নবহা দুবৰিয়ে আজিকালি দিনৰ দিনটো পঢ়া টেবুলত বহি কি কৰি সময় পাৰ কৰে জানিবলৈ তেওঁলোকে আগ্ৰহী। পাছে তেওঁলোকক তাই নিজৰ এই প্ৰচেষ্টাৰ কথা ভুলতো কোৱা নাছিল। সকলোতে বিফল হোৱা দুবৰিজনীয়েনো এতিয়া কিহৰ চমকপ্ৰদ কাম কৰি দেখুৱাব বুলি মাক-দেউতাকে তাইক ইতিকিং কৰিব বুলি তাইৰ মনত ভয় হৈছিল। পাছে সেই ভয়াতুৰ মনটোৰ পাছফালে লুকাই থকা তাইৰ কোমলমতীয়া মনটোৱে তেতিয়াও তাইক সোঁৱৰাই দিছিল যে মাক-দেউতাকে কেতিয়াও সন্তানৰ অহিত চিন্তা নকৰে অথবা সিহঁতক অৱাৰতে উপলুঙা নকৰে। এই ভাবটোৱেই তাইৰ আত্মবিশ্বাসৰ দোলডাল অলপকৈ হ'লেও ধৰি ৰাখিছে। নিৰ্মালী বাইদেৱেও তাইক পাৰেমনে উৎসাহ যোগাইছে। নাই, দুবৰিয়ে এইবাৰ হাৰ নেমানে। তাই যুঁজিব। কল্পনাৰ সাগৰখনত ডুব মাৰি দুবৰিয়ে এইবাৰ ভাবৰ মাণিক বুটলি আনিবই।

পুৱাবেলা। বাহিৰত চৰাইবোৰে গছৰ ডালত বহি সুখ-দুখৰ কথা পাতিছে।

উকা কাগজখনৰ পৰা দৃষ্টি আঁতৰাই ক্ষণেকপৰ খিৰিকীমুখৰ ফুলনিখনত দুবৰিয়ে চকুফুৰাই চালে। তাৰপিছত আকৌ চিন্তা কৰিব ধৰিলে কি বিষয়ৰ ওপৰত লিখিব তাই জীৱনৰ প্ৰথম গল্পটি! অকণমানি ঠোঁট কেইটাৰে আগচোতালত চাউল খাই থকা ঘনচিৰিকা এটাৰ নিতানতুন ৰোমাঞ্চকৰ অভিযানবোৰৰ বিষয়ে; অথবা তাইৰ ফুলনিখনৰ আটাইতকৈ মৰমলগা পখিলাটোৰ ৰঙীন জীৱনটোৰ বিষয়ে— উস্! ইমানবোৰ বিষয় আৰু লিখিবলৈ একোৱে নাই।

নীলা পদাৰ্থন ঠেলি ভিতৰ সোমাই অহা বতাহ এছাতিয়ে তাইৰ চিন্তাত আউল লগাই দিলে। খং উঠাৰ সলনি বতাহছাটিক আজি তাই দেহ-মন জুৰ পৰি যোৱাকৈ উপভোগ কৰিছে। অচিনাকী এক মাদকতাত তাইৰ দুচকু মুদ খাই গ'ল। তাই কাহানিও এনে সুখ অনুভৱ কৰা নাছিল অথবা কৰিবলৈ জনাই নাছিল। দুবৰিৰ মানত এতিয়া সেইবোৰ বিচাৰৰ বিষয় নহয়। এইকেইদিন তাই মাহেকীয়া আলোচনীবোৰত প্ৰকাশিত বিভিন্ন গল্পকাৰৰ গল্প

পঢ়িছে। সিহঁতৰ অসমীয়া শিক্ষয়িত্ৰী চন্দনা বাইদেৱে অৱসৰ লোৱাৰ দিনা সিহঁতক উদ্দেশ্যি কোৱা কথাখিনি এতিয়াও তাই স্মৃতিৰ সফুঁৰাটোত সযত্নে সাঁচি থৈছে। তেওঁ কৈছিল—
- “তোমালোকে যদি জীৱনত কিবা এটা নতুন সৃষ্টি কৰিব বিচাৰা তেন্তে এতিয়াৰ পৰাই কিতাপ-আলোচনী আদি পঢ়াৰ অভ্যাস গঢ়ি তোলা। মনত ৰাখিবা নিজকে এজন সৃষ্টিশীল মনৰ অধিকাৰী ব্যক্তি কৰি তুলিবলৈ হ'লে জীৱনৰ প্ৰতিটো অনুভূতিকে নিজৰ মাজত সুমুৱাই ল'ব পাৰিব লাগিব। যিসকল অনুভৱপ্ৰৱণ, নিজৰ চাৰিওফালে থকা প্ৰয়োজন, সুখ, দুখ আদিক অন্তৰেৰে উপলব্ধি কৰিব পাৰে সেইসকলেহে নতুনত্বৰে পৃথিৱীখন সজাই তুলিবলৈ সক্ষম হয়। অনুভৱ কৰিবলৈ আমি জ্ঞান লাভ কৰিবই লাগিব। কাৰণ জ্ঞানেই সেই একমাত্ৰ পথ যি আমাৰ বৌদ্ধিক বিকাশ কৰে। তোমালোকে যদি মোক সঁচাকৈয়ে ভাল পোৱা তেন্তে কিতাপ পঢ়াৰ এই ভাল অভ্যাসটো শীঘ্ৰেই গঢ়ি তোলা।” বাইদেউৰ কথা যোৱা অনাই সঁচা। কাৰণ আজিকালি দুবৰিৰ মানসিকতা আগতকৈয়ো উচ্চস্তৰীয় হৈছে। তাই নিজৰ চাৰিও ফালৰ পৃথিৱীখন এক নতুন ৰূপত আৱিষ্কাৰ কৰিছে। খিৰিকীমুখৰ ফুলনিখন এতিয়া আৰু কেৱল ফুলনি হৈ থকা নাই। সেইখনে অসংখ্য ৰঙেৰে তৈয়াৰী এখন সুকোমল দলিচা হৈ তাইৰ দুচকুত ধৰা দিছে। পদূলিত শাৰী শাৰীকৈ বিদ্যমান দেৱদাৰৰ গছবোৰ তাইৰ বাবে হৈ পৰিছে স্বৰ্গৰ একো একোজন দেৱদূতৰ দৰে। মৃদু মলয়াত নাচি-বাগি থকা গছেকেইজোপাৰ সেউজীয়া পাতবোৰ দেখিলেই তাইৰ ভাগৰুৱা মনটো শাঁত পৰি যায়। কথাবোৰ ভাবিলে দুবৰি নিজেই আচৰিত হৈ যায়। এনেকৈয়ে চলি থাকিলে দেখোন দুবৰিজনী সলনি হৈ যাব! পিছে এই পৰিৱৰ্ত্তনে তাইৰ জীৱনলৈ অসীম প্ৰেৰণা কঢ়িয়াই আনিছে। সৃজন কৰাৰ প্ৰেৰণা।

দুবৰিয়ে লাহে লাহে সন্মুখৰ কাগজখনত মনলৈ অহা ভাববোৰ টুকিবলৈ ধৰিলে। লিখি উঠি পুনৰাই চাওঁতে তাইৰ লেখাটো তিমান এটা ভাল নালাগিল। যাহক, তাই তথাপিও হতাশ নহ'ল। আজি কিবা অলপ লিখিলে যেতিয়া আগলৈ আৰু ভাল হ'ব। সেইদিনালৈ তাই কাম সামৰি থৈ স্কুলৰ পঢ়াত ধৰিলে। পৰীক্ষালৈ আৰু মাত্ৰ এমাহহে বাকী!

ৰোমন্থন

বছৰবোৰ যে ইমান সোনকালে পাৰ হৈ যায়। যেন সিহঁতো একো একোটা বঙীন চৰাই যি ডেউকাত স্মৃতি আৰু অনুভৱৰ বিভিন্ন ৰং সামৰি লৈ এঠাইৰ পৰা আন এঠাইলৈ ক্ষন্তেকতে গতি কৰে। মোৰ স্কুলীয়া জীৱনটোও তেনে এটি অকণমানি চৰাই। সেই চৰাইটোৱে মোক চিনাকী কৰাই দিলে জীৱনৰ নতুন অভিজ্ঞতাসমূহৰ লগত, নতুন বন্ধুৰ লগত, জ্ঞানৰ জেউতি বিলাই আমাৰ জীৱনক এক গতিপথ দিয়া শিক্ষাওৰুসকলৰ লগত। অকণমানি এই চৰাইটোৰ লগত মই অনাই বনাই কটালোঁ মোৰ সোণালী শৈশৱ আৰু খোজ দিলোঁ কৈশোৰৰ দুৱাৰদলিত।

এই কিশোৰ অৱস্থাটোও বৰ আচৰ্ষ্য। কোনোৱে ক'ব তুমি ডাঙৰ হৈছা, সেয়েহে কথা-বতৰা চাল-চলনত অলপ গহীন-গম্ভীৰ হোৱা; আৰু যেতিয়া তুমি তেনেদৰে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিবা তেতিয়া আকৌ আন কোনোৱে ক'ব যে ইমান ডাঙৰ কথা-কাণ্ডই তোমাক নুশুৱাই, তোমাৰ এতিয়াও সেইবোৰৰ বাবে বয়স হোৱা নাই। মহামস্তি! এতিয়া কবোনো কি? এইবোৰ জঞ্জালৰ পৰা হাতসাৰি থাকিবৰ বাবে আমিবোৰে এখনেই ঠাই বিচাৰি পাওঁ— আমাৰ ক্লাছকমটো। এইখন এনে এখন ঠাই য'ত আমি শিক্ষক নাথাকিলে (অথবা মৰমিয়াল শিক্ষক থাকিলেও) নিজৰ খুচিমতে কথা-বতৰা, কাণ্ড-কাৰখানা কৰিব পাৰোঁ। কি কি যে নহয় আমাৰ এই ক্লাছকমটোত! ইটোৱে সিটোক বিভিন্ন নাম ধৰি অথবা বিখ্যাত গানবোৰৰ পেৰডি গাই জোকাওঁ, দৰকাৰী-অদৰকাৰী কথাত লেকচাৰ মাৰোঁ, গান গাওঁ, আৰু কত যে কি। মুঠতে এইখিনি সময় আমাৰ নিজৰ সময়। স্কুলছুটীৰ পাছত ঘৰলৈ আহিয়ে ভাগৰত আমাৰ অৱস্থা কাহিল। তথাপি টিউচন বোলা অত্যাচাৰী দৈত্যটোৱে আমালৈ বাট চাই থাকে বাবে আকৌ কামত লাগি যাব লাগে। স্কুলৰ পিছত যে মই ঘৰত এবাৰ সোমোৱাৰ পাছত ওলাই যাবলৈ ই-মা-ন বেয়া পাওঁ।

বাৰু, এতিয়া মই এইচব লিখাৰ আচল কাৰণটো হ'ল যে পাঠকসকলক মই আমাৰ মৰমৰ বন্ধুসকলৰ লগত চমুকৈ পৰিচয় কৰাই দিব বিচাৰোঁ। কেতিয়াবা যদি আপোনালোকৰে ইহঁতৰ লগত দেখা-দেখি হয় তেতিয়া আৰু ভালকৈ চিনাকী হৈ ল'ব বুলি আশা কৰিলোঁ। ইয়াত পিছে মই তেওঁলোকৰ বিখ্যাত নামবিলাকহে উল্লেখ কৰিছোঁ। আচল নামবোৰ ক'বলৈ হ'লে মোক সিহঁতে.....কি বা কৰিব, মই নাজানো আৰু জানিবলৈও মন নাই, সেয়েহে ছদ্মনামকেইটাহে ক'বলৈ লৈছোঁ।

মোৰ সৰুকালৰ বান্ধবী আৰু বৰ্তমানৰ সহপাঠী (ইমান সন্মানৰে চিনাকী কৰাইছোঁ যেতিয়া নিয়মমতে তাই মোক এটা স্পেচিয়েল চকলেট খুৱাবই লাগে, নহয়জানো?)

জয়মতী ওৰফে ইন্দুবনী ওৰফে ৰাখি 'সাবন্ত পাৰ্ট টু'। শেষৰ নামটোৱেহে তাইক আটাইতকৈ বঢ়িয়াকৈ তুলি ধৰে। সৰু সৰু কথাতে তাই খুব বেছিকৈ বিয়েকট কৰে। সেইকাৰণেই আমাৰ ল'ৰাহঁতে তাইক দিনটোত কেইবাৰ যে জোকাই নুফুৰে। তাইয়ো সেই জলকীয়া ব'মটোৰ দৰে অলপতেই পকপকাই উঠে। বাকীবোৰে তেতিয়া আৰামতে এখন মনোৰঞ্জক ধাৰাবাহিক চোৱাৰ দৰেই তাইলৈ চাই থাকোঁ। ছোৱালীজনী অলপ চেণ্টিমেণ্টেল টাইপৰ। চমুকৈ ক'বলৈ গ'লে 'ব্ৰেইনটোক অলপমান ৰিপেয়াৰিঙৰ প্ৰয়োজন'। পঢ়াই-শুনাই ভালেই আৰু গান, নাচ, অভিনয়ত তাই খুব উন্নতি কৰিছে আৰু আগলৈও কৰি থাকিব বুলি মোৰ বিশ্বাস। মজাৰ কথাটো হ'ল যে তাই হেনো ডাঙৰ হ'লে চাইকায়েট্ৰিচ হ'ব অৰ্থাৎ মনোৰোগ বিশেষজ্ঞ। তাইৰ এই অভিলাষ শুনি আমি সকলোৱে এটাই কথা একমত হৈ ক'লোঁ— "ইন্দুবনীয়েই নিজৰ প্ৰথম ৰোগী হ'ব!"

মোৰ আন এজনী বান্ধবী হ'ল জেৱা ওৰফে পেটলী। তাই আচলতে পেটলী নহয় দেই। অনবৰতে মুখত চিপছ, চানা, হেন-তেন লৈ গৰুৰ দৰে চোবাই থাকে কাৰণেহে নামটো পেটলী দিয়া হ'ল। তাই পিছে বেছ খোলা অন্তৰৰ ছোৱালী। মোক বুজি পোৱা আৰু মোৰ বাবে চিন্তা কৰা এজনী অতিকৈ মৰমৰ বান্ধবী। সেয়েহে তাইক খুব আপোন আপোন লাগে। পাছে যেতিয়া তাই ক্লাছটোত অ'ত-ত'ত ঘূৰি পাগলামি কৰি থাকে তেতিয়া সেই খোলা অন্তৰৰ ছোৱালীজনীক আমি কেতিয়াও দেখা নাপাওঁ। মাহেকত নতুনকৈ একোটা মৰাইল কিনা আৰু ধৰা পৰিলে অলপ কান্দি-কাটি ফুটেজ খাই চুপ-চাপ কমত সোমাই নতুন এটা আকৌ কিনাৰ ধাঙা কৰা পেটলীয়ে ডাঙৰ হৈ দাঁতৰ ডাক্তৰ হ'ব বোলে। তাই যদি জানিলেহেতেন ডাক্তৰ হ'বলৈ কোনটো ডিগ্ৰী ল'ব লাগে! আমিবোৰে সেইটোহে ভাবোঁ।

আন এজন বন্ধু হ'ল ভেম্পায়াৰ। ভয় নাখাব, ই বেছি জোৰেৰে নাকামোৰে। ভাঙাগড়ৰ ছাহাৰিয়াৰ পাথলেবখনৰেই নিয়মীয়া গ্ৰাহক সি (আজিকালি ভেজাল নথকা তেজ ইমানেই আপুৰুগীয়া হৈ পৰিছে যে ভেম্পায়াৰেও তাক কিনিহে খাবলগীয়া হয়)। আজিকালি তাৰ নামটো চুটি কৰি ভেম্পু থোৱা হৈছে (একাদশ শতিকাৰ ল'ৰা-ছোৱালীহঁতৰ ইমানো সময় নাইনে যে নিজৰ বন্ধুহঁতৰ জোকোৱা নামবোৰো সম্পূৰ্ণকৈ ক'ব নোৱাৰে— আপোনালোকে ভাবিছে নেকি এনেকৈ? বাৰু ভাবক, গল্প পঢ়ি ভবাটোৱেইতো পটুৱৈৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ কাম)। সি পঢ়াত বৰ চোকা। এইক্ষেত্ৰত মোৰ বাবে ভাল প্ৰতিদ্বন্দ্বী। সি অলপ আকোৰগোঁজ স্বভাৱৰো। কিন্তু নিজৰ বন্ধুবোৰৰ কাৰণে বহুত মৰম আৰু কৰুণা সি বুকুত লুকুৱাই ৰাখিছে। চুলিখিনি কেঁকোৰা কাৰণে আমি তাক মাজে মাজে অংগবাগ বুলি জোকাওঁ। কেইদিনমান আগতে নতুন হেয়াৰ ষ্টাইল কৰোঁতেও জোকালোঁ। এইবাৰ

তাক বিদেশী গায়ক ক্লো মার্জ যেন লাগিছে। সি গিটাৰো ভাল বজায়। অ', গিটাৰৰ কথাতে মনত পৰিছে নালালৈ। এইবাৰ তাৰ লগত চিনাকি কৰাই দিওঁ আহক।

নালা ওৰফে পাপা মোৰ বৰ মৰমৰ বন্ধু। আমাৰ স্কুললৈ সি অহা প্ৰায় দুবছৰ হ'ল। অলপ খটাসুৰ প্ৰকৃতিৰ পিছে মনেৰে খুব ভাল। নালা খুব ওখও। তাক দেখিলে মোৰ নিজকে ইংৰাজী সাহিত্যৰ অতি বিখ্যাত ঠাই 'লিলিপুট'ত থকা যেন লাগে। সেইবুলি আপোনালোকে মোক বৰ চাপৰ বুলিও নাভাবিব দেই! সেইটো ইন্দুৰনীৰহে ডিপাৰ্টমেন্ট! সি যি কি নহওক, স্কুলত কিবা গান গোৱাৰ প্ৰগ্ৰেম থাকিলে আমি নালাক গিটাৰত নোলোৱাকৈ নহয়েই। মাকহঁতক ফাঁকি দি যিমানো উৎপাত নকৰক কিয় নাচ আৰু গিটাৰৰ কাৰণে সি বিৰাট আগ্ৰহী।

অকল এয়াই নহয়, আমাৰ ক্লাছটো আৰু বহুতো মনোৰঞ্জক ব্যক্তিত্বৰে ঠাহ খাই আছে। বান্দৰ, গাভৰু হাঁহ, হাফলু, হিপ্পো ওৰফে পেটলাণ্টা, টাকলু, গংখীৰ, এলিয়েন, হিটলাৰ আৰু বহুতো। সকলোৰে কথা ক'বলৈ গ'লে নতুন এখন মহাভাৰত লিখাহে হ'ব। সিমান কষ্টকৰ কাম আমাৰ দ্বাৰা সম্ভৱ নহয়, সেয়েহে চিনাকি পৰ্ব ইয়াতে থ'লোঁ।

এতিয়া আমি পাৰ কৰা কিছুমান সোণালী সময়ৰ কথা ক'বলৈ লৈছোঁ। অংকৰ ক্লাছটো আমি খুব ভাল পাওঁ। শুনি আচৰিত নহ'ব। কাৰণ এই ক্লাছটোত আমাৰ অংক কৰা নহয়েই, পৃথিৱীৰ বিভিন্ন কথা-কাণ্ডৰ আলোচনা কৰোঁতেই সময় পাৰ হয়। ছাৰেও কোন তলকত ক্লাছ শেষ হ'ল তৰ্কিবই নোৱাৰে। এইছ'ব 'কলাকাৰী' কৰাত ভেম্পু, জেব্ৰা আৰু জয়মতী ওস্তাদ। ময়ো মাজে সময়ে লগ নিদিয়া নহয়। এদিন ছাৰে দিয়া হ'মৱৰ্ক কৰিবলৈ পাহৰি থাকিলোঁ। আচলতে আগদিনা ক্লাছত কথা-বতৰাত ইমানেই মজি গৈছিলোঁ যে ছাৰে কেতিয়া হ'মৱৰ্ক দিলে আমি কোনেও গম নাপালোঁ। এতিয়া আৰু হ'ব কি! হ'মৱৰ্ক নকৰা সকলোকে ছাৰে বাহিৰত থিয় হৈ থাকিবলৈ আদেশ দিলে। নিদিয়া হ'লেই ভাল আছিল। কাৰণ মুহূৰ্ত্ততেই আমাৰ গোটেই গ্ৰুপটো ক্লাছৰ বাহিৰত। গোটেই বছৰটোত এবাৰো শাস্তি খোৱা নাছিলোঁ। তাতে আকৌ গোটেই লগৰীয়ামখাই একেলগে শাস্তি পাইছোঁ, আমি সকলোৱে ভালেই পালোঁ। টাকলু, ভেম্পু আৰু দুই এটা নিজীৱ ছাত্ৰহে (নিজীৱ অৰ্থাৎ পঢ়া-শুনা আৰু আন আন স্ফুৰ্ত্তিৰ কাম-কাজত মাত-বোল নকৰাসকল) ক্লাছত থাকিল। আমি টাকলুক বাহিৰৰ পৰাই মাতিলোঁ। সি ছাৰক সুধি চালে। অলপ পাছত দুখমনেৰে আমাৰফালে চাই ক'লে, "নিদিয়া অ', মই কালি অহা নাছিলোঁ যে, সেইকাৰণে। তহঁতেই থাক আৰু।" বেচেৰা, আমিবোৰে ইমান মজা কৰিলোঁ। সিহঁতে ভাগ নাপালে।

ক্লাছত কিবা এটা মজাৰ বিষয় পঢ়ালে আমিবোৰে বৰ ভাল পাওঁ। যেনে বুৰঞ্জীৰ হিটলাৰৰ বিষয়ে থকা পাঠটো, জীৱ-বিজ্ঞানৰ স্বাস্থ্যসম্পৰ্কীয় পাঠটো, ত্ৰিকোণমিতি আৰু

জ্যামিতি, ইত্যাদি। এইবোৰ পাঠ পঢ়ালে সকলোৱে শিক্ষকসকলক প্ৰশ্ন সুধি সুধি হায়বান কৰি দিওঁ। লগতে কমেণ্ট পাছ কৰা-মেলাতো আছেই। কোনে কিমান সোনকালে অংক এটা কৰি দেখুৱালোঁ, কিমান ভালকৈ পাঠটোৰ উত্তৰসমূহ কৰিছোঁ—এইবোৰত আমি খুব সচেতন। স্কুলখনৰ জ্যেষ্ঠ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী হিচাপে আমি বৰ্তমানৰ পৰাই সবস্বতী পূজা, শিক্ষক দিৱস ইত্যাদি অনুস্থানৰ আয়োজন কৰা, ৰাতিপুৱাৰ প্ৰাৰ্থনাসভা পতা আদি বিভিন্ন কামৰ দায়িত্ব পাইছোঁ আৰু তাক সফলভাৱে কৰিছোঁ বুলি মোৰ বিশ্বাস। এতিয়া অনুভৱ হয় যে এইসমূহ কামেই আমাক বহুত পৰিপক্ব কৰি তুলিলে; আমাৰ মাজত দায়িত্ববোধ, কৰ্মশীলতা, ভাতৃত্ববোধ আদি ভাল গুণবোৰৰ সঞ্চাৰ কৰিলে। নিজৰ বন্ধু-বান্ধৱৰ সতে মিলি-জুলি কাম কৰাৰ আনন্দ আচলতে কি তাক উপলব্ধি কৰাৰ সুযোগ দিলে। এইবোৰৰ কাৰণে মই সদায় মোৰ শিক্ষাগুৰু আৰু এই স্কুলখনৰ প্ৰতি কৃতজ্ঞ হৈ ৰ'ম।

এই শিক্ষাবৰ্ষটো শেষ হ'লেই মোৰ প্ৰিয় বন্ধুবোৰ, আমাৰ ক্লাছৰমটো য'ত আমি খেল-ধেমালি হাঁহি স্ফুৰ্ত্তিৰে পঢ়োঁ, এই স্কুলখন—সকলোবোৰ এৰি যাব লাগিব। আমি কৰা প্ৰতিটো দুষ্টামি, প্ৰতিটো ভাল কাম কিমানযে মনত পৰিব। কেনেকৈ এজনে কৰা দোষটোৰ কাৰণে সকলোৱে শাস্তি খাবলৈ মূৰ পাতি লৈছিলোঁ, বান্দৰে মূৰত দুখ পাওঁতে সকলোৱে তাৰ কাৰণে কৰা কামবোৰ, ইটোৱে সিটোক জোকোৱা, ঠেহ পতা, আকৌ ঠেহপতাকেইটাক 'চাইলেন্ট ম'ড'ৰ পৰা ওভোতাই আনিবলৈ আমি কৰা কামবোৰ, আমি অনুস্থিত কৰা শেষ শিক্ষক দিৱসটো, বাৰ্ষিক খেল-ধেমালিৰ দিনটো—অনাগত দিনবোৰত এইসমূহ স্মৃতি ৰোমছুন কৰি আমি অন্য এক অনাবিল সুখ লভিব পাৰিম। এইক্ষেত্ৰত মই নিশ্চিত। আৰু এই গল্প গল্পয়েন লগা কথাখিনি যে প্ৰতিজন ছাত্ৰৰ বাবে পৰিচিত সিও এক সত্য। প্ৰতিজন ছাত্ৰৰ বাবেই নিজৰ স্কুলীয়া দিনবোৰৰ স্মৃতি এক আপুৰুগীয়া সম্পদ। সেই প্ৰত্যেকজন ছাত্ৰৰ বাবেই এই লেখাটো লিখি উলিয়ালোঁ।

অনামিকাই লাহেকৈ খামটোত ঠিকনাটো লিখি কাগজকেইখন সুমুৱালে। বহু বছৰ আগৰ সোণালী স্মৃতিবোৰ ৰোমছুন কৰোঁতে তাইৰ দুচকুৰে কোন তলকত দুটোপাল তপত চকুলো সৰি পৰিল তাই গমকে নাপালে। পঢ়াটেবুলখন সামৰি থৈ তাই মুখ-হাত ধুবলৈ উঠিল। খন্তেক বৈ দেৱালৰ ঘড়ীটোলৈ চালে; বাতৰিকাকতৰ অফিচলৈ যাবলৈ এতিয়াও সময় আছে।

অদ্ভুত অভিযান

(শিশু উপন্যাসিকা)

(১)

নদীখনৰ প্ৰবল সোঁত দেখি মধুহঁতে স্থিৰ কৰিলে যে এইফালে নিশ্চয় বিপদৰ সম্ভাৱনা আছে। কাৰণ নদীখনৰ প্ৰবল সোঁতত সিহঁতে সাঁতুৰি সিপাৰ পোৱাটো দূৰবে কথা সিহঁতে তাত নামিবও নোৱাৰে। তদুপৰি সেই পানীখিনি জলাশয়টোৰ ফালেই বৈ গৈছে। পিছমুৱা হৈ সিহঁতে আশ্ৰয় লোৱা ঠাইখিনি পালেগৈ। কিন্তু ই কি! এটা শহাপহু আধামৰা হৈ গছ এজোপাৰ তলতে পৰি আছে। গোটেই ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ মনবোৰ দুখেৰে ভৰি পৰিল। মধু, ডিম্পী, কামিনী, তৰালি, শেৱালি আৰু সোণালীয়ে ল'ৰালবিকৈ শহা পোৱালিটো আথে-বেথে কোলাত তুলি বনদৰৰ বিচাৰি আনি শহাটোৱে দুখ পোৱা ঠাইখিনিত লগাই দিলে।

লাহে লাহে শহা পোৱালিটো মধুহঁতৰ লগতে থকা হ'ল। সঁচাকৈয়ে মৌ মিঠা কথাৰে এই বিশাল পৃথিৱীখন আনকি হিংস্ৰতকৈ হিংস্ৰ পশু-পক্ষীও আপোন হৈ পৰে আৰু এমাৰ কটু কথা, অভদ্ৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে আপোনজনো পৰ হৈ পৰে।

দিনক দিনে শহাপহুটো সুস্থ-সবল হৈ পৰিল। ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ তেতিয়া আনন্দ চায় কোনে! এদিন সদায় মনে মনে থকা শহাপহুটোৱে সকলোকে আচৰিত কৰি হঠাৎ কথা ক'লে।

তাৰ পাছত আৰু ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ আনন্দৰ সীমা নোহোৱা হ'ল। দিনৰ দিনটো শহা পোৱালিটোৰ লগতে কটাই দিলে। সকলো ল'ৰা-ছোৱালী শহাটোৰ বন্ধু হৈ পৰিল। শহাটোৱে সিহঁতক ক'লে যে—

ঃ আমি বৰ ভাল পাওঁ মানুহৰ দৰে কথা কৈ। এই অৰণ্যত অকল শহাপহুৰেই ৰাজত্ব চলে।

কথাবোৰ শুনি মধুহঁত আচৰিত হৈ গ'ল। ইমান আচৰিত কথা সিহঁতে কোনোদিনে শুনা নাই।

শহাটোৱে ক'লে— আমি মানুহৰ দৰে কথা ক'ব পাৰো বাবে আমাক সকলোৱে ভয় কৰে। মোৰ নিচিনা বহুত শহা অৰণ্যত আছে।

মালাই সুধিলে : তোমালোকৰ হাবিত অকল শহাই আছেনে ?

ঃ হয়। আমাৰ অৰণ্যখন শহাৰে পৰিপূৰ্ণ। এবাৰ মোৰ আজো-ককাই শহাবোৰৰ দুখ-কষ্ট সহ্য কৰিব নোৱাৰি ঘৰৰ পৰা পলাই গৈছিল। কথাটো হাতীবোৰে যেতিয়া শহাবোৰক গছকি মাৰিছিল তেতিয়াৰে কথা। আজো-ককাই এদিন ৰাতি এই হাবিখন বিচাৰি পালে। ইমান ধুনীয়া হাবি বাবে আজো-ককাই শহাবোৰক সেই কথাটো ক'লেহি। শহাবোৰে নিৰ্জন হাবিখন নিজৰ কৰি আজো-ককাক ৰজা পাতিলে। সেই তেতিয়াৰে পৰাই ইয়াত আমাৰ ৰাজত্ব।

কথাৰ শুনি সিহঁতে বৰ আমোদ পালে। কথাৰ মাজতে ডিম্পীয়ে সুধিলে— “তোমাৰ নাম কি?” সি ক'লে— “মোৰ নাম ‘মিকি’। মই এই অৰণ্যৰ ৰজাৰ (শহাবোৰৰ) ল'ৰা। সেইবাবে মোক সকলোৱে কোঁৱৰ বুলি কয়। মোক কিন্তু তোমালোকে মিকি বুলি মাতিবা।” সকলোৱে তাৰ কথাত সন্মতি দিলে।

তেনেতে এটা শহা দৌৰি আহি সিহঁতৰ কাষ পালেহি। সি ক'লে— “তুমি ইয়াত আছা? ভাগ্য ভাল বাঘটোৱে তোমাক মাৰিব নোৱাৰিলে। নহ'লে যে আমাৰ কি অৱস্থা হ'লহেঁতেন! পিছে, এওঁলোক কোন?”

ঃ অ' এওঁলোক মোৰ বন্ধু; আমি কোৱা কথাবোৰ এওঁলোকেহে বুজি পায়। বাক, মোৰ নতুন বন্ধুৰ লগত চিনাকি কৰি দিওঁ আহা— এইয়া মধু, তৰালি, শেৱালি, ৰাখী, কামিনী, ডিম্পী, মৃণ্ময়, তন্ময়, ৰাজীৱ, অংকুৰ, অংশুমান আৰু জ্যোতিৰ্মান।

শেষত মিকিয়ে ক'লে— “ইয়াৰ নাম হ'ল ‘জিকি’। ই মোৰ বন্ধু। বাক জিকি, মা-দেউতাৰ ভালনে?”

ঃ ইহ, তুমি ঘৰত নাই আৰু আমি চিন্তা নকৰিম! এনেকুৱা হ'বই নোৱাৰে। ব'লা, এতিয়া ঘৰলৈ যাওঁ। ৰজা-ৰাণীয়ে নহ'লে চিন্তা কৰি থাকিব।

ঃ মই গৈ আছো। কিন্তু মোৰ লগত মৃণ্ময়হঁতো যাব। আমি লাহে-ধীৰে যাম। তুমি গৈ এওঁলোকৰ বাবে বিশেষ ব্যৱস্থা কৰি থ'বা। বাক এতিয়া তুমি যোৱা।

জিকিয়ে গৈ ৰজা-ৰাণীক খবৰ দিলে। ৰজাই মিকিয়ে কৈ পঠিওৱামতে সকলো ব্যৱস্থা কৰি ৰাজ্যৰ প্ৰমুখ দুৱাৰৰ সন্মুখত স্বাগতম জনাবৰ বাবে বৈ থাকিল। সিহঁত আহি মুখ্য-দুৱাৰদলি পোৱাৰ লগে লগে ৰজা-ৰাণীয়ে সাদৰ-সন্তোষ জনাই আদৰি আনিলে। ৰজাই সুধিলে—

ঃ মিকি, এওঁলোক কোন ?

মিকিয়ে ক'লে— “এওঁলোক মোৰ নতুন বন্ধু দেউতা। এওঁলোকৰ বাবেই মই আজি জীয়াই আছো।”

ৰজাই সিহঁতক ধন্যবাদ জনালে। তেনেতে কামিনীয়ে এখন ছবি দেখিলে। তাই সুধিলে— “এইখন কাৰ ছবি মিকি ?” মিকিয়ে ক'লে—

ঃ অ', তাই এজনী দুষ্ট ডাইনী। আমাৰ ৰাজ্যখন তাই নিজৰ কৰি ল'ব বিচাৰে। পিছে আমি সহজতে নিজৰ ৰাজ্য এৰি দিয়া বিধৰ নহয়। পিছত এদিন আমি তাইক ৰাজ্যৰ পৰা খেদাই দিলো।

কামিনী আচৰিত হ'ল। কাৰণ তাই ভূত-প্ৰেত, ডাইনী, যথিনী, পিশাচ আদিৰ ওপৰত বিশ্বাস নকৰে। অৱশ্যে দেখা পালে ভয়ো নকৰে। মিকিৰ কথা শুনি মৃণ্ময়ে ক'লে— “আমি কিন্তু এই ডাইনীজনীক মাৰিহে এৰিম। ইমান বেয়া ডাইনীও যে পৃথিৱীত আছে মই আজিহে গম পালো। লোকৰ ৰাজ্য নিজৰ কৰিবলৈ যাদু-মন্ত্ৰৰ সহায় লয়। ভয়াতুৰ ডাইনী।” মৃণ্ময়ৰ কথা শুনি সকলোৱে হাঁহিলে। ৰজাই ক'লে—

ঃ মইনাইত, তোমালোকৰ মনোবল দেখি বুজিলো তোমালোকে ডাইনীক মাৰিবাই। নোৱাৰিবা কেলেই; তাই সঁচাকৈয়ে ভয়াতুৰ। বাকী বস্তুলৈ ভয় নাথাকিলেও তাই নাজী ফুলৰ গোন্ধ, বস আদিলৈ বৰ ভয় কৰে। কাৰণ নাজী ফুল বা তাৰ বস তাইৰ গাত লাগিলেই তাই জ্বলি ভষ্ম হৈ যাব। এবাৰ এজন ঋষিয়ে তাইক আশ্ৰয় দিছিল। কিন্তু তাই ঋষিৰ আশ্ৰমত বৰ উৎপাত কৰিছিল। তাৰ ফলত ঋষিৰ আশ্ৰমখনৰ অৱস্থা দিনক দিনে বেয়া হ'বলৈ ধৰিলে। ঋষি মৰিবৰ সময়ত তেওঁৰ আশ্ৰমখনত এপাহ নাজী ফুলৰ গছৰ বাহিৰে একো নাছিল। তেওঁৰ বৰ দুখ লাগিল। তেওঁ নাজী পাহলৈ দুখ, খং, যন্ত্ৰণাৰ তীক্ষ্ণ দৃষ্টিৰে শেষবাৰৰ বাবে চাই ডাইনীক অভিশাপ দিলে যে— নাজী ফুল বা তাৰ বস ডাইনীৰ গাত লাগিলে, ইয়াৰ সুবাস পালে নিমিষতে তাইৰ মৃত্যু হ'ব।”

এই কথা মোক মোৰ আজো-ককাই কৈছিল, আৰু মই তোমালোকক ক'লো। অৱশ্যে কেইটামান কথা মনত ৰাখিবা; প্ৰথমে— তোমালোকে তাইলৈ ভয় কৰিলেই তাইৰ শক্তি দুওণে বাঢ়িব। দ্বিতীয় কথা— কিবা বিপদ হ'লে একেলগে আগবাঢ়ি বিপদক নেওচি সিহঁতক মাৰিবা। আৰু তৃতীয় কথাটো হ'ল— তাইৰ উৰিব পৰা ড্ৰেগন আৰু মুখেৰে জুই উলিওৱা ড্ৰেগনবোৰলৈ ভয় নকৰিবা। এবালি পানী আনি সিহঁতৰ গাত ঢালি দিবা। লগতে পানী অলপমানৰ কাষত জুই একুৰা জ্বলাই দিবা। সিহঁত তোমালোকৰ গোলাম হৈ যাব।

ৰজাৰ কথা মৃণ্ময়হঁতে বৰ মনোযোগেৰে শুনিলে। ৰজায়ে সিহঁতক আশীৰ্বাদ দিলে। কাহিলীপুৰাতে উঠি সিহঁতে শহাৰ ৰাজ্যৰ সকলোৰে পৰা বিদায় লৈ তেওঁলোকৰ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে। বিদায়ক্ষণত শহাবোৰক ৰজাই কৈছিল— “তোমালোক পূৰ্বফালে গৈ থাকা। তেতিয়াই ডাইনীৰ প্ৰাসাদ পাবগৈ। অ', এটা কথা মই তোমালোকক ক'বলৈ পাহৰি গৈছিলো। ডাইনীয়ে এবাৰ আমাৰ ৰাজ্যৰ পৰা এটা ডাঙৰ বহুমূলীয়া হীৰা কাটি নিছিল। আমাৰ অৱশ্যে বহুত হীৰা, মুকুতা আদি আছে। পিছে সেই হীৰাডোখৰ আটাইতকৈ মূল্যবান আৰু আমাৰ পূৰ্বপুৰুষৰ দিনৰ। ডাইনীক মাৰি সেইডোখৰ আনিবলৈ নাপাহৰিবা।” মৃণ্ময়হঁতে পিছদিনাই শুভক্ষণ চাই যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে।

(২)

সিহঁতে যাত্ৰাপথ থিৰ কৰি খোজ পেলালে। বাটত কেইটামান সিংহ দেখি দহোজন দহোদিশে পলাই পত্ৰং দিলে। আকৌ সকলো একেলগ হ'ল।

এনেকৈ উৰি ফুৰা পাঁচদিন পাৰ হ'ল। এদিন সিহঁতক এটা ড্ৰেগনে দেখা পালে। লগে লগে সি তললৈ নামি আহি সিহঁতক আগভেটি ধৰিলে। ৰাখি আৰু অংকুৰে যাদু জানিছিল। বাকী সকলোকে ড্ৰেগনক আকৰ্ষণ কৰিবলৈ কৈ সিহঁতে যাদুৰ সহায়ত পানী অলপ আনিলে। মাজত অলপ পানী ৰাখি চাৰিওকাষে জুই জ্বলাই দিলে। লগে লগে ড্ৰেগনে সিহঁতৰ দাসত্ব স্বীকাৰ কৰিলে আৰু ড্ৰেগনৰ পিঠিত উঠি সিহঁত উৰি যাবলৈ ধৰিলে। এদিন পিয়াহ লাগিলত ড্ৰেগনটো মাটিলৈ নামি আহিল। সকলোৱে পানী খাই থাকোঁতে এটা মুখেৰে জুই উলিওৱা ড্ৰেগন সিহঁতৰ সন্মুখতে ওলাল। কাষতে নদী আছিল। সিহঁতে ড্ৰেগনটোক মুখেৰে পানী অলপ জুই উলিওৱা ড্ৰেগনটোৰ গালৈ মাৰি পঠিয়াবলৈ ক'লে। ড্ৰেগনটোৱে তেনেকুৱাই কৰিলে। লগে লগে সিও দাস হৈ পৰিল। দুয়োটা ড্ৰেগনৰ সহায়ত সিহঁত গৈ ডাইনীৰ ৰাজ্য পালেগৈ। মৃণ্ময়হঁত ড্ৰেগনৰ সৈতে অহা গম পাই সৈন্যসকলে সিহঁতক মাৰিবলৈ খেদি আহিল। যিহেতু মুখেৰে জুই উলিওৱা ড্ৰেগন কাষতে আছিল। দিলে নহয় জুই উলিয়াই। সৈন্যদল ভষ্ম হৈ গ'ল। সিহঁতে ডাইনীৰ ৰাজ মহলত প্ৰবেশ কৰিলে। ডাইনীয়ে আগৰে পৰা গম পাইছিল যে তাইক কোনোবাই মাৰিবলৈ আহিছে। ইপিনে ডিম্পীক যাদুৰ আইনাত দেখি তাইৰ বৰ খং উঠিল। কাৰণ তাই (ডাইনী) ধুনীয়া নাছিল। আছিল কু-ৰূপী। তাইক কোনেও ভাল নাপাইছিল। ডিম্পী ধুনীয়া হেতুকে ডাইনীৰ খং উঠিছিল। তাই ডিম্পীক ধৰিবলৈ ছটা ডাঙৰ-ডাঙৰ ভালুক এৰি দিলে। ভালুক কেইটাই ডিম্পীক ধৰি আনিলে। ডাইনীয়ে মন্ত্ৰ মাতি তাইৰ (ডাইনীৰ) আত্মাটো ডিম্পীলৈ

নিবলৈ ধৰোঁতেই পিছফালৰ পৰা সিহঁতে ডাইনীৰ মূৰত প্ৰহাৰ কৰিলে। লগে লগে ডাইনী মুছ-কহুঁ গ'ল। মালাইত পলাবলৈ ধৰিলে। জ্ঞান ঘূৰাই পোৱাৰ পিছত ডাইনী এটা ভয়ানক কোঠাৰ মাজত আৱদ্ধ হৈ আছিল। তাই মন্ত্ৰ মাতি দুৱাৰ খুলি বাহিৰলৈ আহিল।

এইবাৰ আকৌ ডাইনীৰ লগত যুদ্ধ হ'ল। ডাইনীয়ে মন্ত্ৰ মাতিলে- “ওম্, হ্ৰম্, চিম্, তহঁতক মই উপহাৰ দিম। নাচিম তেতিয়া যেতিয়া তহঁতক মাৰিম।” কিন্তু একো লাভ নহ'ল। কাৰণ ভয় খালেহে বিপদে পদে পদে লগ দিব। ভয় খোৱা নাই যেতিয়া ডাইনীৰ যাদুৰ প্ৰভাৱ নপৰে। ভালেই হ'ল। সিহঁত গৈ গৈ ডাইনীৰ কাষ পালেগৈ। মন্ত্ৰ জনা ৰাখী আৰু অংকুৰে ক'লে- “তোমালোক আগ বাঢ়ি গৈ থাকা। আমি পিছত গৈ আছোঁ।”

সিহঁতে শেষত ডাইনীক বেৰি ধৰিলে। তাৰপিছত অংকুৰে এদাল আঁচ টানি কিবা মন্ত্ৰ মাতিবলৈ ধৰে। ৰাখিয়ে লগত অনা নাৰ্জী ফুল হাতত লৈ অংকুৰক সহায় কৰিলে। যিহেতু সিহঁত কোনেও ভয় খোৱা নাই সেই বাবে ডাইনীয়ে নিজেই ভয় খালে। বেচেৰী ডাইনী। ৰাখি আৰু অংকুৰে মন্ত্ৰ শেষ কৰি ডাইনীৰ ফালে সেই নাৰ্জী পাহ দলিয়াই দিলে। লগে লগে ডাইনী জ্বলি ভষ্ম হৈ গ'ল। তাইক মৰাৰ পিছত সিহঁতে মূল্যবান হীৰাডোখৰ লৈ শহাৰ ৰাজ্যলৈ ঘূৰি আহিল। সকলোৱে সিহঁতক ধন্যবাদ দিলে। কামিনীয়ে ক'লে- : ধন্যবাদ। এতিয়া আমি যাওঁ। আমিহে বান পীড়িত সকলক সাহায্য দিবৰ বাবেহে আহিছিলো। কিন্তু ঘটনাক্ৰমে আমি ইয়াত আৱদ্ধ হৈ পৰিলোঁ। মা-দেউতা, ভনী, ভাইটি, খুড়া, খুড়ী সকলোৱে চিন্তা কৰি আছে। সেইকাৰণে আমি এতিয়া ঘৰলৈ ঘূৰি যাব লাগিব। আমাৰ ঘৰলৈ যাব খুজিলে বা আমাৰ দৰকাৰ হ'লে সৌ পাহাৰৰ ওখ মন্দিৰত উঠি, আমাক মাতিলেই আমি আহিম। তেতিয়া হ'লে বিদায়।” সকলোৱে পৰা বিদায় লৈ সিহঁতে সিহঁতৰ গৃহাভিমুখী যাত্ৰাৰ প্ৰথম খোজ পেলালে।

(৩)

সিহঁত ড্ৰেগন দুটাৰ পিঠিত উঠি আহি আছিল; পিছে অলপ দূৰ যোৱাৰ পিছত ড্ৰেগন দুটাৰ শক্তি নাইকিয়া হৈ আছিল। ডাইনীজনীয়ে আচলতে সিহঁতক (ড্ৰেগন দুটাক) যাদুৰ দ্বাৰা জন্ম দিছিল। এতিয়া যিহেতু ডাইনী মৰিল, গতিকে ড্ৰেগন দুটাৰো মৰণ কাল ওচৰ চাপিল। মৃত্যুহঁতৰ আৰু এটা সমস্যা বাঢ়িল। গধূলি হ'বৰে হ'ল। ৰাতিটো কটাই কেনেকৈ! ঠিক তেনেতে তৰালিৰ বাটত আহোতে দেখি অহা ডাঙৰ গুহাটোৰ কথা মনত পৰিল। তাই মৃত্যুহঁতক কথাটো ক'লে। নিজৰ শেষ শক্তি কণেৰে ড্ৰেগন দুটাই সিহঁতক সেই গুহাটোৰ কাষত নমাই শেষ নিশ্বাস এৰিলে।

চাৰিওফালে হাবি-বননি। মাজতে থকা গুহাটোৰ ভিতৰখন আন্ধাৰত মনিব নোৱাৰা হৈ আছিল। জাৰকালি। ৰাতি হৈ অহাৰ লগে-লগে সিহঁতৰ ঠাণ্ডা লাগিবলৈ ধৰিলে। কিন্তু গুহাটোৰ ভিতৰত সোমাবলৈকো সিহঁতৰ সন্দেহ হ'ল। বহুত ভাবি-চিন্তি সিহঁতে গুহাটোৰ সন্মুখত থকা জোপোহা এটাৰ কাষতে ইফালে-সিফালে পৰি থকা কিছুমান ঠাল-ঠেঙুলি গোটাই লৈ শিল ঘাঁহি-ঘাঁহি একুৰা জুই ধৰিলে। জুই ধৰিবলৈ প্ৰয়োজন হ'ব পাৰে বুলি মৃত্যুয়ে দুটুকুৰা শিল লগত লৈয়ে ফুৰিছিল। সিহঁতে জুইকুৰাৰ চাৰিওফালে বহি আলোচনা কৰিলে এতিয়া কি কৰিব! লাহে-লাহে কথা পাতি পাতি সিহঁতৰ টোপনি আহিল। মাজৰাতি কামিনীয়ে কিবা খবৰমৰণি শুনি সাৰ পাই লগৰবোৰক জগাই দিলে। সিহঁতে শব্দটো অনুসৰণ কৰি গৈ-গৈ গুহাটোৰ কাষ চাপিল। শব্দটো তাৰে পৰা অহা বুলি গম পাই সিহঁতে গুহাটোৰ ভিতৰলৈ জুমি-জুমি চাবলৈ ধৰিলে। শব্দটো কিহৰ জানিবলৈ বুলি গুহাটোৰ ভিতৰলৈ জুমি চাওঁতে এপাকত শেৱালি গুহাটোৰ ভিতৰলৈ সোমাই গ'ল। বাকী কেইজনেও তাইক বচাবলৈ গুহাটোৰ ভিতৰলৈ গ'ল। গৈ আছে, গৈ আছে। গৈ গৈ সিহঁতৰ ভাগৰ লাগিল। শেৱালিক বিচাৰিও পোৱা নাই। গুহাটোৰ ভিতৰখন বৰ আন্ধাৰ। ডাঙৰ ডাঙৰ শিলবোৰত সৰু-সৰু কাঁচ। তাত হীৰাৰ দৰে চিকমিকনি। আন্ধাৰত তিৰ্ৰিৰাই জিলিকি আছিল। অলপ দূৰ গৈ গুহাটো শেষ হোৱা যেন লাগিল। কিন্তু শেৱালিক যে বিচাৰি পোৱা নাই। সিহঁত উভতি যায় কেনেকৈ? শিলৰ বেৰবোৰ সিহঁতে ঘূৰি-পকি চালে। নাই একো নাই। তেনেতে এচুকত সিহঁতে এটা সৰু চৰাই দেখিলে। তাক সুধি গম পালে যে এই গুহাটোত যি প্ৰাণীয়েই অকলে সোমাই সি বেলেগ জগতলৈ ওচি যায়। যদিহে সিহঁতে তাইক বচাব খোজে তেন্তে সেউজীয়া মুকুতা এডোখৰ আনি গুহাটোৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ শিলটোত থকা পক্ষীৰ মূৰ্তিটোত লগাব লাগিব। সিহঁতে চৰাইটোক সুধিলে, “ইয়াত আটাইতকৈ ডাঙৰ শিল ক'ত আছে?”

চৰাইটোৱে ক'লে, “ওপৰলৈ চোৱা।”

আচৰিত! ওপৰত বৰ ডাঙৰ শিল এটা ওলমি থকাৰ দৰে আছে। মাজতে চৰাইৰ মূৰ্তিটো। সিহঁতে চৰাইটোক আকৌ সুধিলে, “ইয়াত সেউজীয়া মুকুতা ক'ত পোৱা যায়?” চৰাইটোৱে ক'লে, “ইয়াৰ পৰা কিছু দূৰত এখন ডাঙৰ নদী বৈ গৈছে। তাৰ পাৰত বহুত মুকুতাৰ দ'ম আছে। তোমালোকে তাৰপৰাই সেউজীয়া মুকুতাটো সংগ্ৰহ কৰিব পাৰিবা। কিন্তু সাৱধান! তাত এটা ডাঙৰ ৰাক্ষস আছে। সি মৰমিয়াল যদিও আওপকীয়া প্ৰশ্ন সুধি বৰ ভাল পায়। আৰু আচহুৱা ধৰণৰ প্ৰতিযোগিতা পাতি যাত্ৰী সকলক থতমত খুৱায়।”

শেৱালিক ঘূৰাই আনিবৰ বাবে সিহঁতে নদীখনত থকা সেই ৰাক্ষসটোৰ সন্মুখীন হ'বলৈ নিজকে প্ৰস্তুত কৰি তুলিলে। পিছদিনা সিহঁত গৈ পাওঁতে ৰাতি হ'বৰে হৈছিল; ৰাক্ষসে সিহঁতক দেখা পায়েই বৰ মৰমেৰে মাতি নি ৰাতিটো থকাৰ ব্যৱস্থা কৰি দিলে।

পিছদিনা ধলপুৰাতে ৰাক্ষসে সিহঁতক জগাই চাহ-জলপান খাবলৈ দিলে। তাৰপিছত ৰাক্ষসে ক'লে, “মোৰ নাম লাৱণ্য ৰাক্ষস। মই প্ৰতিযোগিতা পাতি বৰ ভাল পাওঁ। যদি তোমালোকে মোক প্ৰতিযোগিতাত হৰুৱাব পাৰা; তেতিয়া তোমালোকে যি বিচাৰা তাকে পাবা।” মৃন্ময়ে সকলোৰে লগত আলোচনা কৰিলে। তৰালিয়ে ক'লে, “যদিহে ৰাক্ষসে যাদুৰে আমাক সেও মনাব খুজিছে, তেনেহ'লে চিন্তা নাই। কাৰণ অংকুৰ আৰু ৰাখীয়ে যাদুবিদ্যা জানেই!” তৰালিৰ লগতে সকলোৱে এই কথা উল্লেখ কৰিলে। মৃন্ময়েও এই কথাত সন্মতি প্ৰকাশ কৰিলে।

খেল আৰম্ভ হ'ল। লাৱণ্যই ক'লে, “প্ৰথম খেলটো হ'ব এনেধৰণৰ— তোমালোকৰ এজনে নিজকে সৰু কৰি এই ফাঁকটোৰে ওলাব লাগিব।” কাঠৰ এটা সৰু ফাঁকলৈ আঙুলি টোঁৱাই ৰাক্ষসে নিজকে সৰু কৰি পেলালে। ফাঁকটোৰে পাৰ হৈ আহি সি সিহঁতৰ ফালে চালে। মৃন্ময়ই তৰ ফালৰ পৰা ৰাখী গৈ ফাঁকটোৰ আগত থিয় হ'ল। তাই নিজকে মন্ত্ৰৰ বলেৰে সৰু কৰি ফাঁকটোৰ মাজেৰে অনায়াসে পাৰ হ'ল। ৰাক্ষসে বিচুৰ্ত্তি খালে।

—“এইবাৰ হ'ব ‘উৰণীয়া সঁতু’ নামৰ খেলটো।” —এনেদৰে কৈ ৰাক্ষসে তৎক্ষণাত আকাশলৈ উৰা মাৰিলে আৰু নদীখনৰ ওপৰত এখন সঁতু নিমিষতে তৈয়াৰ কৰি দিলে। এইবাৰো ৰাখী আৰু অঙ্কুৰে উৰি উৰি ৰাক্ষসতকৈও আগতে সঁতুখন বনাই শেষ কৰিলে।

এইবাৰ ৰাক্ষসে ক'লে — তোমালোক বৰ ওখ, ওখ। এইবাৰ চাপৰ হৈ দেখুওৱা। লগে লগে ৰাখী আৰু অঙ্কুৰে গোটেইজাক ল'ৰা- ছোৱালীকে চাপৰ কৰি পেলালে। ৰাক্ষস বৰ আচৰিত হ'ল। সি বুজিলে যে এইবাৰ প্ৰতিপক্ষ বৰ শক্তিশালী। তথাপিও সি সিহঁতক ক'লে—“আজিলৈ হ'ব বাক। কাইলৈ আকৌ আমি কিছুমান খেল খেলিম।”

পিছদিনা সিহঁত পুনৰ লগ হ'ল। এইবাৰ ৰাক্ষসে ৰাখীক ক'লে— মোৰ এজনী ভনী আছে। তাই দেখিবলৈ বৰ কুৎচিৎ। ইয়াৰ পৰা বহুত দূৰত এখন ডাঙৰ পাহাৰৰ ওপৰত এজনী ধুনীয়া ছোৱালী থাকে। তাইৰ নাম সুনয়না। তাই থকা ৰাজপ্ৰাসাদটোৰ ঠিক তলতে, এটা কাৰখানা আছে। সেই কাৰখানাতে তাই নিজৰ হাতৰ এপাত সোণৰ খাৰ লুকুৱাই থৈছে। যদি সেই খাৰ পাত কোনোবাই পিন্ধে তেনেহ'লে তেওঁ দেখিবলৈ সাইলাখ অপেন্ধৰীৰ দৰেই হ'ব। মই মোৰ ভনীজনী সুন্দৰ হোৱাটো বিচাৰোঁ। গতিকে

তোমালোকে মোক সেই খাৰপাত যদি আনি দিব পাৰা, তেতিয়া মই তোমালোকে যি বিচাৰা তাকে দিম। কিন্তু এটা কথা মনত ৰাখিবা, সেই খাৰপাতত অলৌকিক শক্তি আছে। সেইবাবেই মই বা মোৰ ভনীজনী তাৰ ওচৰলৈ যাব নোৱাৰোঁ। আজিৰ পৰা ঠিক বিশ দিনৰ পিছত পূৰ্ণচন্দ্ৰ গ্ৰহণ হ'ব। তাৰ আগতে যদি তোমালোকে সেই খাৰপাত মোক আনি দিব নোৱাৰা তেনেহ'লে কেতিয়াও নিজৰ বান্ধৱীক ঘূৰাই নোপোৱা। কাৰণ এটিকে চন্দ্ৰ গ্ৰহণৰ পিছত খাৰপাতৰ একোটাকৈ মণি হেৰাই যায়। আৰু তোমালোকৰ বান্ধৱী সেই খাৰপাতৰে কোনো এটা সোণৰ মণিৰ ভিতৰত আবদ্ধ হৈ আছে।”

সিহঁতে আচৰিত হৈ সুধিলে— “তুমি কেনেকৈ জানিলা আমাৰ বিষয়ে?” “তোমালোকক বাট দেখুওৱা চৰাইজনীয়ে মোক ক'লেহি।”— ৰাক্ষসে ক'লে। সিহঁতে ৰাক্ষসৰ কথামতে পাহাৰৰ ওপৰলৈ যাত্ৰা কৰিলে।

দক্ষিণ দিশে গৈ থাকোতে সিহঁতৰ বৰ ভোক লাগিল। চাৰিওফালে মাত্ৰ ডাঠ হাবি। লগত অনা ফল-মূল ইতিমধ্যে শেষ হ'ল। তেনেতে সিহঁতে অলপ দূৰত এটা জুপুৰী দেখিলে। দুপৰীয়াৰ সময়। সিহঁত লাহে লাহে জুপুৰীটোৰ কাষ চাপি গ'ল। তাত অৱশ্যে কোনো নাছিল। এই অৱণ্যত বাক কোন থাকিব পাৰে! নিশ্চয় কোনো সন্যাসী। জুপুৰীটোৰ কাষতে এটা সৰোবৰ। তাতে এজাক ৰাজহাঁহ চৰি আছিল। সিহঁতে প্ৰথমে সৰোবৰৰ পানীৰে হাত-মুখ ধুলে। তাৰ পিচত মৃন্ময়, ৰাখী আৰু মধু আহাৰ বিচাৰি ওলাই গ'ল। বাকীবোৰে জুপুৰীটো চাফ-চিকুণ কৰিবলৈ ধৰিলে। মধুহঁতে বেছি দূৰলৈ যাব লগা নহ'ল। জুপুৰীটোৰ পৰা অলপ দূৰতে এখন নৈ বৈ গৈছে। তাৰ পাৰতে পকা পকা ফলৰ গছবোৰ নদীৰ ফালে প্ৰায় ওলমি আছিল। সিহঁতে তাৰ পৰাই খাবৰ বাবে কিছু ফল গোটাই আনিলে।

জুপুৰীটোৰ নিচেই কাষতে থকা সৰোবৰটো আচলতে এটা সাপৰ বাসস্থান আছিল। সাপটোৰ কথা অৱশ্যে মুনিৰ বাহিৰে কোনেও নাজানে। সাপটো নিশাৰ সময়তহে ওলাই। সেইদিনা মুনি কিছু অসুবিধাৰ বাবে ঘৰলৈ আহিব নোৱাৰিলে। ৰাতি সাপৰ ফোচ্ফোচনিত সিহঁতে চকু মুদিব নোৱাৰা হ'ল। সাপটোৱেও নতুন মানুহৰ গোল্লা পাই জুপুৰীৰ পিনে চোঁচা ল'লে। সিহঁতে বাক কি কৰিব এতিয়া?

(৪)

সেই জুপুৰীটোৰ ভিতৰত যোপমৰা আন্ধাৰ। ইপিনে সাপৰ ফোচ্ফোচনি বাঢ়ি যাবলৈ ধৰাত গোটেইজাক ছোৱালীৰ ভয়তে অৱস্থা কাহিল হ'ল। ল'ৰাহঁতেও কি কৰোঁ

কি নকৰোঁ কৈ আছিল। হঠাৎ ৰাজীৱে কিবা এটা বিচাৰি পোৱাৰ দৰে ফুৰ্তি কৰিব ধৰিলে। গোটেই ল'ৰা-ছোৱালীবোৰে তাক ঘেৰি ধৰি সুধিলে, “কি হ'ল? কিবা বুধি পাওঁছ নেকি? আমাকো কচোন!” ৰাজীৱে মাতটো একেবাৰে গলগলীয়া কৰি ক'লে, “তহঁতে মোক কি বুলি ভাবিছ, মই হ'লো এটা পেন্দুকণা, নহয় জানো? চাই থাক, এতিয়া এই পেন্দুকণাই তহঁতক এই বিপদৰ পৰা বচাম।” এইবুলি সি নিজৰ পকেটৰ পৰা এটা জুইশলা বাকচ উলিয়ালে। বাকীবোৰে আচৰিত হৈ তাক সুধিলে, “তই ক'বিনে আমাক এই জুইশলাটোৰে কি কৰিব?” “কিয় নক'ম, এই জুপুৰীটোৰ চুকে-কোণে ক'বাত তহঁতে বাক কেৰাচিন দেখিছনে? নাই দেখা, নহয় জানো! মই ভাবিছোঁ যে এই জুপুৰীটোৰ মালিকে নিশ্চয় সাপ পুহিছে। নহ'লে জুপুৰীটো এই ঠাইত নাসাজিলেহেতেন। সেয়েহে আমি সাপটো মৰা ভাল নহ'ব। কিবা বেলেগ উপায় ভাবিব লাগিব।” “উপায়টো পিছে বিচাৰি পালি জানো?”, তৰালিয়ে সুধিলে। “সেইটোহে পোৱা নাই।”, ৰাজীৱে মেলঙা হাঁহি এটা মাৰি ক'লে। বাকীবোৰে হাঁহিলে কিন্তু জ্যোতিৰ্মান আৰু মৃন্ময়ে সিহঁতক খং কৰি ক'লে যে এতিয়া হাঁহৰ সময় নহয়। সিহঁতে কিবা এটা কৰিবই লাগিব। নহ'লে যে সিহঁত সাপৰ পেটলৈ যাব। “ভাবিলেই ভয় লাগে পায়” ডিম্পীয়ে ক'লে। অন্ধুৰৰ মতে সিহঁতে সেই ঠাই তেতিয়াই এৰি যোৱাটো ভাল হ'ব। পিছে বাকীবোৰে মানি নলয়। সিহঁতে ক'লে যে এই ৰাতিখন আমি ক'ত যাম? “লাগিলে ধল পুৱাতে পলাম ইয়াৰ পৰা। কিন্তু তেতিয়ালৈ ইয়াতে থাকোঁ।”, ছোৱালীবোৰে দৃঢ়ভাৱে ক'লে।

ইতিমধ্যে সাপটো সিহঁতৰ ওচৰ পালেহি। বাচিবৰ কোনো উপায় পোৱা নাই। তেনেতে ৰাখীয়ে মন্ত্ৰ এটা মনত পেলাবলৈ চেষ্টা কৰিলে। এইটো সিহঁতে নিজৰ যাদুমন্ত্ৰৰ স্কুলত পঢ়িছিল। সাপৰ পৰা পৰিত্ৰাণ পাবলৈ তাই আৰু একো ভাবি নাপালে। তাই অন্ধুৰক ক'লে, “শুনচোন, আমাক যে যাদুৰ স্কুলত শিকাইছিল, সাপৰ পৰা বাচিবলৈ মন্ত্ৰ এটা, মনত পৰিছেনে?” “আহ! ঠিক কথাকে মনত পেলাই দিলি। ৰ'বি, মন্ত্ৰটো বোধহয় এনেকুৱা আছিল—

হে সৰ্পৰাজ, আমাক এৰি দিয়া
আমি তোমাক শত শত প্ৰণাম কৰোঁ
কৰযোৰে কণ্ঠ,
হে সৰ্পৰাজ আমাক এৰি দিয়া।”

পিছে ডাঙৰ কথা এটা হ'ল, অন্ধুৰে মন্ত্ৰটোৰ পিছৰখিনি পাহৰি থাকিল। তেনেতে ক'বাবৰ পৰা আচৰিতভাৱে মন্ত্ৰটোৰ পিছৰ কলিখিনি ভাহি আহিল। ৰাখীহঁতে ইফালে

সিফালে চাই দেখিলে; সিহঁতৰ মৰমৰ বন্ধু আলী জুপুৰীটোৰ আন্ধাৰকোণ এটাৰ পৰা ওলাই আহিল। সি সিহঁতৰ লগত যাদুমন্ত্ৰৰ স্কুলত একে শ্ৰেণীতে পঢ়িছিল। আলীক দেখি ৰাখী আৰু অন্ধুৰ আনন্দতে উৎফুল্লিত হৈ পৰিল। সিহঁতে একেলগে মিলি সাপটোক খেদি পঠালে। তাৰপিছত ইজন বন্ধুৱে সিজন বন্ধুক ইটোৰ পিছত সিটো কথা সুধিবলৈ ধৰিলে। “স্কুলতো আগতে আমি অনবৰতে কথা পাতি থাকিছিলোঁ। মনত আছনে আলী?” অন্ধুৰে সুধিলে। “কিয় নাথাকিব? আমি যে তোমাক জোকাইছিলোঁ চাকিনাৰ কথা কৈ।” “হাইট্ এতিয়া সেইবোৰ কথা নুলিয়াবা। তাইয়ো লগতে আছে। আমি দুয়ো গছৰ বিষয়ে আৰু কথা জানিবলৈ লগতে নতুন যাদুমন্ত্ৰ শিকিবলৈ এইখন অৰণ্যলৈ আহিলোঁ। পিছে তোমালোক ইয়াত কেনেকৈ?” আলীয়ে সুধিলে। সিহঁতে তাক আৰু চাকিনাক গোটেই কথাবোৰ বিবৰি ক'লে। “আমিও তোমালোকক সহায় কৰিব পাৰোঁনে শৈৱালিক বচাবলৈ?” চাকিনাই আগহেৰে সুধিলে। আমাৰ বন্ধুহঁতেও সিহঁত দুয়োক সঁহাৰি জনালে। চৰেই মিলি পিছদিনা বেলি উদয় হোৱাৰ লগে লগে পাহাৰ অভিমুখে যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে।

বাটত গৈ থাকোঁতে অংশুমাণে চাকিনাক সুধিলে, “তোমালোকে গছৰ বিষয়ে নতুন কি কি শিকিল? আমাকো কোৱাচোন।” চাকিনাই উৎফুল্লিত হৈ ক'লে, “তোমালোকক জনাবলৈ পালে আমি বৰ সুখী হ'ম। আচলতে আমি দুয়ো গছৰ ওপৰত গৱেষণা কৰিবলৈ আহিছিলোঁ। এই অৰণ্যৰ গছবোৰৰ লগত বহুদিন থাকিলোঁ। সেয়েহে বোধকৰোঁ সিহঁতেও আমাক চিনি পোৱা হৈছে। মন কৰি চাবাচোন, আমি দুয়ো যেতিয়াই সিহঁতবোৰৰ ওচৰলৈ যাওঁ, সিহঁতৰ পাতবোৰে আমাক সাবটি ধৰিব খোজে।” এইবুলি চাকিনাই বাটৰ কাষৰে আম গছ জোপাৰ কাষত গৈ থিয় হ'ল। বৰ আচৰিত! গছজোপাই দেখোন তাইক একেবাৰে নিজৰ ছোৱালীৰ দৰে মৰম কৰিব ধৰিছে। এনে আজৰ ঘটনা চাবলৈ পাই আমাৰ ছোৱালীহঁত নথৈ আনন্দিত হ'ল। ল'ৰাবোৰেও বেছ আমোদ পালে। ইতিমধ্যে চাকিনাক গছজোপাই নিজৰ ঠাল-ঠেঙুলিৰে ধৰি ডাঙৰ ডাল এটাত বহুৱাই ল'লে। তাৰপিছত আৰু কি চাবা। গছজোপাই তাইক নিজৰ হাতৰ লেখীয়া সৰু সৰু ডালবোৰেৰে পকা পকা আম ছিঙি আনি খাবলৈ দিব ধৰিলে। তাই স্মৃতিত ক'ব নোৱাৰা হৈ পৰিল। নিজৰ বন্ধুবোৰৰ বাবেও তাই ডালটোৰ পৰা আম ছিঙি তললৈ নামি আহিল। এতিয়া আৰু মৃন্ময়হঁতৰ ৰং কোনে চাই! সকলোৱে মিলি মিঠা মিঠা পকা পকা আম খাবলৈ ধৰিলে। সিহঁত সকলোৱে তাইক পুৱাৰ আহাৰৰ বাবে ধন্যবাদ জনালে।

অলপ জিৰণি লৈ সিহঁতে আকৌ নিজৰ অভিযান আৰম্ভ কৰিলে। লাহে লাহে বেলি মূৰৰ ওপৰ পালেগৈ কিন্তু পাহাৰখনৰ ৰাস্তাটো সিহঁতে এতিয়াও পোৱাগৈ নাই।

সিহঁতৰ বৰ ভাগৰ লাগিল। তেনেতে দূৰৈত সিহঁতে ৰিণিকি ৰিণিকি বাঁহীৰ মাত শুনিলে। “এতিয়া আকৌ কোনে বাঁহী বজালে?”, কামিনীয়ে আচৰিত হৈ ক’লে। “ব’লচোন চাওঁগৈ তাতনো কি আছে”, তন্ময়ে একেবাৰে গহীন হৈ ক’লে। ইমান গহীন আৰু আত্মবিশ্বাসেৰে যদি সি পৰীক্ষা দিলেহঁতেন তেনেহ’লে পৰীক্ষাত বহুত ভাল ফলাফল দেখুৱাব পাৰিলে হয়। পিছে, বৰ্তমান সি যিমান গহীন গম্ভীৰ হৈ কথাটো ক’লে, সিমানখিনি হোৱাটোও তাৰ বাবে ডাঙৰ কথা। আলী, মুনায় আৰু তন্ময় শব্দটোৰ ফালে আগবাঢ়ি গ’ল। বৰ কৰুণ বাঁহীৰ সুৰ। যেন কাৰোবাৰ শেষ নিশ্বাস বাঁহীৰ মৌ মিঠা সুৰত ভাঁহি আহি আছে। লাহে লাহে ভাগৰুৱা ল’ৰা-ছোৱালীজাকৰ টোপনি আহিবলৈ ধৰিলে। কি বেদনা ভৰা সেই সুৰ। আলীহঁতো লাহে লাহে টোপনিত ধলি পৰিল। আমাৰ বন্ধুহঁতৰ বাক কি হ’ল?

(৫)

বহুপৰ পিছত তন্ময়ে সাৰ পালে। চাৰিওফালে ঘোপমৰা আন্ধাৰ। পিছে চালখনৰ এটা ফুটাৰ পৰা অদূৰত চিক্-মিক্ পোহৰৰ ৰেঙনি দেখা গৈছে। সি চাৰিওকাষে চালে। বাকীবোৰ তেতিয়াও টোপনিত লাল-কাল। সি আচৰিত হৈ খপ্জপ্কে উঠিল। ইমান আন্ধাৰ কোঠালিটোলৈ সিহঁত কেনেকৈ আহিলবা! একো ভাবি পাৰ নোপোৱা হ’ল সি। বাকীবোৰক উঠাবলৈ পাৰেমনে চেষ্টা কৰিলে। অৱশেষত সিহঁতবোৰো উঠি বহিল। ইটোৱে সিটোলৈ চাওঁতেই কিমান পৰ পাৰ হ’ল সিহঁকে গমকে নাপালে। অন্ধুৰ আৰু আলীয়ে কোঠালিটোৰ চুকে কোণে তন্ন তন্নকৈ চায়ো ক’তো দুৱাৰ-খিৰিকী বিচাৰি নাপালে। পোহৰৰ ৰেঙনিখিনি লৈ চাই গোটেইজাকে ভাবিবলৈ ধৰিলে যে এতিয়া সিহঁতে কেনেকৈ এই কোঠাটোৰ পৰা ওলাব।

শেষত তন্ময়ে ক’লে, “বোধহয় এই কোঠাটোৰ চালখনত অথবা মজিয়াত গুপ্ত দুৱাৰ আছে যিফালেদি আমি আমাক ইয়াত এনেকৈ বন্দী কৰি থৈছে।” ডিম্পীয়ে তপৰাই ক’লে, “আজিহে মোৰ মহান ভাইটোৰ মুখৰ পৰা কিবা কামত অহা কথা ওলাইছে। ছেহ্, ওচৰে পাজৰে মিঠাই থকা হ’লে সকলোকে খুৱালোঁহেতেন!” “খেং এইজনী, চব কথাতে তই মুখ মেলাব কি প্ৰয়োজন, হা?” তন্ময়ৰ অঁকৰা খং চুলিৰ আগ পালেগৈ। “তইত দুটা এতিয়াই চুপ! ইমান বিপদত পৰিও তইতে কাজিয়াহে কৰি আছে।” অন্ধুৰে চিঞৰি দিলে। “কথাটো অৱশ্যে মন কৰিবলগীয়া। ব’ল তেন্তে, বিচাৰি চাওঁ এবাৰ।” সকলোৱে একেমুখে ক’লে।

অলপ পাছতেই সিহঁতে চালখনৰ সেই ফুটাটোৰ ওচৰতে এখন সৰু দুৱাৰ পালে। ওপৰৰ পৰা তলা মৰা আছে। কিন্তু চাৰিজনকৈ যাদুকৰ লগত আছে যেতিয়া সিহঁতৰ ভয় কিহৰ। মুহূৰ্ত্ততে সিহঁত সকলোৱে এটা প্ৰকাণ্ড মহলত প্ৰৱেশ কৰিলে।

আকৌ এবাৰ সিহঁতে ৰিণি-ৰিণিকৈ সেই কৰুণ বাঁহীৰ সুৰ শুনা পালে। এইবাৰ পিছে সিহঁতৰ বুজিবলৈ বাকী নাছিল যে সেই বাঁহীৰ সুৰটোৱেই সিহঁত অকাৰণতেই শূই পৰাৰ কাৰণ। লগে লগে গোটেইজাকে নিজৰ কাণবোৰ জোৰেৰে ঢাকি ধৰিলে। সেয়েহে এইবাৰ কোনো এটাও টোপনি নগ’ল। শব্দটোৰ উৎসৰ ফালে গৈ গৈ সিহঁত এখন বিৰাট বিশাল দুৱাৰৰ সন্মুখত উপস্থিত হ’লগৈ। দুৱাৰখন আধা মেল খাই আছিল। ভিতৰলৈ লাহেকৈ জুমি চাই ৰাখীয়ে দেখিলে যে এজনী ক’লা কাপোৰ পিন্ধা মানুহে বাঁহী বজাই আছে। চুলিখিনি তাইৰ একেবাৰে জপৰা। কাপোৰসাজো অদ্ভুত। আৰু তাইৰ হাতদুখনত জুয়ে পোৰাৰ চিন। অলপ সময়ৰ পাছত এটা আজব ঘটনা ঘটিল। সেই কুণ্ঠিত মানুহজনী এজনী সুন্দৰী ছোৱালীলৈ ৰূপান্তৰ হৈ গ’ল। সিহঁতে একো গম ধৰিব নোৱাৰিলে। আচলতেনো হ’ল কি! ইমান কুশ্লী মানুহজনী ক্ষণেকতে ইমান ৰূপহী কেনেকৈ হৈ পৰিল? অন্ধুৰে তাইলৈ ভালকৈ চালে। আৰে! এইজনীচোন ৰান্ধসে কোৱা ধুনীয়া ছোৱালীজনী! কিন্তু সি দেখোন তাইবহুত ধুনীয়া বুলি কৈছিল। তেনেতে সেইপ্ৰকাণ্ড মহলটোৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ দেৱালখনত আঁৰি থোৱা ঘড়ীটোৱে চিঞৰিলে, “ওঠৰ এপ্ৰিল, সময় বিয়লি চাৰি বাজিছে। সুনয়না চাহ খোৱাহি।”

“ওঠৰ এপ্ৰিল! তাৰমানে আমি সোতৰদিন একেৰাহে শূইয়ে আছিলোঁ। আৰু শেৰালি— তাইক বচাবলৈ দেখোন আমাৰ হাতত মাত্ৰ আৰু এদিনহে আছে। ইমানদিন আমি শূইয়েই থাকিলোঁনে?” ৰাখীয়ে উচপ্ খাই ক’লে। আমাৰ বন্ধুহঁতে একোৱে ভাবি পাৰ নোপোৱা হ’ল। বাক সি যি কিনহওক, এতিয়া সিহঁতৰ প্ৰধান কাম হ’ল সেই কাৰখানাখন বিচাৰি উলিয়াই খাৰুপাত চুৰি কৰা।

“অন্ততঃ আমি যে এই সুনয়না নামৰ ছোৱালীজনীৰ মহলতেই আছোঁ সেইটোও বহুত ভাগ্যৰ কথা।” কামিনীয়ে ক’লে। বাকীবোৰে তাইলৈ পোনোৱাকৈ চালে। তাই যে কোন সময়ত কি কথা ক’ব লাগে আজিলৈকে নিশিকিলে।

বহুপৰ বিচৰাৰ শেষত ৰাজীৱে কাৰখানালৈ যাব পৰা ৰাস্তাটো বিচাৰি পালে। স্মৃতিতে সি চিঞৰিয়েই দিলে। পাছে সুনয়নাই শুনা পালে অঘটন ঘটিব বুলি কাষতে থকা তন্ময়ে তাৰ মুখখন সোপা মাৰি ধৰিলে। কথমপিহে সিহঁত বাচিল।

দুৱাৰখনৰ ক'তো তলা নাই। ডিম্পীয়ে লৰালৰিকৈ কাৰখানাৰ দুৱাৰখন খুলিবলৈ হাত আগবঢ়ালে। পিছে ই কি! দুৱাৰখনত দেখোন বিজুলী সঞ্চাৰিত হৈ আছে। চুলেই চিখা বগা পাখি দুখন মেলি, মূৰৰ ওপৰত ৰূপৰ দৰে জিলমিলাই থকা চক্ৰাকাৰ মুকুটটো পিন্ধি ওপৰলৈ উৰিব লাগিব। কামিনীয়ে আশে-পাশে চালে পাছে কাঠৰ মাৰি, প্লাষ্টিক একোৱেই বিচাৰি নাপালে। এপাকত তাইৰ মনত পৰিল তাই খোপা বান্ধি থোৱা বাবাৰ ডাললৈ। বচ, সেইডালেদিয়েই সিহঁতে কিবাকৈ দুৱাৰখন খুলিলে।

ভিতৰখন সেই ক্ষুণ্ণকীয়া চিনাকি কোঠাটোৰ দৰেই আন্ধাৰ। যাদুৰ সহায়ত আলীয়ে এটা পোহৰৰ বল বনালে। বাকী তিনিজনেও তাত নিজৰ নিজৰ শক্তি সুমুৱাই দিলে। লাহে লাহে পোহৰখিনি যথেষ্ট বাঢ়ি গ'ল।

“বাক তেন্তে খাৰ-মণি-কেৰু বিচৰা য'ক, নে কি বান্ধ—?” চাকিনাই ক'লে। তাইৰ মুখত এনে ভাষা শুনি গোটেইবোৰ থৰ লাগিল। আলীয়ে লেনিয়াই সুধিলে, “এইবোৰ তুমি অন্ধুৰৰ পৰা শিকিলা নেকি চাকিনা?” চাকিনাই নুশুনা ভাও জুৰি ৰাখীক লগত লৈ কাৰখানাৰ আনফালে গ'ল। বাকীবোৰে এইবাৰ অন্ধুৰলৈ চালে। সি ইতিমধ্যে ৰঙা-চিঙা পৰি পকা বিলাহী হৈ পৰিছে। মিচিক-মাচাক হাঁহিৰে সিহঁত পুনৰ কামত লাগি গ'ল।

এইবোৰৰ মাজত সিহঁতে পাহৰিয়েই গৈছিল যে সুনয়নাৰ চাহখোৱা পৰ্ব কেতিয়াবাই শেষ হ'ল। তাই কোন সময়ত কাৰখানাৰ দুৱাৰ পালেহি সিহঁতে গমেই নাপালে।

ভিতৰ সোমায়ৈই ছোৱালীজনী খঙত অগ্নিশৰ্মা হৈ পৰিল। তাইৰ ধুনীয়া ৰূপটো লাহে লাহে হেৰাই গ'ল আৰু তাই আকৌ সেই ভয়ানক মানুহজনী হৈ পৰিল। ইহঁতে এতিয়াহে বুজি পালে যে বাঁহীটো বজালেহে সুনয়না ৰূপহী হৈ পৰে আৰু খং উঠিলেই সেই ৰূপ নিমিষতে হেৰাই যায়। অন্ধুৰহঁতে তাইলৈ যাদুৰ বলত পাৰেমনে শিল দলিয়ালে। পাছে তাইৰ বিশেষ একো হানি কৰিব নোৱাৰিলে। সুনয়নাই এইবাৰ সিহঁতলৈ বহুত শৰ মাৰি পঠালে। যি য'ত যেনেকৈ পাৰে লুকাই শৰবোৰৰ পৰা বাচিল।

এইবোৰ চলি থাকোঁতেই কামিনীৰ কোনো বুদ্ধি খেলালে, তাই এপাকত কাৰখানাৰ পৰা পলাল আৰু সেই পুৰণি কোঠাটোলৈ দৌৰ মাৰিলে য'ত সুনয়নাই অলপ আগতে বাঁহী বজাই আছিল। তাইৰ বাঁহীটো তেতিয়াও তাতেই এখন টেবুলত পৰি আছিল। তাই সেইটো থাপ মাৰি ধৰিলে আৰু দুহাতেৰে ধৰি গাত থকা সমস্ত শক্তিকে ভাঙি পেলালে। দূৰত বিকট এটা শব্দ শুনা গ'ল। তাই উভতি গৈ দেখে যে সুনয়না তাইৰ কুৎচিৎ অবয়বেৰে মাটিত পৰি আছে।

ৰাখীয়ে সুধিলে, “তুমি ক'লৈ গৈছিলি? এই ৰাক্ষসীজনীও হঠাতে চিঞৰ মাৰি পৰি গ'ল।” কামিনীয়ে সকলোবোৰ বিবৰি ক'লে। বাঁহীটোতেই যে ৰাক্ষসীজনীৰ জীৱ আছিল ৰাখীহঁতে এতিয়াহে বুজি পালে। বাকীবোৰে কামিনীৰ উপস্থিত বুদ্ধিৰ বাককৈয়ে শলাগ ল'লে। তাৰপাছত সিহঁতে ততাতৈয়াকৈ খাৰপাত বিচাৰি ৰাক্ষসটোৰ ওচৰলৈ বুলি ওলাল। পিছে উভতিব কেনেকৈ, সিহঁতেতো নাজানে যে ৰাক্ষসীয়ে কোন বাটেদি সিহঁতক এই মহললৈ আনিলে।

ওপৰৰ পৰা ছোৱালী এজনীৰ মাত শুনা গ'ল, “সেইটো ৰাক্ষসৰ ঘৰ। আমি দক্ষিণ দিশে যাত্ৰা কৰিলেই তাৰ ঘৰখন ওলাবগৈ পাৰিম।” সকলোৱে মূৰ তুলি চাই দেখে যে চাকিনাই ওচৰৰে সোণাৰুজোপাত উঠি আছে। ইতিমধ্যে বেলি লহিয়াবৰে হ'ল। সিহঁতে সোনকালে ৰাক্ষসৰ ঘৰ পাবলৈ উপায় ভাবিবলৈ ধৰিলে। কামিনীয়ে সুধিলে, “ৰাখীহঁতে যাদুৰে আমাক তালৈ নিব নোৱাৰিবা নেকি?”

ৰাখী, “নাই অ’, আমিবোৰ এতিয়াও প্ৰথম বিভাগৰ যাদুৰ নহয়। ইমানদূৰ সকলোকে একেবাৰতে নিব নোৱাৰিম।”

“এজনকৈ এজনকৈও নিব নোৱাৰিবানে?” তন্ময়ে আকৌ সুধিলে।

“এৰা, পাৰিমতো। ঠিক আছে, ছোৱালীবোৰক ৰাখী আৰু চাকিনাই নিব আৰু ল'ৰাবোৰক মই আৰু অন্ধুৰে নিম। হ'বনে?” আলীয়ে গহীনাই সুধিলে। সকলোৱে হয়ভৰ দিলে। লগে লগে এটা এটাকৈ সিহঁত গৈ ৰাক্ষসৰ ঘৰ পালেগৈ।

(৬)

ৰাক্ষসে সিহঁতক দেখি খুব আনন্দ পালে। এতিয়া সিহঁতে দিয়া খাৰপাতেদি তাৰ ভনীজনী সুন্দৰী হৈ পৰিব। সি উলাহেৰে সিহঁতক মস্ত শিল এচটাৰ ওপৰত বহুৱাই থৈ ভিতৰৰ পৰা কিবা আনিবলৈ গ'ল। তন্ময়হঁতেও নিজৰ বান্ধৱীক উভতাই পাবলৈ আশাৰে বাট চালে।

অলপ পাছতে ৰাক্ষসে এডাল দীঘল হাড় আৰু এটা গোলাকাৰ পাত্ৰত অলপমান মস্ত্ৰ থকা পানী আনিলে। খাৰপাত পানীখিনিত সুমুৱাই দি সি বিৰবিৰাই কিবা মস্ত্ৰ মাতিলে আৰু হাড়ডালেৰে পাত্ৰটো তিনিবাৰ চূলে। ক্ষুণ্ণকতে সিহঁতৰ চাৰিওকাষে বহুকেইজন অচিনাকী মানুহ অচেতন অৱস্থাত মাটিত পৰি থকা দেখা গ'ল। এই অচিনাকী চেহেৰাবোৰৰ

মাজতেই এখন অতিকৈ চিনাকী মুখ আছিল শেৱালিৰ। ডিম্পী আৰু ৰাখী প্ৰায় দৌৰি যোৱাদি গৈ তাইৰ ওচৰ পালেগৈ। বাকীবোৰো সিহঁতৰ পাছে পাছে গ'ল।

“শেৱালি, উঠ আকৌ।” “অই শেৱালি নুঠ কিয়?” ইত্যাদি বিভিন্ন কথাৰে সিহঁতে তাইক ঘেৰি ধৰিলে। লাহে লাহে শেৱালিয়ে চকু মেলিলে। বাকীবোৰ মানুহো চেতনা পাই থিয় হ'ল।

ৰান্ধসে তেতিয়া সিহঁতক সকলো কথা বুজাই ক'লে। এই খাৰুপাততে এইসকল মানুহ বন্দী হৈ আছিল। সেই গুহাটোৱেদি হীৰা বিচাৰি বহুত মানুহেই আগবাঢ়ে আৰু তেওঁলোক আটায়ে সুনয়নাৰ কয়দী হৈ পৰে। আচলতে সেই গুহাটোও কাৰখানাখনলৈ যাব পৰা এটা ৰাস্তা। পাছে মন্ত্ৰ মাতি সুনয়নাই সেই মানুহবোৰক খাৰুপাতত বন্দী কৰি থয়। এতিয়া যিহেতু সিহঁতে শেৱালিক উভতাই পালেই গতিকে আকৌ গুহাটোলৈ যোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। এতিয়া সিহঁতে নিজৰ ঘৰলৈ উভতি যোৱাটোৱেই শ্ৰেয়।

তেনেতে জ্যোতিৰ্মানে সুধিলে, “কিন্তু আমিহে ক'লেই গুহাটোৰ পৰা উভতি আহিব পাৰিলোঁ? আমিওটো গুহাটোৰ একেবাৰে ভিতৰলৈকে গৈছিলোঁ!”

ৰান্ধসে মিচিকিয়া হাঁহি এটা মাৰি ক'লে, “তোমালোকে নিজৰ বন্ধুক বিচাৰিহে তাত প্ৰৱেশ কৰিছিল। আন কিবা বস্তুৰ লোভত নহয়। কিন্তু শেৱালিয়ে তাত থকা হীৰাবোৰ দেখিহে সেইফালে গৈছিল। সেয়েহে তাই বন্দী হ'বলগীয়া হ'ল।”

“অ”, এতিয়াহে বুজিলোঁ!” তন্ময়ে বেঙাৰ দৰে ক'লে। সকলোৱে এবাৰ আকৌ গিৰ্জনি মাৰি হাঁহিলে। বাকীবোৰ মানুহেও সিহঁতক ধন্যবাদ জনালে।

এতিয়া আমাৰ বন্ধুহঁত নিজৰ ঘৰলৈ ৰাওনা হ'ল। এইবাৰ সিহঁত আন বিপদত নপৰিলেই হয় আৰু। নে কি??

০০০

(২০০৫ চনৰ মে মাহত 'অকণিৰ অগ্ৰদূত'ত প্ৰকাশিত। ২০১০ চনত সংশোধিত।)

মই নিৰ্মলপ্ৰভা আইতামণিৰ কোলাত উমলিছিলোঁ

আমাৰ অতি মৰমৰ আইতা, সাহিত্যিক, গীতিকাৰ, ঔপন্যাসিক ড° নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ আইতামণিয়ে শেষ নিশ্বাস এৰিলে। তেওঁক সকলোৱে নীলা বাইদেউ বুলিও কৈছিল। আইতাক মই প্ৰথম লগ পাইছিলোঁ ১৯৯৯ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহৰ ১৮ তাৰিখে ৰাতিপুৱা ৭.৩০ বজাত তেওঁৰ বাসভৱন 'শ্ৰীময়ী'ত। আইতামণিয়ে মোক প্ৰথম দেখা পাই কোলাত তুলি ভিতৰলৈ লৈ গৈছিল আৰু দুগালত দুটা চুমা খাই পাকঘৰৰ পৰা বিস্কুটৰ টেমাটো মোৰ হাতত আলফুলকৈ গুঁজি দি কৈছিল— ‘তোমাৰ যিমান মন সিমান বিস্কুট খোৱা।’ আৰু মই যিমানখিনি পাৰোঁ সিমান বিস্কুট খাই দিলোঁ। সেইদিনা আইতামণিৰ লগত বহুত খেলিলোঁ। কবিতা আবৃত্তিও কৰিলোঁ। কবিতাটোৰ নাম আছিল ‘জনমভূমি’। কবিতাটো লিখিছিল পদ্মশ্ৰী নলিনীবালা দেৱী আইতাই। আইতামণিয়ে শুনি বৰ ভাল পালে। তেওঁ আহিবৰ সময়ত মোক দুখন কিতাপ উপহাৰ দিছিল। সেইকেইখন হ'ল ‘নতুন ওমলা গীত’ আৰু ‘জিকি-মিকিৰ কথা’।

পিছত আকৌ এবাৰ যাওঁতে তেওঁ মোক ‘মন উৰণীয়া’ নামৰ পঢ়িলেই মনটি আকাশলৈ উৰি যোৱা সাধুৰ কিতাপখন দিছিল। মই সেইখন পঢ়ি ইমানেই ভাল পাওঁ যে আজিও ইমান ডাঙৰ হৈও সেইখন পঢ়ি থাকোঁ। বহুদিনৰ পিছত যেতিয়া ২০০৩ চনৰ ছেপ্তেম্বৰ মাহৰ তিনি তাৰিখে মা আৰু মই তেওঁৰ ঘৰলৈ গৈছিলোঁ আইতামণি তেতিয়া নামঘৰলৈ গৈছিল। তেওঁলোকৰ ঘৰটোও অকণমান বেলেগ হ'ল। আগৰ হাফ্ৰাল ভাঙি এতিয়া গ্ৰীলেৰে বন্ধ কৰি দিলে। আৰু ভিতৰৰ পৰা তলা লগোৱাৰ ব্যৱস্থা আছিল। কলিং বেলটোৰ কাষতে এটা ঘণ্টা থৈছে— যিটো ঘৰৰ সদস্য আহিলে বজায়। আহিবৰ সময়ত স্বপ্না জেঠাইক পালোঁ। আইতামণি তেতিয়াও আহি পোৱা নাছিল।

পিছৰবাৰ আমি আকৌ তেওঁৰ ঘৰলৈ গৈছিলোঁ ৭.৯.২০০৩ দেওবাৰে। আইতামণি সেইদিনাও নাছিল। আমি অকণমান আগলৈ থকা গীতামন্দিৰলৈ গৈ ভগৱানক সেৱা জনাই আহিলোঁ। ঘূৰি আহি আইতামণিক পালোঁ।

সেইদিনা জোন মামাৰ মামীৰ পঞ্চামৃত খোৱাৰ দিন আছিল। তেওঁ তালৈ অহা সকলোৰে লগত মোক চিনাকি কৰি দিলে আৰু কবিতা এটা আবৃত্তি কৰিব দিলে। মই ‘চালনী আৰু বেজী’ নামৰ কবিতাটো আবৃত্তি কৰিলোঁ। কবিতাটো লিখিছিল ৰসৰাজ লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাই। আমি তেওঁলোকৰ ঘৰতে ভাত খাই ঘৰলৈ উভতিলোঁ।

আচলতে এক জুনৰ দিনটোৰ ৰাতিপুৱাটো মোৰ কাৰণে বৰ ভাল আছিল। কিন্তু লেজাৰ ব্ৰেক শেষ হোৱাৰ সময়ত মোৰ চিন্তা ভুল বুলি পৰিচিত হ'ল, কাৰণ মায়ে স্কুললৈ আহি মোক আইতামণি স্বৰ্গীয় হোৱাৰ দুঃখবৰটো দিলে। তেতিয়া মই তেওঁক এবাৰ চাব বিচাৰিলোঁ। মায়ে যেতিয়া মোক আইতামণিক অন্তিম সেৱা জনাবলৈ নিছিল, মোৰ কেনেকুৱা লাগিছিল বুজাই ক'ব নোৱাৰোঁ। তাত মই তেওঁক ফুল আৰু ধূপ জ্বলাই সেৱা জনাইছিলোঁ। ঘূৰি আহোঁতে মই মাক কৈছিলোঁ— “সঁচাই স্বপ্না জেঠাইক দেখিলেই মনটো সেমেকি যায়। আমাৰ এই পৃথিৱীখনো কি যে অদ্ভুত! এই বছৰত প্ৰথমতে গিৰিশ চোধুৰী ককাৰ আৰু এইবাৰ আইতামণিৰ মৃত্যু হ'ল।” তেওঁক শ্ৰদ্ধাঞ্জলি দিবলৈ মোৰ পৰম পূজনীয় বাদল দাস ছাৰ, গিৰিজা দাস বাইদেউ, ড° পৰাগ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য আৰু চিনাকি-অচিনাকি বহুত মানুহৰ সমাগম হৈছিল। সেইদিনা মই তেওঁ দিয়া অট'গ্ৰাফ আৰু ডায়েৰীত সেই দিনবোৰৰ কথা পঢ়ি চাইছিলোঁ।

২৭.০৪.২০০৪ তাৰিখে মায়ে ঘৰলৈ আহি পোৱাত কৈছিল যে আইতামণিৰ অসুখ হৈছে বাবে দিছপুৰ পলিক্লিনিকত ভৰ্ত্তি কৰাইছে। গধূলি আমি আইতাক এবাৰ চাই আহিলোঁগৈ। আইতাই মোক গান গাবলৈ কৈছিল। মই দীপালী বৰঠাকুৰ আইতাই গোৱা গান 'নাহৰ ফুল ফুলিবৰ অ' জানৈ' আৰু 'বকুল বনত জোনাক যামিনী' নামৰ গান দুটা গাইছিলোঁ। আৰু মনে মনে আইতা যেন ভাল হৈ পৰে, তাৰ বাবে ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা কৰিছিলোঁ। কিছুদিন পিছত, মানে ০২.০৬.২০০৪ তাৰিখে আমাৰ স্কুলত শোকসভা পাতোঁতে মোৰ নিজে নিজে চকুপানী ওলাইছিল। আজি মই ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা জনাওঁ— আইতামণিৰ আত্মাই যেন চিৰশান্তি লাভ কৰে।

(৫ জুন, ২০০৪ চনৰ 'আমাৰ অসম'ৰ 'জোনাকী মেল' শিতানত প্ৰকাশিত)

গ্ৰন্থমেলা

প্ৰতিবছৰে গ্ৰন্থমেলা আহে জ্ঞানৰ সন্তাৰ লৈ,
গ্ৰন্থমেলালৈ কিতাপ কিনো বুলি ওলালোঁ মই।
সাধু, গল্প, ভ্ৰমণ কাহিনী কত যে কিমান
বিষয়ৰ কিতাপ গ্ৰন্থমেলাত পোৱা যায়।

কিতাপ আমাৰ চিৰ জীৱনৰ বন্ধু। যেতিয়া কাৰো সংগ নোহোৱা হয় তেতিয়া কিতাপেই আমাক সংগ দিয়ে। কিতাপৰ পৰা আমি বহুত কথা শিকিব পাৰো। আজৰি সময়ত কিতাপ পঢ়াটো এটি ভাল অভ্যাস। আমি জানিবলগীয়া কথাৰ সীমা নাই। জ্ঞান অৰ্জনৰ এটি সহজ মাধ্যম হ'ল পুস্তক। এই ক্ষেত্ৰত গ্ৰন্থমেলাই আমাক বহুত সহায় কৰে। প্ৰতি বছৰে গুৱাহাটীত গ্ৰন্থমেলা অনুষ্ঠিত হয়। কালি (১০.১২.২০০৫) মই গ্ৰন্থমেলালৈ গৈছিলো। তাত মই বহুত কিতাপ কিনিলো। ঘৰৰ পৰা ওলোৱাৰ আগতে মই এখন কিতাপৰ তালিকা তৈয়াৰ কৰিছিলো। প্ৰথম অৱস্থাত মই কিতাপকেইখন পোৱা নাছিলো কিন্তু এজন দাদাই মোক ক'লে যে মই বিচৰা কিতাপ কেইখন 'অৰেষা'ত পাম; ততালিকে মই 'অৰেষা'লৈ ঢাপলি মেলিলো। তাত মই বিচৰা কিতাপকেইখনৰ বেছি ভাগেই পালো। মই কিনা কিতাপকেইখন হ'ল — 'কালজয়ী সাহিত্য'ৰ — জুল ভাৰ্নৰ 'চন্দ্ৰৰ কাষেদি', মাৰ্ক টোৱেইনৰ 'অঘৰী ল'ৰা', চাৰ্লছ ডিকেন্সৰ 'অলিভাৰ টুইষ্ট', এণ্টন চেখভৰ 'ছয় নম্বৰ ৱাৰ্ড' (অসমীয়া ভাঙনি) আৰু কিনিলো 'আগ্নে' ফ্ৰাংক্স ৰচনাসংগ্ৰহ', 'ব্ৰেক বিউটি', 'খেল খেলাৰ কৌশল আৰু নিয়মাৱলী', ডেল কাৰ্নেগীৰ 'সাফল্য আৰু ব্যক্তিত্ব অৰ্জনৰ সহজ উপায়', কমল হাজৰিকাৰ 'অ' আইতা সেই গাঁওখন ক'লে গ'ল', 'কাৰ্ণেট এচেইজ', 'দ' প'ফিন্' ইণ্ডিয়া কুইজ বুক ১', 'ডায়েনেটিকচ্', 'ছুপাৰ চাইল্ড চাইন্স কুইজ' আৰু কেইখনমান বাংলা সাহিত্যৰ কিতাপ। গ্ৰন্থমেলাত আজিৰ দিনটো শিশু দিন হিচাপে পালন কৰিছিল। তাত কুইজ প্ৰতিযোগিতা, আকস্মিক বক্তৃতা আৰু এটি 'মিলি-জুলি কৰা কাম' নামৰ প্ৰতিযোগিতা আয়োজন কৰিছিল। ইয়াত চাৰিজনীয়াকৈ গ্ৰুপ পাতি প্ৰতিযোগী সকলক গ্ৰন্থমেলালৈ অহা ১০ জন শিশুৰ লগত মতামত আদান-প্ৰদান কৰাৰ সুযোগ দিয়া হৈছিল আৰু সেই শিশু সকলে ইয়াৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি একোখন প্ৰতিবেদন লিখি উলিয়াই পাঠ কৰিছিল। প্ৰতিবেদন সমূহ মোৰ বৰ ভাল লাগিল। আমাৰ অতি মৰমৰ ককা প্ৰয়াত ড°

ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়া দেবে প্ৰতিষ্ঠা কৰা শিশুশিক্ষা 'আৰোহন'ৰ অকণিহঁতে পৰিবেশন কৰা 'পূজো আহা আই মাতৃৰ চৰণ কমল উঠক বাজি জয়ধ্বনি পৰম মঙ্গল'এ সকলো গ্ৰন্থপ্ৰেমীকে আকৰ্ষণ কৰিছিল। আহিবৰ সময়ত মোক এটা কাৰ্টুনে হেণ্ডচেপ্ কৰিছিল। ইমান যে ভাল লাগিছিল।

মই ভাবো যে প্ৰতিজন শিশুৱে যদি গ্ৰন্থমেলালৈ গৈ কিতাপ কিনে আৰু পঢ়ে তেতিয়া ভৱিষ্যতৰ পৃথিৱীখন উজ্জ্বলতাৰে ভৰি পৰিব।

(১১.১২.২০০৫)

(১৮ ডিচেম্বৰ, ২০০৫ তাৰিখে 'আমাৰ অসম'ৰ জোনাকী মেল'ত প্ৰকাশিত।)

শিশুৰ বিকাশ আৰু WORLD VISION

গুৱাহাটী মহানগৰীৰ অলিয়ে-গলিয়ে অথবা পদপথত বহুতো শিশুক ঘূৰি ফুৰা দেখা যায়। সিহঁতৰ কিছুমানে খিলৰ দোকানত, চাহ-তামোলৰ দোকানত, নাইবা আন কোনোবা মানুহৰ ঘৰত দিনৰ দিনটো কাম কৰে। কিছুমানে আকৌ মহানগৰীত চলা-চল কৰা অসংখ্য চিটি বাছত হেণ্ডিমেণৰ কামো কৰে। আন কিছুমানে য'তে-ত'তে পৰি থকা পলিথিনৰ বেগ, প্লাষ্টিকৰ বিভিন্ন সামগ্ৰী আদি সংগ্ৰহ কৰি সেইবোৰকে বিক্ৰী কৰি পেটৰ ভাতমুঠি যোগাব কৰে। তাৰ ভিতৰে কিছুমানে আকৌ শৈশৱ কালৰ পৰাই নিজ-নিজ পৰিয়ালৰ দায়িত্বও পালন কৰিব লগা হয়। সিহঁতৰো মন যায় পঢ়িবলৈ, খেলিবলৈ, হাঁহিবলৈ।

আমাৰ দৰে হাজাৰ-হাজাৰ শিশুৱে যেতিয়া খেলোঁ-পঢ়োঁ তেতিয়া এই হতভাগী শিশুসকলে নিজৰ পৰিয়ালৰ বাবে টকা উপাৰ্জন কৰাত ব্যস্ত হৈ পৰে। কোনোবাৰ দেউতাকে সৰু-সুৰা চাকৰি কৰে, মাকে আনৰ ঘৰত কাম কৰে আৰু সিহঁতে বাটে-পথে পৰি থকা পেলনীয়া সামগ্ৰীবোৰ খুঁচৰি ফুৰে। সিহঁতৰ শৈশৱ পাৰ হৈ যায় এনেকৈয়ে। দিনৰ দিনটো কাম কৰি দুবেলা দুসাজ ভালদৰে খাবলৈ নোপোৱা এনে শিশুসকলৰ মাজৰে কেইজনমান শিশুৰ লগত মই মধু মামাই(মদুসূদন দাস) ৰচনা কৰা 'আমাৰ দুখৰীয়া ছবি' শীৰ্ষক নাটক এখনত অভিনয় কৰাৰ সুবিধা পাইছিলোঁ শ্ৰীমন্ত শঙ্কৰদেৱ কলাক্ষেত্ৰৰ মৌ-মেলত। পূজা, প্ৰিয়ংকা, টিপু চুলতানহঁতৰ লগত আখৰা আৰু অভিনয় কৰোঁতে তেওঁলোকৰ বিষয়ে ভালদৰে জানিবলৈ বৰ মন গৈছিল। কিন্তু তেতিয়া সময় নাছিল। পিছত জানিব পাৰিছিলোঁ, তেওঁলোকক 'World Vision' নামৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সংস্থাটোৱে বিশ্বৰ বিভিন্ন ঠাইত থকা নিজৰ কেন্দ্ৰসমূহৰ দ্বাৰা সহায় কৰে। তেওঁলোকে সিহঁতৰ বাবে শিক্ষা, চিকিৎসা আদিৰ ব্যৱস্থা কৰিছে। তাত বহুত শিশুৱে নিজৰ সমবয়সীয়া শিশুসকলৰ লগত খেলে, পঢ়ে আৰু স্মৃতি কৰে। সিহঁতৰ জীৱনটো মধুৰ হোৱাৰ সম্ভাৱনা বৃদ্ধি কৰিছে এই সংস্থাটোৱে। সিহঁতৰ অভাৱ-অনাটন দূৰ কৰাৰ উপৰিও সিহঁতৰ মাজত শিক্ষাৰ পোহৰ বিলাবলৈ চেষ্টা কৰিছে।

ভিয়েতনামৰ স্বাধীনতা-যুদ্ধৰ সময়ত 'বব পিয়েৰ্ছ' নামৰ এজন দয়ালু মানুহে এই সংস্থাটোৰ জন্ম দিছিল। বৰ্তমান গোটেই বিশ্বতে ইয়াৰ শাখা সমূহ বিয়পি পৰিছে।

গুৱাহাটীৰ ট্ৰীট চিল্ড্ৰেন প্ৰজেক্টটো আৰম্ভ হৈছিল ১৯৯৬ চনৰ মে' মাহৰ পৰা। জুলাই মাহৰ ১৮ তাৰিখে (১৮.০৭.২০০৬) আমি ভঙাগড়ৰ কনকলতা পথত থকা World Visionৰ অফিচত প্ৰজেক্ট মেনেজাৰ গেমলিয়েল শ্বেৰিঅ'ক সাক্ষাৎ কৰিছিলোঁ। তেওঁ আমাক পিছদিনা পাণবজাৰত থকা বেণ্ডিষ্ট চাৰ্চ কেম্পাচত অনুষ্ঠিত হ'বলগীয়া অনুষ্ঠানলৈ নিমন্ত্ৰণ কৰিছিল। পিছদিনা আমি তালৈ গ'লো আৰু তেওঁলোকৰ লগত কথা পাতিলোঁ। তেওঁলোকৰ কোনোবাই পিতৃক হেৰুৱাইছে আৰু কোনোবাই মাতৃক। নিজৰ পৰিয়ালটিৰ পৰা আঁতৰি সেইদিনা তেওঁলোকে একেলগে হাঁহি-ধেমালিৰে গান গাইছিল, ছবি আঁকিছিল, নাচিছিল আৰু মিলাপ্ৰীতিৰে দুপৰীয়াৰ আহাৰ গ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ মাজত এখনি আকস্মিক বক্তৃতা প্ৰতিযোগিতাও হৈছিল। তেওঁলোকে বৰ সুন্দৰকৈ বক্তৃতা দিছিল। পিতৃ-মাতৃ, যান-বাহন, গুৱাহাটী, World Vision, বিদ্যালয় আদি বিভিন্ন বিষয়ৰ ওপৰত তেওঁলোকে দিয়া বক্তৃতা শুনি আমি বৰ আচৰিত হৈছিলোঁ। তেওঁলোকে ছবিও আঁকিছিল। এনে লাগিছিল যেন তেওঁলোকে ছবিৰ সেই বঙেৰে নিজৰ জীৱনটোও বঙীন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

World Vision-এ তেওঁলোকৰ বাবে যিখিনি কাম কৰি আহিছে সেয়া সচাকৈয়ে শলাগিবলগীয়া। তেওঁলোকৰ কণমানি হিয়াত থকা আশাবোৰ পূৰ্ণ হওঁক। এয়ে ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা।

(১০.০১.২০০৭)

(১৪ জানুৱাৰী, ২০০৭ত 'আমাৰ অসম'ৰ জোনাকী মেল'ত প্ৰকাশিত)

আখৰৰ জখলাৰে শিশুৰ মনত প্ৰৱেশ কৰা ককাজন (নৱকান্ত ককালৈ শ্ৰদ্ধাঞ্জলি)

‘পুহমহীয়া পুৱা
কথা ক'লেই ওলাই মুখৰ ধোঁৱা
ধোঁৱাবোৰ
বতাহত
মিলি যায়,
কথাবোৰ
হৃদয়ত
থাকি যায়।’

নৱকান্ত বৰুৱা
২৯.১২.২০০০

এই কবিতাটি এতিয়াও মোৰ স্মৃতিৰ এলবামটোত সঞ্চিত হৈ আছে। কবিতাটি মোক নৱকান্ত ককাই লক্ষীৰাম বৰুৱা সদনত অনুষ্ঠিত হোৱা তেওঁৰ জন্মবাৰ্ষিকীত উপহাৰ স্বৰূপে দিছিল। কবিতাটি ভৰাই দিয়া লেফাফাটোত তেওঁ লিখিছিল—“ একতালৈ,—
এসোপা মৰম, আশীৰ্বাদেৰে ”।

আজিও এই কবিতাটি চালে মোৰ ককাৰ কথাবোৰ মনত পৰে। ককাই আমাৰ বাবে লিখা কিতাপসমূহ যেনে— ‘আখৰৰ জখলা’, ‘ভতুকাৰে ভূ’, ‘কেৰেলুৱাৰ ৰেল’ ইত্যাদি পঢ়ি মই বৰ ভাল পাওঁ আৰু মোৰ অতি প্ৰবীণ আৰু ভালপোৱা কিতাপবোৰৰ আগশাৰীত থওঁ ককাৰ কিতাপ—‘ভতুকাৰে ভূ’ পঢ়ি মই সদায় ভাবিছিলোঁ—পৃথিৱীত ‘ভূত’ নাই, অথচ কিছুমান মানুহে ‘ভূত’ মানটো শুনিলেই নিজৰ উশাহ-নিশাহ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব নোৱাৰি গতিবিহীন হৈ পৰে। কোনেও বাক এই ‘ভূত’ নামৰ শব্দটিৰ অস্তিত্ব নিখুঁতভাৱে উলিয়াব নোৱাৰেনে? ”

ককাৰ ভালেখিনি কিতাপ কবিতাৰ আকাৰত ৰচিত। ককাৰ কবিতাবোৰ যেনে- ‘পেহা আৰু পেহী’, ‘লঘোণ’, ‘ঘড়ী’ ইত্যাদি আমি পঢ়োঁ আৰু আবৃত্তি কৰিও ভাল পাওঁ। ককাৰ দৰে কবিসকলেই আমাৰ শিশু সাহিত্যৰ উঁহাল চহকী কৰিছে।

এদিন স্কুলৰ অসমীয়া পাঠ্যপুথিত মই ককাৰ ‘বলিদান’ নামৰ গল্পটো আৱিষ্কাৰ কৰিছিলোঁ। যেতিয়া ছাৰে আমাক সাধুটো পঢ়াবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল তেওঁ আমাক সুধিছিল যে ‘নৱকান্ত বৰুৱা’ কোন হয়? তেতিয়া মই মোৰ সঞ্চিত অভিজ্ঞতাৰে কৈছিলোঁ— “নৱকান্ত ককা একাধাৰে এজন কবি, ঔপন্যাসিক, গল্পকাৰ, প্ৰবন্ধকাৰ, গীতিকাৰ আৰু শিশু সাহিত্যিকো আছিল। তেওঁ আমাৰ বাবে বহুতো সাধু, গল্প, কবিতা, গীত আদি ৰচনা কৰি শিশু সাহিত্যৰ উঁহাল চহকী কৰি থৈ গৈছে। আৰু পলকতে মই চকুদুটি জপাই দি দুগালেদি বৈ যোৱা দুটোপাল অশ্রু সম্বৰণ কৰি ককাৰ আত্মাৰ চিৰশান্তিৰ বাবে ভগৱানৰ ওচৰত প্ৰাৰ্থনা কৰিছিলোঁ।

ককা আজি আমাৰ মাজত নাই; কিন্তু প্ৰতি বছৰে আমি তেওঁৰ স্মৃতি দিৱসত ককাক শ্ৰদ্ধাৰে সোঁৱৰো; তেওঁৰ জন্মদিন কবিতাৰ দিনত তেওঁ আমাৰ বাবে সাজি থৈ যোৱা ওমলা ঘৰত পৰম আনন্দেৰে ওমলো। আজিও তেওঁৰ স্মৃতি দিৱসত ককাৰ লেখনিসমূহ পঢ়ি তেওঁৰ উপস্থিতি অনুভৱ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছোঁ। ককাৰ বিদেহী আত্মাই চিৰশান্তি লাভ কৰক।

(২৬.১২.২০০৭)

বিজ্ঞান দিৱস, এক অনুভৱ আৰু কিছু কথা

১৯২৮ চনৰ ২৮ ফেব্ৰুৱাৰীত ভাৰতৰ বিখ্যাত বিজ্ঞানী চন্দ্ৰশেখৰ ভেংকট ৰমানে “Raman Affect” আৱিষ্কাৰ কৰিছিল। আৱিষ্কাৰটোৰ পৰা এই কথা পৰিষ্কাৰ হৈ পৰিল যে পোহৰ যদি অণুৰ দ্বাৰা ছটিওৱা হয় তেতিয়া ই তাৎক্ষণিক স্থান পৰিবৰ্তন কৰে। ইয়াৰ বাবে “Quantum Theory” প্ৰতিপন্ন কৰাত সহায় হয় আৰু এটা নতুন প্ৰক্ৰিয়া যাক “Raman Spectroscopy” নামেৰে জনা যায় উদ্ভাৱন কৰা হয়। এই প্ৰক্ৰিয়াত অণু সমূহৰ গতি আৰু আকৃতি বিচাৰি উলিওৱা হয়। “Raman Affect” আৱিষ্কাৰৰ দুবছৰৰ পিছত তেওঁ ১৯৩০ চনত ভাৰতৰ হৈ প্ৰথমটো বিজ্ঞান নোবেল পুৰস্কাৰ লাভ কৰিছিল। সেইবাবে ২৮ ফেব্ৰুৱাৰী দিনটো “ৰাষ্ট্ৰীয় বিজ্ঞান দিৱস” হিচাপে পালন কৰা হয়।

চন্দ্ৰশেখৰ ভেংকট ৰমনৰ জন্ম হৈছিল ১৮১৮ খ্ৰীষ্টাব্দত মাদ্ৰাজৰ ত্ৰিচিৰাপল্লীত। পদাৰ্থবিজ্ঞানত তেৱেই প্ৰথম ভাৰতীয় যি ভাৰতলৈ নোবেল প্ৰাইজ কঢ়িয়াই আনিছিল। আলোকদ্বৰ ওপৰত মৌলিক আৱিষ্কাৰ কৰাৰ বাবে তেওঁ এই পুৰস্কাৰ লাভ কৰে। তেওঁ লাভ কৰা আন আন পুৰস্কাৰ সমূহ হৈছে যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ “ফ্ৰাঙ্কলিন পদক” (১৯৪১), “ভাৰত ৰত্ন” (১৯৬৪), “লেনিন প্ৰাইজ” (১৯৫৭) ইত্যাদি।

কলিকতা বিশ্ববিদ্যালয়ত তেওঁ অধ্যাপনাও কৰিছিল। পিচত বাংলালোৰ বিজ্ঞান প্ৰতিষ্ঠানত অধ্যক্ষৰূপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল। তেওঁ ১৯৭০ চনৰ ২১ নৱেম্বৰ তাৰিখে নশ্বৰ দেহ ত্যাগ কৰে। বাংলালোৰত তেওঁ “ৰমন ৰিচাৰ্ছ ইনষ্টিটিউট” স্থাপন কৰে। মহীশূৰৰ “Crystal Palace” বিজ্ঞান গৱেষণা কেন্দ্ৰটিয়ে আজিও তেওঁৰ অমৰ কীৰ্তিৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰিছে।

আমাৰ স্কুল (হলি হোম)ত যোৱাবছৰ “ৰাষ্ট্ৰীয় বিজ্ঞান দিৱস” পালন কৰা হৈছিল। আমি নৱেম্বৰমানৰ পৰাই কাম আৰম্ভ কৰিছিলোঁ। ছবি আকিছিলোঁ ডাঙৰ ডাঙৰ আৰ্ট পেপাৰত। ৰং বোলোৱাৰ পিচত দীঘল দীঘল লাঠি ওপৰে তলে লগাইছিলোঁ। লাঠিবোৰত বিবিধ ৰঙৰ কাগজ মেৰিয়াই লৈছিলোঁ। ছবিবোৰৰ ওপৰত লগোৱা লাঠিবোৰত একোডাল ৰঙীণ ফিটা লগাই দিছিলোঁ। যাতে বেৰত আঁৰি থ’ব পাৰোঁ। ছবিবোৰত দুয়োকাষে ৰঙীণ ফিটা লগাইছিলোঁ। এনেদৰে সকলোবোৰ ছবি সম্পূৰ্ণ হৈ উঠিছিল।

ইয়াৰ পিচত আমাৰ মডেলৰ কাম। শিক্ষক-শিক্ষয়িত্ৰীয়ে বহুত সহায় কৰিছিল। আমি তিনিটা মডেল বনোৱাৰ অভিপ্ৰায় কৰিছিলোঁ। প্ৰথমটোত পৃথিৱীৰ সৌন্দৰ্যৰ বৰ্ণনা দি আমি বনাইছিলোঁ হিমশিলা পাহাৰ, তাৰে সন্মুখত এখন নীলা গভীৰ সাগৰ। সাগৰত আহি লগ লাগিছেহি এখন নদী। নদীখনৰ দুয়োপাৰে সেউজীয়া ঘাঁহ আৰু অৰণ্য। আন এফালে আছিল এখন নিৰ্জন মৰুভূমি। তাতে আছিল পাঁচটা উট; একান্তমনে শাৰী পাতি ভ্ৰমণ কৰি থকা উট। দ্বিতীয়টোত বৰ্তমানৰ অৱস্থাটো ডাঙি ধৰা হৈছিল। তাত আছিল দুটা ডাঙৰ বিল্ডিং। কাষেৰে এটা পকা ৰাস্তা। ৰাস্তাটোৰ কাষতে এটা জাঁবৰৰ দ'ম। বিল্ডিংৰ সন্মুখতে এখন ধুনীয়া পাৰ্ক। কিন্তু তাত গছ নাই। লগতে আছিল এটা কাৰখানা। তাৰ পৰা ধোঁৱা ওলাই আছিল। পিছফালৰ পৰা এটা নলাৰে লেতেৰা পানী বৈ আহিছিল। মাটিৰ তলে তলে বহুত দূৰলৈকে বিয়পি পৰিছিল এই দূষিত পানী। কাৰখানাটোৰ কাষতে এটা ৰেল লাইন। কাৰখানাৰ বিপৰীতে এখন হকী খেলপথাৰ। তাৰ কাষেৰে যোৱা ৰাস্তাটোৰ সিপাৰে এখন ডাঙৰ দোকান। গাড়ীৰ ভিৰেৰে ওপচি পৰা ট্ৰেফিক পইন্ট এটা আছিল। চাৰিওপিনে কেৱল প্ৰদূষণ। তৃতীয়টো মডেলত আমি বনাইছিলোঁ পৃথিৱীৰ অন্ধকাৰময় ভৱিষ্যৎ। এখন জনপ্ৰাণীহীন মৰুভূমি। তাত কংকাল, শিলাখণ্ড আৰু ছাঁইৰ বাহিৰে একো নাছিল। মডেলৰ কাম সিমানতে শেষ।

আমাৰ বাবে প্ৰথম চিন্তনীয় বিষয়টো হ'ল গোলকীয় উষ্ণতা বৃদ্ধি। পৃথিৱীক আৱৰি ৰখা অ'জেন গেছ হ'ল অক্সিজেনৰ তিনিটা অণুৰ গোট। ই বায়ুমণ্ডলত প্ৰায় ষোল্ল কিলোমিটাৰলৈকে বিয়পি আছে। এই আৱৰণটোত বৰ্তমান এটা ফুটা দেখা পোৱা গৈছে। প্ৰাপ্ত তথ্যমতে “ক্ল'ৰ'ফ্ল'ৰ'কাৰ্বন” নামৰ এবিধ কেমিকেল ফ্ৰিজ, এ. চি. আদিত বহুলৰূপত প্ৰয়োগ হোৱাৰ বাবেই এই ফুটাটো হৈছে। এতিয়া এই কেমিকেলবিধৰ প্ৰয়োগ নিষিদ্ধ কৰা হৈছে।

সূৰ্যৰ পৰা ওলাই তিনিবিধ ৰশ্মি; আলট্ৰাভায়'লেট ৰশ্মি, ইনফ্ৰাৰেড আৰু ভিছিবল ৰেডিয়েছন। ইয়াৰে ভিতৰত আলট্ৰাভায়'লেট ৰশ্মিক অ'জেন আৱৰণে পৃথিৱীৰ বায়ুমণ্ডলত প্ৰৱেশ কৰিব নিদিয়ৈ। অৱশ্যে ইনফ্ৰাৰেড আৰু ভিছিবল ৰেডিয়েছন ইয়াৰ পৰা পাৰ হোৱাত সক্ষম হয়। পিছে পৃথিৱীৰ পৰা পুনৰ বিচ্ছুৰিত হোৱাৰ পথত কাৰ্বন ডাই-অক্সাইডে ইনফ্ৰাৰেড ৰেডিয়েছনসমূহক আৱদ্ধ কৰি পেলাই। ইয়াৰ দ্বাৰা পৃথিৱীত এটা উমাল তাপমাত্ৰা বজাই ৰাখিব পাৰি। কিন্তু এতিয়া যিহেতু বায়ুত কাৰ্বন ডাই-অক্সাইডৰ পৰিমাণ বাঢ়ি গৈছে সেয়েহে এই তাপমাত্ৰাও ক্ৰমান্বয়ে বাঢ়ি গৈছে। ফলস্বৰূপে দুয়ো মেৰুৰ বৰফ গলিবলৈ ধৰিছে। ইয়াৰ প্ৰভাৱ পৰিছে পেংগুইন, বগা ভালুককে আদি কৰি মেৰুদেশীয়

জীৱজগতৰ ওপৰত। লাহে লাহে এইবোৰ বিলুপ্তিৰ পথত বিলীন হৈ যাব। গোলকীয় উষ্ণতা বৃদ্ধিৰ বাবে গলিত জলধাৰা সাগৰত আহি পৰিব আৰু সাগৰৰ পানীৰ মাত্ৰা বহুগুণে বৃদ্ধি কৰিব। যাৰ ফলত সাগৰীয় প্ৰদেশসমূহ আৰু বাকী ঠাইসমূহো পানীত ডুব যাব। যদিহে ইয়াক সোনকালে প্ৰতিৰোধ কৰা নহয়; তেন্তে আমি মানুহ জাতিটোৰো বিনাশ অনিবাৰ্য।

বায়ু প্ৰদূষণৰ বাবে দূষিত পদাৰ্থ মেঘবোৰৰ লগত মিলি গৈছে। ইয়াৰ দ্বাৰা এচিড বৰষুণ ধৰালৈ নামি আহিছে। সাধাৰণতে বৰষুণে গছ গছনি, মানুহ আৰু আন আন জীৱ জন্তুৰ উপকাৰহে কৰে। পিছে এই এচিড বৰষুণে অপকাৰ সাধন কৰে। ই ছালৰ বিভিন্ন ৰোগ তথা গছ গছনি, জীৱ জন্তুৰ মৃত্যুৰ কাৰণো হ'ব পাৰে।

তদুপৰি গছ কটা আৰু কল কাৰখানা, গাড়ী-মটৰৰ পৰা ওলোৱা ধোঁৱাৰ বাবে পৰিবেশত অভাৱনীয় পৰিস্থিতিয়ে দেখা দিয়ে। তাৰে এক উদাহৰণৰ আমি অসমবাসীয়ে ২০০৬ চনত সন্মুখীন হৈছিলোঁ। গ্ৰীষ্মকালত আমি ইমানেই গৰম সহ্য কৰিবলগীয়া হৈছিল যে ডিঙিৰ সেপ ঢুকিবলৈও পাহৰি গৈছিলোঁ। পানী বিচাৰি বিচাৰি আমাৰ দুখে কুলাই পাচিয়ে নধৰা অৱস্থা হৈছিল। পানী এটুপিৰ বাবেও আমি হাবাথুৰি খাবলগীয়া হৈছিল। শেষৰফালে হোৱা বৰষুণজাকে আমাৰ মনলৈ কঢ়িয়াইছিল আশা। কিন্তু প্ৰতিবাৰেই আমাক প্ৰকৃতিয়ে ক্ষমা কৰি নিদিয়ৈ। গতিকে আমি পৰিবেশ সংৰক্ষণত বিশেষ গুৰুত্ব দিয়া উচিত। নহ'লে মানৱ অস্তিত্ব আৰু জীৱজগত সুদূৰ ভৱিষ্যতলৈ মাথোঁ এক প্ৰশ্ন হৈ ৰ'ব।

(০৮.০৩.২০০৭)

(২০১০ চনৰ 'তিনিদিনীয়া' অগ্ৰদূতত প্ৰকাশিত।)

বাতৰিকাকত

আজিৰ বৈজ্ঞানিক যুগত সমগ্ৰ বিশ্বখনেই এখন সমাজ হৈ পৰিছে। এইখন এনে এখন সমাজ য'ত প্ৰতিজন সদস্যই জ্ঞান লাভৰ ক্ষেত্ৰত যথেষ্ট অগ্ৰণী আৰু একো একোটা জিজ্ঞাসু মনৰ অধিকাৰী। পৃথিৱীত বাঢ়ি অহা এই জ্ঞানলাভৰ আকাংক্ষা পূৰণ কৰাত বাতৰিকাকতে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। বাতৰিকাকত পঢ়িয়েই এজন সচেতন ব্যক্তিয়ে নিজৰ চাৰিওকাষে ঘটি থকা ঘটনাবোৰৰ বিষয়ে জানিব পাৰে। লগতে জানিব পাৰে বিভিন্ন দেশৰ খবৰ, নতুন নতুন উদ্ভাৱন, বিজ্ঞান প্ৰকল্প আদিৰ কথা। সহজ ভাষাত ক'বলৈ গ'লে ই আমাৰ সমাজ ব্যৱস্থা তথা দৈনন্দিন জীৱনৰ দাপোণস্বৰূপ। এখন ভাল, সু-সম্পাদিত বাতৰিকাকতে দেশখনৰ ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰখনত বিৰোধী পক্ষতকৈয়ো অধিক সক্ৰিয় ভূমিকা লয়। চৰকাৰৰ বিভিন্ন আঁচনিসমূহৰ প্ৰযোজ্যতা, সাধাৰণ জনগণৰ ওপৰত তাৰ প্ৰভাৱ, দেশখনৰ বিভিন্ন সমস্যাৰ বিষয়ে বিস্তৃত আলোচনা- আদিও এখন বাতৰিকাকতত প্ৰকাশ পায়। নাগৰিকসকলক নিজৰ সমাজখনৰ প্ৰতি, নিজৰ দেশখনৰ প্ৰতি দায়িত্বশীল কৰি তোলাত বাতৰিকাকতে বহুত সহায় কৰে। তদুপৰি এখন বাতৰিকাকতে পাঠকক মনোৰঞ্জনৰ খোৰাকো প্ৰদান কৰে। সাহিত্যৰ জগতখনত এচাম মননশীল লেখকৰ জন্ম দিয়াতো বাতৰিকাকতে আগভাগ লয়।

ভাৰতত বাতৰিকাকতৰ প্ৰচাৰ ব্ৰিটিছৰ শাসনকালত আৰম্ভ হয়। ইংৰাজসকলে 'ইণ্ডিয়া গেজেট' নামেৰে প্ৰথমখন বাতৰিকাকত প্ৰকাশ কৰে। তাৰ পাছত বিভিন্ন সময়ত বিভিন্নজনে বাতৰিকাকত প্ৰকাশ কৰি উলিয়ায়। তাৰে উল্লেখযোগ্য কেইখনমান বাতৰিকাকত হৈছে 'টাইমছ্ অৱ ইণ্ডিয়া' (১৮৬১), 'পায়নিয়াৰ' (১৮৬৫), 'ট্ৰিবিউন' (১৮৭৭), ইত্যাদি। ভাৰতীয় বাতৰিকাকতসমূহে সেইসময়ৰ ভাৰতীয়সকলৰ মনত দেশপ্ৰেমৰ ভাৱনা জগাই তুলিছিল আৰু স্বাধীনতা সংগ্ৰামত এক উল্লেখযোগ্য অৱদান আগবঢ়াইছিল। এতিয়াও বাতৰিকাকতবোৰ মানুহৰ ভিতৰত থকা তীব্ৰ ক্ষোভ, যন্ত্ৰণা প্ৰকাশ কৰাৰ এটা সহজ মাধ্যম।

মানুহৰ অন্যতম শিক্ষক, সমাজ ব্যৱস্থাৰ সমালোচক এই বাতৰিকাকতবোৰৰ পৰা শিকিবলগীয়া বহুত কথা আছে। আমি শিশুবোৰে বাতৰিকাকতৰ পৃষ্ঠাবোৰত থকা বয়সোপযোগী ভিন ভিন বিষয়ৰ জ্ঞানবদ্ধ লেখাবোৰ পঢ়ি তাৰ যথোচিত ব্যৱহাৰ কৰি ভৱিষ্যতে নিজকে এজন সুব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী মানুহ কৰি তুলিব পাৰিম।

প্ৰতিটো বস্ত্ৰৰে ইতিবাচক আৰু নেতিবাচক দুটা দিশ থাকে। বাতৰিকাকতবোৰো ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম নহয়। এখন বাতৰিকাকতত প্ৰকাশ পোৱা বিভিন্ন হিংসা-হত্যাৰ বাতৰিসমূহে শিশুমন বিচলিত কৰি তোলে। এইদিশলৈ লক্ষ্য ৰাখি শিশুসকলৰ বাবে শিশুৰ দ্বাৰা সম্পাদিত বাতৰিকাকত 'শিশুবাণী' প্ৰকাশ কৰাৰ বাবে এই সুযোগতে মই অৰুণ ভাগৱতী মামাক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছোঁ। 'শিশুবাণী'য়ে যাতে ভৱিষ্যতেও শিশুসকলৰ বাণী কেৱল অসমতেই নহয়, বিশ্বদৰবাৰলৈ লৈ যায় এয়ে মোৰ একান্ত কামনা।

(২৩.০১.২০১০)

(৩০.১.২০১০ৰ 'শিশুবাণী'ত প্ৰকাশিত সম্পাদকীয়)

অসম সাহিত্য সভাৰ দ্বাৰা সদ্য প্ৰকাশিত কোষ গ্ৰন্থসম্ভাৰ

বিশ্বকোষ

(স্বাস্থ্য আৰু চিকিৎসা বিজ্ঞান : প্ৰথম, দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় খণ্ড)

অসম লেখক-কোষ (পাঁচটা খণ্ড)

অসমীয়া নাট্য-কোষ (প্ৰথম খণ্ড)

শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ-কোষ (প্ৰথম খণ্ড)

অসমৰ জনজাতি-কোষ

সংক্ষিপ্ত অসমৰ চাহ-কোষ

আজিয়েই সংগ্ৰহ কৰক

সভাৰ সকলো গ্ৰন্থ বিপণিত পাব।

অসম সাহিত্য সভা